

BIBLIOTECA SCOLARULUI

Alecu
DONICI

Seriieri

LITERA

biblioteca școlarului

Alecu
DONICI

SCRIERI

INTERNĂȚIONAL
BUCUREȘTI — CHIȘINĂU

CUPRINS

<i>Not[asupra ediviei</i>	3
<i>Tabel cronologic</i>	4

FABULE

Cartea I

VULTURUL +I ALBINA	12
GREIERUL +I FURNICA	13
LUPUL +I CUCUL	14
G~+TELE	15
VULPEA +I BURSUCUL	16
VULTURUL +I PAINGUL	17
PARNAS	19
MOMI A +I DOU{ M~ E	20
LUPUL +I LUPU+ORUL	21
CALUL +I C{ L{ RE UL	22
LEUL +I IEPURELE	23
STIGLE UL +I CIOC~RLANUL	24
DOU{ POLOBOACE	24
RACUL, BROASCA +I +TIUCA	25
B{ RBATUL CU TREI FEMEI	26
VULPEA +I M{ GARUL	27
LEUL LA V~NAT	27
VULPEA PEDEPSIT{	28
PIEPTENUL	29
M{ GARUL	30
ANTEREUL LUI ARVINTE	31
VULPEA }N LIVAD{	32

ELEFANTUL }N DOMNIE	33
PIETRENI +I BISTRI A	34
GALBENUL	35
PIZM{ TARE UL +I +ARPELE	36
M{ GARUL +I PRIVIGHETOAREA	37
LUPUL NAZ~R	38
TEIUL +I STEJARII	39
VEVERI A	40

Cartea a II-a

}NFIIN AREA FABULEI	42
LUPUL +I MOTANUL	43
+OARECUL +I GUZGANUL	44
MORARUL	45
FURNICA	46
FLORILE	47
R~UL +I HELE+TEUL	48
URSUL LA PRISECI	50
MOMI A +I OGLINDA	51
}N ELEPTUL +I MAGNATUL	52
LILIAACUL +I R~NDUNELELE	53
LUPUL LA PIEIRE	54
DOI C~INI	55
CALUL +I M{ GARUL	56
}MP{ R EALA	57
MUNTELE	58
LUPUL +I +OARECUL	59
CHELTUITORUL +I R~NDUNICA	59
FIERUL +I ARGINTUL	61
ORACOLUL	61
NOROCUL }N VIZIT{	62
DOI RACI	64
{ RANUL +I OAIA	65
{ RANUL +I CALUL	66
POETUL +I BOGATUL	67

AUTORUL +I HO UL	68
PRIETE+UGUL +I AMORUL	71

DIN PERIODICE

V{ RUL PRIMARE	73
PAINGUL +I BONDARUL	74
BRAMINUL	75
P{ STORUL +I ~N ARUL	77
MUSCA	77
ADEV{ RUL SAU CUCO+UL DE LA MOAR{	78
BRICELE	79
C~INELE L{ TR~ND	80
UMBRA +I OMUL	82
BONDARUL MIZANTROP	82
DOU{ MANCE +I UN COPIL	85
TREC{ TORII +I C{ EII	85
VULPEA DUIOAS{	86
CAPRA +I IADA	88
NADA +I CHITICUL	89
+TIUCA +I MOTANUL	91
TURMA +I C~INELE	92
VAPORUL +I CALUL	93
PRESURA	94
FRUNZELE +I R{ D{ CINA	95
LUPUL B{ TR~N	97
JDERUL +I CACOMUL	97
URSUL BUTNAR	99
BROASCA +I ZEUL	100
MU+TELE +I ALBINA	101
CARELE CU OALE	102
ZMEUL	104
NEGU { TORUL	105
ARICIUL +I C~RTI A	105

POEZII

Dlul GRIGORIE ALEXANDRESCU	108
EPIGRAM{	109
ZI }NT~I APRILI	109
G~NDUL	111
LA BUCIUMUL	112
LA CEAHL{ U	113
LA MORM~NTUL UNUI DOCTOR	115
DORIN A ROM~NULUI DIN 1862	115

DRAMATURGIE

[GURALEIUL]	118
-------------------	-----

TRADUCERI

IGANII	149
SATIRE +I ALTE POETICE COMPUNERI	
de PRIN UL ANTIOH CANTEMIR	164
SATIRA I	165
SATIRA II	172
SATIRA III	184
SATIRA IV	196
SATIRA V	203
SATIRA VI	228
SATIRA VII	234
SATIRA VIII	243
ODA I	247
ODA II	249
ODA III	250
ODA IV	251
FABULA I Focul =i statuia de cear[.....	254
FABULA II +erpele =i matca de albine	255
FABULA III C[mila =i vulpea	256
FABULA IV Uliul, p[unul =i cioful	257
FABULA V +oarecul de \ar[=i cel de ora=	258

FABULA VI Stigletul =i canarul	259
EPIGRAME	260
EPISTOLA II	262
TORENTELE +I OAMENII de M. Lermontov	264
TUNSUL	264
<i>Referin\le critice</i>	290

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Culegerea de față a fost alcătuită de doctorul în filologie Vasile Ciocanu, lui aparținându-i tabelul cronologic și selecția referințelor critice. La baza culegerii au fost puse opere din:

Al. DONICI, *Fabule*. Ediție îngrijită de Valeriu Ciobanu. Prefață de Emil Boldan (Biblioteca pentru toți), E.S.P.L.A., București, 1956;

Al. DONICI, *Fabule*. Ediție îngrijită, note și prefață de Cornelia Mosora, Editura Tineretului, București, 1960;

Constantin NEGRUZZI, *Opere alese*, II. Versuri (Biblioteca pentru toți), E.S.P.L.A., București, 1955;

Publicații periodice din sec. al XIX-lea.

Textul a fost adus la condițiile ortografiei în vigoare (cu unele excepții pentru a se păstra coloritul limbii scriitorului și al epocii).

Coperta: *Isai Cârmu*

TABEL CRONOLOGIC

- 1806 Potrivit unui act eliberat la 4 iunie 1818 de ieromonahul Nicolai, blagocinul bisericii din satul Stanca (în prezent Donici), ținutul Orhei, Alecu Donici a fost botezat la 19 ianuarie 1806. Era primul copil din cei patru băieți ai clucerului Dimitrie Donici și ai Elenei, născută Lambrino. Naș a fost Iancu Lambrino, unchiul după mamă.
- 1819 *20 februarie* Împreună cu fratele său Petrache (1808-1872) este înscris la Liceul de cadeți nr.1 din Sankt-Petersburg, unde s-a aflat până la terminarea studiilor în 1825.
29 aprilie Moare tatăl fabulistului, clucerul Dimitrie, în vârstă de 46 de ani, de tuberculoză.
- 1825 *28 aprilie* Cu gradul de sublocotenent e trimis în regimentul Ekaterinburg, dislocat în sudul Basarabiei.
- 1826 *30 ianuarie* Conform cererii depuse, este eliberat din serviciul militar din motive familiale.
- 1829 *4 noiembrie* La Iași se stinge din viață unchiul după tată al fabulistului — cunoscutul pravilist Andronache Donici (n.1760).
- 1829-1830 A.Donici participă la combaterea epidemiei de ciumă în Basarabia, fiind membru al comisiei de la Ciuciuleni, organizată în acest scop.
- 1831 *7 iulie* Este ales asesor din partea nobilimii în Judecătoria regională a conștiinței, pe termen de 3 ani.
- 1835 În revista moscovită “Teleskop” apare articolul lui A. Hâjdeu *Literați basarabeni*, în care A. Donici este prezentat ca traducător

talentat al fabulelor lui I. Krâlov și al poemului *Țiganii* de A. Pușkin.

Spre sfârșitul aceluși an, probabil în decembrie, se stabilește cu traiul în Principatul Moldovei.

Se căsătorește cu Maria, fiica lui Costache Rosseti-Bălănescu, care a decedat în curând, lăsându-i doi copii.

1837 La București se tipărește, în ediție aparte, poemul *Țiganii* de A. Pușkin în traducerea lui Donici, din care unele fragmente aveau să fie reproduse în creștomația alcătuită de Iacob Ghinculov *Adunare de scrieri și traduceri, în proză și în versuri, pentru exerciții în limba valaho-moldavă (Собрание сочинений и переводов, в прозе и стихах, для упражнения в валахо-молдавском языке, СПб., 1840)*.

1839 În "Albina românească" apare poezia *Amoriu și prieteșug* (ulterior *Prieteșugul și amorul*).

1840 Apare *Fabule*. Cartea I, Iași, la Cantora "Daciei literare", cuprinzând fabulele: *Vulturul și albina, Greierul și furnica, Lupul și cucul, Gâștele, Vulpea și bursucul, Vulturul și paingul, Parnas, Momița și două mâțe, Lupul și lupușorul, Calul și călărețul, Leul și iepurele, Stiglețul și ciocârlanul, Două poloboace, Racul, broasca și știuca, Bărbatul cu trei femei, Vulpea și măgarul, Leul la vânat, Vulpea pedepsită, Pieptenul, Măgarul, Antereul lui Arvinte, Vulpea în livadă, Elefantul în domnie, Pietrenii și Bistrița, Galbănul, Pizmătarețul și șarpele, Măgarul și privighetoarea, Lupul nazâr, Teiul și stejarii, Veverița.*

M. Kogălniceanu reproduce din culegere în primul volum al "Daciei literare" fabulele: *Antereul lui Arvinte, Bărbatul cu trei femei, Gâștele, Lupul nazâr, Măgarul, Momița și două mâțe, Parnas, Vulpea și bursucul, Vulpea pedepsită*. În "Curierul românesc" din București și în "Foaie pentru minte, inimă și literatură" din Brașov sunt retipărite fabulele *Bărbatul cu trei femei, Gâștele și Momița și două mâțe*.

22 iunie A. Donici dăruiește Epitropiei Învățăturilor publice din Moldova 100 de exemplare *Fabule*. Cartea I.

1841 Se căsătorește cu Profira, fiica vornicului Scarlat Krupenski. Aceasta îi va naște 10 copii.

Publică în “Albina românească” *Zi întâi aprili, Autorul și hoțul, Furnica.*

În “Foaie pentru minte, inimă și literatură” sunt retipărite din *Fabule*. Cartea I: *Antereul lui Arvinte, Vulpea pedepsită, Lupul nazâr, Lupul și cucul, Lupul și lupușorul, Măgarul, Parnas, Pizmătarețul și șarpele, Racul, broasca și știuca.*

1842 Apare *Fabule*. Cartea I, ed. a doua și *Fabule*. Cartea a II-a, Iași, la Cantora “Foaiei sătești”, aceasta din urmă cuprinzând 25 de fabule (*Înființarea fabulei, Lupul și motanul, Șoarecul și guzganul, Morarul, Furnica, Florile, Râul și heleșteul, Ursul la priseci, Momîța și oglinda, Înțeleptul și magnatul, Liliacul și rândunelele, Lupul la pieire, Doi câini, Calul și măgarul, Împărțea, Muntele, Lupul și șoarecul, Cheltuiitorul și rândunica, Fierul și argintul, Oracolul, Norocul în vizită, Doi raci, Țăranul și oaia, Țăranul și calul, Poetul și bogatul*) și 5 poezii (Dlui Grigore Alexandrescu. *La hărăzirea fabulei Râul și heleșteul, Autorul și hoțul, Prieteșugul și amorul, Epigramă, Zi întâi aprili.*)

16 iunie A. Donici donează Epitropiei Învățăturilor publice 100 de exemplare *Fabule*, Cartea a II-a și 10 exemplare *Poezii* de G. Alexandrescu, tipărită tot atunci la Cantora “Foaiei sătești” prin stăruința și cheltuiala în parte” a donatorului, precum mărturisea el. În “Foaie pentru minte, inimă și literatură” au fost reproduse din *Fabule*. Cartea a II-a: *Fierul și argintul, Înființarea fabulei, Lupul și șoarecul, Ursul la priseci.*

În “Calendar pentru poporul românesc pe anul 1842” apare fabula *Vărul primare.*

1844 În revista “Propășirea. Foaie științifică și literară” se publică fabulele *Păstorul și tânțarul, Musca* și poezia *Gândul* (reproduse tot atunci în “Curier de ambe sexe”, period 1842-1844), o parte din traducerea povestirii *Tunsul și Satiră către muntea sa*, traducere din Antioh Cantemir, realizată în colaborare cu C. Negruzzi.

Apare la Iași volumul *Satire și alte poetice compuneri* de prințul Antioh Cantemir, traduse în colaborare cu C. Negruzzi.

În “Foaie pentru minte, inimă și literatură” este reprodusă *Viața prințului Antioh Cantemir și Satiră către mintea sa din Satire și alte poetice compuneri* de A. Cantemir.

În “Calendar pentru poporul românesc pe anul 1844” se publică fabulele *Paingul și bondarul și Braminul*.

1845 În “Albina românească” se publică fabula *Adevărul sau cucoșul de la moară*, iar în “Calendar pentru poporul românesc pe anul 1845” apare integral traducerea povestirii *Tunsul*.

1840-1845 Din această perioadă datează un fragment dramatic aparținând lui Donici și publicat în timpul de la urmă sub titlul *Guraleiul* (vezi “Teatru românesc inedit din secolul al XIX-lea”, Ed. Minerva, București, 1986, p. 244-263).

1847 În “Albina românească” apar fabulele *Bricelile și Câinele lătrând* (publicată concomitent în “Curierul românesc” și în “Foaie pentru minte, inimă și literatură”).

7 iulie S-a pus piatra de temelie a unei școli publice în or. Piatra care suferise de incendiu. Cu acest prilej Gh. Asachi a ținut o scurtă cuvântare, iar aga A. Donici, pe atunci prezident al tribunalului, a citit actul de fundație.

1850 18 mai Este numit prezident al Judecătoriei ținutului Neamț. 25 septembrie E avansat la postul de membru al Curții de Apel, începându-și activitatea în această calitate la 1 noiembrie din acel an.

1851 Se publică fabulele *Bondarul mizantrop* (“Zimbrul”) și *Umbra și omul* (“Calendar pentru poporul românesc pe anul 1851”).
august A. Donici e numit prin ofis domnesc de către Grigore Ghica prezident al Divanului de Întărituri.

1852 În “Calendar pentru poporul românesc pe anul 1852” apar fabulele *Două mance și un copil și Trecătorii și cățeii*.

1852 *22 ianuarie*. Este ales membru al Divanului obșteșc, rămânând totodată prezident al Divanului de Întărituri.

Prin ofis domnesc A. Donici, alături de Gr. Cuza, A. Panu și M. Kogălniceanu, este numit într-o comisie însărcinată cu tipărirea *Hronicului românilor* de Gheorghe Șincai.

1853 În “Calendar pentru poporul românesc pe anul 1853” se publică fabula *Vulpea duioasă*, în ziarul “Săptămâna”, redactat de C. Negruzzi, — *Capra și iada*.

I se conferă rangul de vornic.

1853-1854 În ziarul “Săptămâna” sunt retipărite fabulele: *Veverița, Antereul lui Arvinte, Vulpea și bursucul, Bărbatul cu trei femei, Gâștele, Greierul și furnica, Leul și iepurele, Lupul nazâr, Lupul și cucul, Vulpea și măgarul, Vulturul și albina, Vulturul și paingul, Vulpea în livadă, Lupul și lupușorul, Măgarul, Măgarul și privighetoarea, Momița și două mâțe, Parnas, Pieptenul, Pizmătarețul și șarpele, Teiul și stejarii, Calul și călărețul, Fierul și argintul, Vulpea pedepsită, Racul, broasca și știuca*.

1854 În culegerea de versuri tipărită în acest an la Oradea Mare *Versuinții români, adecă Culesiune versuaria d'in Foiele naciunale de la anul 1838*, au fost reproduse fabulele: *Parnas, Vulpea pedepsită, Măgarul, Lupul și cucul, Racul, broasca și știuca, Lupul și lupușorul, Înfințarea fabulei, Fierul și argintul*.

1855 *ilie-august* Călătorește la Paris, pentru a-și aranja doi copii la studii și a-și căuta de sănătate.

În “România literară”, redactată de V. Alecsandri, se publică fabulele *Turma și câinele, Nada și chiticul, Știuca și motanul*; în “Calendar pentru poporul românesc pe anul 1855” — traducerea articolului *Marea Neagră și împrejurimile sale*, în “Calendar prevestitor... al vestitului astronom Cazimia pe anul 1855” (București) — tălmăcirea povestirii *Tunsul. Întâmplare adevărată din Valahia*.

- 1855 *29 decembrie* Împreună cu C. Negruzzi și Gh. Asachi este ales membru al Comitetului Teatral, care recomandă piese pentru a fi montate de Teatrul Național.
- 1856 Publică fabulele *Teiul și stejarii* în ziarul “Nepărtinitorul” și *Vaporul și calul* în “Steaua Dunării”.
A. Donici, împreună cu M. Kogălniceanu, C. Hurmuzachi, T. Laurian, Gh. Asachi, G. Săulescu, T. Codrescu și D. Bojincă, este numit într-o comisie pentru cercetarea autenticității unui *Fragment istoric*, publicat de G. Boldur-Costachi.
- 1857 În “Calendar pentru poporul românesc” (Brașov) se publică fabula *Turma și câinele*, reprodusă în “Foaie pentru minte, inimă și literatură”; în “Calendar pentru poporul românesc pe anul 1857” (Iași) se publică fabula *Frunzele și rădăcina* și poezia *Stelele*; în ziarul “Buciumul” — poezia *La Buciumul*, în “Opiniunea” — fabula *Presura*.
- 1858 La Iași apare *Satire și alte poetice compuneri* de prințul Antioh Cantemir, ediția a doua.
În “Steaua Dunării” se publică fabulele *Lupul nazâr și Lupul bătrân* (aceasta din urmă fiind tipărită concomitent în ziarul “Zimbrul și Vulturul”).
Din acest an datează un manuscris îngrijit de fabulist: *Fabule*. Ediție completă a lui Aleco Donici (ms. rom. 20 la B.A.R.).
- 1860 În ziarul “Tribuna română” apar fabulele *Broasca și zeul și Ursul butnari*, iar în “Revista Carpaților” — *Jderul și cacomul*.
februarie Este ales deputat pentru Adunarea electivă a Moldovei din partea districtului Neamț.
martie-aprilie Împreună cu C. Negruzzi și alți deputați semnează un *Proiect pentru organizarea teatrelor*.
- 1861 A. Donici publică în ziarul “Viitorul” fabulele *Carele cu oale*, *Știuca și motanul*, *Turma și câinele*, *Muștele și albina*, precum și un fragment din *Memoarul brigadierului Maureau de Brasey*,

despre bătălia din anul 1711 de la Stănilești pe Prut, în traducere din rusește. Fabula *Muștele și albina* apare concomitent și în “Revista Carpaților”.

1862 A. Donici publică în “Revista română” câteva fabule și poezii: *Dorința românului din 1862, La Ceahlău, Neguțătorul, Torențele și oamenii* (traducere din poetul rus M. Lermontov).

7 martie Prin decret princiar A. Donici este numit procuror de secție la Curtea de Casațiune.

1863 În “Revista română” apare în traducerea lui A. Donici articolul *Notiție despre Eparhia Basarabiei* de A. Zașciuk.

În *Lepturariu rumânesc*, alcătuit de A. Pumnul (tomul 2, partea I) e retipărită fabula *Focul și statuia de ceară* din *Satire și alte poetice compuneri* de prințul Antioh Cantemir. Tot aici se publică fabulele *Împărțeața și Muntele*.

1864 În *Lepturariu rumânesc* (tomul 4, partea I) sunt retipărite fabulele: *Florile, Galbănul, Gâștele, Lupul și cucul, Pizmătarețul și șarpele, Râul și heleșteul, Vulpea și bursucul, Vulpea și măgarul, Vulturul și albina*.

1865 La Chișinău în tipografia lui A. Popov vede lumina tiparului *Cursul primitiv de limba rumână pentru clasele primare și patru clase gimnaziale*, întocmit de I. Doncev, în care au fost incluse fabulele: *Galbănul, Greierul și furnica, Stiglețul și ciocârlanul, Vulpea în livadă, Vulpea pedepsită, Teiul și stejarii, Vulpea și măgarul, Leul și iepurele, Gâștele, Vulpea și bursucul, Racul, broasca și știuca, Două poloboace*.

Unele din aceste fabule (*Galbănul, Greierul și furnica, Stiglețul și ciocârlanul, Vulpea în livadă, Racul, broasca și știuca, Două poloboace*) au fost incluse și în *Abecedă rumână*, compusă pentru școalele elementare de același I. Doncev și tipărită, ca și *Cursul primitiv...*, la Chișinău în 1865.

A. Donici se stinge din viață la Piatra-Neamț. C. Negruzzi publică în “Trompeta Carpaților” de la 25 aprilie/7 mai 1865 un articol-necrolog în legătură cu moartea prietenului său.

F A B U L E

Cartea I

CUPRINS

VULTURUL ȘI ALBINA

O, cât sunt de fericiți
Cei de soarta lor slăviți!
Căci ei și spre fapta mare
Au a slavei îndemnare.
Dar și cei ce ostenesc
Întru binele obștesc,
Neprivind la răsplătire,
Sunt prea vrednici de cinstire.

Vulturul pe o albină
Au zărit-o în grădină,
La revărsatul de zori,
Bâzâind pe lângă flori.
Și i-au zis: “O, ticăloasă,
Albină nesățioasă!
Tu petreci a ta viață
Tot pe flori și pe verdeață,
Migăind neconținut
Nu știi pentru ce sfârșit.
Dar nici însăși tu nu știi
Care-i munca ta cea bună,
Când ca tine mii de mii
Miere la un stup adună.
Iar apoi, ce fericire
Moștenesc eu de la fire!

Cum aripile-mi întind
Și mă desfățez zburând
Către ceruri, către soare:
De a mea putere mare,
Păsările lumii toate
Fug, s-ascund înspăimântate”.
— Fii tu în veci preaslăvit,
Albina lui au rostit.
Joe să te norocească
Și anii să-ți înmulțească.
Iar eu fiind rânduitor,
Obștiei să ostenesc,
Mă cunosc prea fericitor
Când fagurii îi privesc,
Lucrați de mii de albine;
Și știu că și de la mine
Un pic de miere măcar
S-au adus într-un bun dar.

CUPRINS

GREIERUL ȘI FURNICA

Greierul în desfățare,
Trecând vara cu cântare,
Deodată se trezește
Că afară viscolește,
Iar el de mâncat nu are.
La vecina sa furnică
Alergând, cu lacrimi pică
Și se roagă să-i ajute,
Cu hrană să-l împrumute,
Ca de foame să nu moară,
Numai pân' la primăvară.

Furnica l-au ascultat,
Dar așa l-au întrebat:
— Vara, când eu adunam,
Tu ce făcei?

— Eu cântam

În petrecere cu toți.
— Ai cântat? Îmi pare bine.
Acum joacă, dacă poți,
Iar la vară fă ca mine.

CUPRINS

LUPUL ȘI CUCUL

— Rămâi sănătos, vecine!
Au zis lupul către cuc.
Acele țări de rău pline
Le părăsesc și mă duc.
Nu mai pot trăi aice,
De om, câine, prigonit.
În Arcadia, ferice!
Este codru de trăit.
Unde aurita vreme
Împărățește deplin,
Unde lupul nu se teme
De năpăstile ce-i vin.
Acolo nu sunt războaie,
Toți în pace viețuiesc:
Omul este blând ca oaie,
Iar câinii nici hămăiesc.
— Cale bună, măi vecine!
Dar te rog, să-mi spui curat:
Năravul nu-ți iei cu tine?
Și colții ai lepădat?
— Să-i lepăd? Da' cum se poate?

— Apoi ține minte, frate,
Că la viitoarea iarnă
Ai să rămâi fără blană.
Și așa s-au întâmplat,
Precum cucul i-au cântat.

Între oameni iar sunt unii
Cu colți de lup înzestrați:
Ori în care parte-a lumii,
Ei vor fi tot ne-mpăcați.

CUPRINS

GÂȘTELE

Cu o prăjină mare,
Țăranul găște de vânzare
Mâna la târg.
Și drept să zic:
În cârdul găștelor, spre buna îndemnare,
Grăbind la zi de târg, bătea ades cam tare.
(Dar unde de câștig sau pagubă s-atinge,
Nu numai găștele, și omenirea plânge.)
Eu nu vinovățesc țăranul nicidecum;
Iar găștele altfel aceasta judeca
Și, întâlnindu-se c-un trecător pe drum,

Așa striga:

— A! Ce necaz, ce osândire!
Asupra găștelor ce crudă prigonire!
Privește, un țăran cum bate joc cu noi;
De astă-noapte el ne mână denapoi.
Lui, nătărăului, nu-i trece nici prin minte
Că are datorie a ne arăta cinste;
Căci noi ne tragem drept din neamul cel slăvit

Ce Capitolia din Rom' au izbăvit!
Romanii, mulțămiiți, au pus și sărbătoare,
Pentru așa a lor prea vrednică urmare.

— Și voi tot cu aceasta vreți

A lumii slavă să aveți?

Au zis acel drumeț.

— Strămoșii noștri...

— Știu,

Dar eu la vorba mea să viu:

Ce faptă vrednică voi ați făcut în lume?

— Nimica, însă noi...

— Că numai de fripture voi

Sunteți și bune.

Lăsați dar pe strămoși în pace:

Cu fapta e cinstit acel care o face.

Această fabulă a lămuri se poate,

Dar găștele să nu se-ntarte.

CUPRINS

VULPEA ȘI BURSUCUL

— Da dincotro și unde

Alegi tu așa iute?

Bursucul întâlnind pe vulpe-au întrebat.

— Oh, dragă cumătre, am dat peste păcat,

Sunt, iată, surghiunită!

Tu știi că eu am fost în slujbă rânduită

La o găinărie.

Cu trebile ce-aveam, odihna-mi am lăsat,

Și sănătatea mi-am stricat;

Dar tot eu am căzut în groaznică urgie,

Pe niște pâri nedovedite,

Precum că luam mite.

Tu singur martor ești, în adevăr să spui:
De m-ai văzut cumva, măcar cu vreun pui?
— Nu, dragă cumătră; dar când ne întâlneam
 Eu cam ades vedeam:
 Că tu pe botișor
 Aveai și pufușor.

 Se-ntâmplă și la noi de vezi
Cum altul, având loc, așa se tânguiește,
 Încât îți vine mai să-l crezi
 Că abia din leafă se hrănește.
 Dar astăzi butcă, mâine cai,
De unde oare-i vin? Și când ar vrea să stai
 Să-i faci curată socoteală
 Pentru venit și cheltuială,
N-ai zice ca bursucul că are pufușor
 Pe botișor?

CUPRINS

VULTURUL ȘI PAINGUL

Prin nouri, vulturul, spre muntele Ceahlău
 Întinse zborul său.
Pe cea mai naltă stâncă a lui, el se așează
Și lumea dedesubt privind, se desfătează.
Un șir de munți măreți, Moldova de o parte.
A ei câmpii, păduri, a ei frumoase sate!
Și ape: Bistrița, Moldova și Siret,
Pe șesuri vesele, se văd curgând încet.
— Să fie lăudat al tău, o, Joe! nume,
Pentru aripele ce tu mi-ai înzestrat;
Cu care mă ridic la înălțimea lumii,

Pe unde nimene a fi n-au cutezat!
Acest vulturul rostește bucuros.
— Da' știi, prietene, că ești lăudăros!
Paingul de pe mușchi atunce îi răspunde.
Dar uită-te de vezi: și eu sunt oare unde?
Se uită vulturul și vede, înadins,
Paingul lângă el, cum mreața a întins.

— De unde te-ai luat?

Întreabă el mirat.

Și cum te-ai târâit?

— Să-ți spun adevărat,

Paingul au răspuns,

Pe coadă-ți am venit,

Tu însuși m-ai adus;

Cu-a mea putere, eu nici aș fi îndrăznit,
Iar de acum nu am de tine trebuință.
Aici, statornica să-mi fac vreau locuință!...
El bine n-au sfârșit și un vârtej de vânt,
Cu mreața lui cu tot, îl suflă la pământ.

Cum socotiți și dumneavoastră;

Dar eu gândesc că-n lumea noastră,

Sunt mulți asemenea ca și paingul meu,

Ce fără ostenele se trag în sus mereu,

De coada unui mare;

Și cărora le pare

Că singuri vrednicesc și că li s-au căzut;

Când spre căderea lor

Nu trebuie mai mult,

Decât un vântișor.

PARNAS

CUPRINS

Pe când la greci au părăsit
 Ciopliții dumnezei,
Iar locurile lor, pe drept le-au împărțit
 Norodul între ei:
 Atunci și muntele Parnas
La unul muritor moșie a rămas.
Stăpânul nou pe el îndat-au așezat
 Câțiva măgari la pășunat.
 Măgarii au aflat,
 De unde, până unde!
 Că muzele odat'
 Au locuit pe munte
 Și zic: "Se vede, dar,
Că noi aici suntem mânați nu în zadar.
Pesemne muzele de oameni s-au urât
 Și ei au hotărât:
Ca noi în locul lor cântări să iscodim.
Aideți! voinicilor! cu toții să răcnim.
Nu pierdeți cumpătul, strigați cu îndrăzneală,
 Iar cine n-are glas
Cum trebui la măgari, afar' de pe Parnas!
Și credeți că, păzind această rânduială,
Noi slavă vom lua, mai mult răsunătoare,
Decât acele nouă vestite sorioare".
 Acest sfat măgăresc,
Măgarii cu un glas îl îmbunătățesc.
 Și-odată toți pornesc
 Așa strigare mare,
Încât stăpânul lor, pierzând toată răbdarea,
 Au poruncit cu ură
Să-nchidă pe măgari, de pe Parnas, la șură.
 Eu vreau s-aduc aminte:
 Că locul nu dă minte.

MOMIȚA ȘI DOUĂ MÂȚE

CUPRINS

În a momițelor țară
(Ce mai nu are hotară)
Odată judecătoare
Era o momiță, care
Chibzuia cu scumpătate
Cumpăna cea de dreptate.
Și iată că la momiță
Se arată două mâțe,
Zgâriate, încruntate,
În prigonire de moarte,
Părăsind al lor lăcaș,
Pentr-un bulgăre de caș.
Una strigă: “Socotește!
Cașul eu l-am fost ochit.”
Alta țipă: “Hotărăște!
Cașul eu l-am dobândit.”
— Stați! le zise lor momița.
În cumpăna de dreptate
Se va lămuri ființa
Pricinii de caș urmate.
Apoi cașul drept în două
Rumpându-l ea prea frumos,
Au pus întru amândouă
Cumpene câte un boț.
Dar când cumpăna ridică,
Vede c-o parte-i mai mică;
Mușcă, cearcă, chibzuieste
Și bine nu nimerește.
Acum partea cea mușcată
Nu trăgea ca ceialaltă;
Mușcând iar din acea grea,

Tocmai drept nu nimerea.
Și așa pân-în sfârșit
Tot în cumpene au tras;
Iar mâțele s-au trezit
Că din caș n-au mai rămas.

CUPRINS

LUPUL ȘI LUPUȘORUL

Un lup pe puiul său voind să-l ispitească,
De este vrednic el în breasla părintească,
L-au fost trimis odată
La margine să vadă:
Pe unde-s oile? Cum stau păstorii lor?
Și nu cumva ar fi vreun prilej ușor,
Măcar cam cu păcat,
Să capete vânat?
S-au dus și au venit flămândul lupușor,
Zicând: “Eu am aflat pe astăzi bună masă:
Cole sub deal se pasc mulțime de oi grasă;
Putem întru ales vreuna să luăm
Și să mâncăm.”
— Da’ bine, de păstor tu nu-mi spui ce-ai aflat?
Bătrânul lup au întreat.
— Păstorul, precum spun,
E deșteptat și bun,
Iar câinii, i-am zărit, sunt slabi și puținței,
Nu-i grijă despre ei.
— De este chiar așa, eu tot nu mă unesc
La turmă să pornesc —
Răspunse lupul — căci de nu-i păstorul prost,
Apoi el câini mișei nu ține.
Să mergem noi mai bine

Pe unde eu am fost,
Și știu că sunt câini mulți, dar e păstorul prost.
Iar unde e păstorul de nimică,
Nici câinii nu-s de frică.

CUPRINS

CALUL ȘI CĂLĂREȚUL

Un vrednic călăreț
Avea un cal prea blând și bine învățat;
Iar singur el semeț
Și despre cal încredințat,
Au vrut să facă o cercare:
Ca fără frâu, călare
Să iasă la primblare.
Deodată calul au pornit
La pas, încetișor;
Dar când au înțeles că n-are frâu strunit,
Au prins a mai juca, a merge mai ușor.
Apoi, luându-și vânt,
Sărea, zvârlea fugând,
Încât pe călăreț l-au trântit el jos,
Iar singur au plecat la fugă mai vartos
Pe văi, pe dealuri, prin ponoare
Și, dând de-o răpă mare,
S-au zdrumicat de tot.
Stăpânul au aflat în urmă calul mort.
Ș-au zis: Sărmane cal, prea cruda ta pieire
Eu însumi ți-am gătit.
Tu sub povățuire
A frâului strunit,
Erai prea blând și bun și nici nu mă trânteai,
Nici capul nu-ți rupeai.

Și slobozenia cât e de desfătăță,
Dar când la un norod nu are
A sa măsură înțeleaptă,
Se face primejduitoare.

CUPRINS

LEUL ȘI IEPURELE

Un leu c-un iepure prieteni s-au făcut.

Eu văd că vă mirați
Și nici e de crezut;
Dar când îți sta să căutați
La adunările lumești,

Apoi mai grele lucruri îți crede nefirești.

Așa, odată au pornit
Ei împreună la plimbare,
Și iepurele au stârnit
Această întrebare:

— Prietene iubit!

Mă mir eu și te rog să-mi spui
Pricina, pentru ce cucoșul nimicit,
Pe care poți pe loc c-o sfârlă mort să-l pui,

Te sparie așa cumplit,
Încât tu fugi de glasul lui?

— Aceasta nu-i de vro mirare,

Lui leul au răspuns.

Și noi cei mari suntem cu slăbiciuni născuți.

Precum un elefant, cât este el de mare,

De șoareci iar se teme tare.

Apoi pentru aceasta dar,

Nu în zadar,

Răspunse iepurul. Și eu ca voi cei mari,

Mă tem de câini copoi și varvarii ogari.

Și noi adeseori pe patimi ne silim
Cu ale celor mari să le sămăluim.
Dar nu prea nimerim.

CUPRINS

STIGLEȚUL ȘI CIOCÂRLANUL

Stiglețul s-au fost prins în laț, cum e mai greu,
Și deznădăjduit de moarte se bătea;

Iar ciocârlanul rău
De el încă râdea,
Zicând: “Ce nătărău!
Se poate ziua mare
Să cazi în laț așa de tare;
Când eu n-am frică
De nimică?”

Dar învărtindu-se pe lângă stiglețel,
S-au prins în laț și el.

Vezi, după faptă,
Plată:
Să nu mai râzi de nime niciodată!

DOUĂ POLOBOACE

Un poloboc cu vin
Mergea în car pe drum, încet și foarte lin;
Iar altul cu deșert, las' că venea mai tare,
Dar și hodorogea,
Făcând un vuiet mare,
Încât cei trecători în laturi toți fugea:
Atunci când el folos nimica n-aducea.

Asemene în lume,
Acel ce tuturor se laudă și spune
În trebi puțin sporește.
Iar cel ce tace,
Și treabă face:
Acela purure mai sigur isprăvește.

CUPRINS

RACUL, BROASCA ȘI ȘTIUCA

Racul, broasca și o știucă
Într-o zi s-au apucat
De pe mal în iaz s-aducă
Un sac cu grâu încărcat.
Și la el toți se înhamă:
Trag, întind, dar iau de samă
Că sacul stă neclintit,
Căci se trăgea neunit.
Racul înapoi se da,
Broasca tot în sus sălta,
Știuca foarte se izbea
Și nimic nu isprăvea.
Nu știu cine-i vinovat;
Însă, pe cât am aflat,
Sacul în iaz nu s-au tras,
Ci tot pe loc au rămas.

Așa-i și la omenire,
Când în obște nu-i unire:
Nici o treabă nu se face
Cu izbândă și cu pace.

BĂRBATUL CU TREI FEMEI

CUPRINS

Un om poznaș au fost schimbat
Vro trei femei cu cununii,
 Fiind tustrele încă vii.
Dar acolo era un aspru împărat,
La care, cum au mers asemenea știință,
 Au și găsit de cuviință
 Ca pentru așa faptă,
 Pe om să-l dea sub judecată;
Iar spre mai aspră înfrânare,
Judecătorilor au pus el înainte
 Să fie cu luare-aminte
Și să închipuiască pedeapsa cea mai mare
Unei asemenea de pildă rea urmare;
Că la de împotrivă, el hotărât era
 Pe toți a-i spânzura.
 (Asemene un împărat
 Nici pe la noi n-ar fi stricat.)
Judecătorii văd că nu-i de șuguit;
Să hotărască drept ei mult s-au sărguit,
Și numai Dumnezeu de sus i-au luminat,
Căci socotința lor aceasta au urmat:
Ca omului să dea femeile tustrele,
Îndatorându-se de a trăi cu ele.
 Norodul însă s-au mirat
Pentru asemenea prea slabă hotărâre,
 Și sigur toți au așteptat,
Pe vrun judecător să vadă spânzurat.
 Dar n-au trecut nici patru zile
Și s-au împrăștiat prin țară auzire:
 Că cel cu trei femei bărbat,
 De răul lor s-au spânzurat,
 Și de atunci în acea țară,
 Cu trei mai nime nu se-nsoară.

VULPEA ȘI MĂGARUL

CUPRINS

— Mintiosule! de unde vii?
O vulpe pe măgar văzând l-au întreat.
— Drept de la leu, de vrei să știi;
Am fost să-l văd și m-am mirat
Cum au slăbit de tare;
Bătrân, neputincios: îți pare
O fiară foarte de nimică
 Acel ce când zbiera,
 Tot codrul tremura,
 Iar eu muream de frică.
 Acum însă mai toți,
 Cu coarne și cu colți,
 Cum pot îl dojenesc
 Și frica-i răsplătesc.
— Dar tu, eu socotesc că nu-i fi îndrăznit
De leu să te atingi? lui vulpea au vorbit.
— Așa! măgarul i-au răspuns.
 Ba cred că l-au pătruns
 Pereche de copite
 De mine lui zvârlite.

Și sufletele mici asemenea urmează,
Când pe acei căzuți din slavă împilează.

LEUL LA VÂNAT

Leul, lupul, vulpea și câinele odat',
Ca niște buni vecini, s-au fost alcătuit,
 Cu toții întrunit,
 Să umble la vânat:

Și ce vor căpăta să-mpartă măsurat.
Se-ntâmplă dar, că vulpea-ntâi
Un cerb frumos au prins,
Și adunând pe toți ai săi,
Spre jertfă l-au întins.
— Acuma e treaba mea, băieți,
Le zise leul lor.
Voi trebui numai să vedeți
Cum eu împart ușor.
Și despiciând îndat' pe cerb în patru părți,
Au zis: "Aceste sunt frățeștile bucăți.
Și iată: cea *întâi* e partea mea de frate;
A doua, pe drept ca unui leu se cade;
Ș-acea *a treia* tot mie se cuvine,
Precum voi știți prea bine.
Iar de *a patra*, oricare s-ar atinge,
Pe loc îl voi învinge."

CUPRINS

VULPEA PEDEPSITĂ

O vulpe la țăran se înnădis-odată
La păsări în poiată.
Cu-acea deprindere și iarna pe omăt,
Ea noaptea au venit flămândă la ospăt,
Și în găini s-au desfătat.
Iar după ce s-au săturat,
Apoi au zis: "Destul, mă duc degrab-acasă,
Ca nu cumva să dau pielcica pentru masă".
Dar îngrijirea ei, curând s-au împlinit:
Căci urma se vedea, pe unde au venit.
Țăranul vânător s-au și luat pe urmă,
Și vulpea au ieșit de contăș foarte bună.

Ce dac-ar fi și-n lumea mare
Văzută urma la tâlhari,
Atunci mă jur, fără muștrare,
Că s-ar vădi și în curți mari.

CUPRINS

PIEPTENUL

Copilului de pieptănat
Neneaca pieptene din târg au cumpărat.
Copilul foarte mult de el s-au bucurat.
 Ce piepten bunișor!
 Cum merge de ușor!
Mai bine de un ceas
El perișorul său prin pieptene au tras
Și mulțămît deplin neneacăi au rămas.
 Apoi s-au pus la carte,
 Au învățat frumos,
 Din buchi a opta parte;
Și iar la pieptene degrabă s-au întors.
După aceasta dând de alte jucării,
Copilul au făcut prea multe nebunii
Și părul de pe cap de tot și-au încâlcit.
Dădaca lui au vrut îndat' să-l netezească,
Dar pieptenul era prin casă zăhăit;
Și el țipa, răcnea, acela să-i găsească!
O fată, de sub pat, degrabă l-au și scos,
 Dar numai ce folos!
Că cum abia-abia de păru-i s-au atins,
Copilul de dureri au și strigat cu plâns:
 — Ce piepten îndrăcit!
Iar pieptenul au zis:
— Eu tot același sunt; țî-e părul încâlcit.

Copilul însă, supărat
Pe favoritul său,
L-au dat într-un pârâu:
Strigoaicele mai mult cu el s-au pieptănat.

Văzut-am eu
În veacul meu
Că oamenii așa cu *adevărul* fac.
Cât cugetu-i curat,
El nouă este drag;
Iar cum pe cuget ai pătat,
Apoi de *adevăr* îndat' te-ai depărtat
Și, ca copiii, noi de pieptănat fugim
Când capul ne-ncâlcim.

CUPRINS

MĂGARUL

La un țăran era o vită de măgar,
Cu care el la toți se lăuda;
Căci în părerea lui prea bine se purta.
Și pentru că-mprejur era tot codri mari,
Apoi ca nu cumva, pascănd, să rătăcească
Măgarul lăudat,
Și totodată vrând ca să-l împodobească,
Un zurgălău la gât țăranul i-au legat;
Măgarul s-au făcut măreț și îngâmfat.
(De decorații el pesemne auzise,
Că prea se fudulise.)
Dar rangul nou au fost lui spre osândă mare.
(Urmează și la noi această întâmplare.)
Eu însă mai întâi dator sunt să vă spun,
Că în purtări era măgarul nu prea bun;

Iar pân' la zurgălău el bine petrecea.
Prin țarini, prin grădini, prin curături umbla,
 Păștea, se-ndestula;
Ș-apoi cam pe furiș acasă se-ntorcea.
Acum însă mai rău măgarul petrecea.
 Pentru că rangul nou,
 Sunând prin zurgălău,
Chema când pe vecin cu vro despicătură
Să deie pe măgar afar' din curătură,
Când pe stăpânul său cu jărdia în mână,
 Să-l scoată din grădină;
 Apoi și pe jitar,
Să-i rupă coastele cu parul din ogoară,
 Încât bietul măgar,
Stâlcit și osândit, rămase mai să moară.

Și oamenii acei la rang înaintați
Pățesc asemenea, când sunt interesați;
 Pentru că rangul nou,
 Lor este zurgălău,
 Ce sună de departe
 Vădindu-le a lor fapte.

CUPRINS

ANTEREUL LUI ARVINTE

Arvinte coatele au ros la antereu,
Dar n-au stat mult să socotească;
 Ci singur el, mereu
 Se puse să-l cârpească.
Iar pentru petici de cârpit
Din mâneci au tăiat ca o a patra parte
 Și antereul l-au gătit

Cu mânecile prea scurtate,
Încât oricare le vedea,
De dâns râdea.
Văzând aceasta el, au zis în gândul său:
“Lăsați, că doar nu sunt așa de nătărău,
Vreun lucru mare nu-i
Să-mi tai eu poalele de pe la antereu
Și mânecile să le pui
Mai lungi decât era”.
Au zis și au făcut.
Dar lumea se mira
Că antereul lui era acum prea scurt,
Și nu seamăna nici cu un bun mintean.

Se-ntâmplă și boieri de neam
Care-ncurcând averea lor,
Tot cu aceeași minte,
Să o îndrepte vor
Și fac ca și Arvinte.

CUPRINS

VULPEA ÎN LIVADĂ

O vulpe au intrat odată
Flămândă în livadă.
Și poamele văzând, frumoase, coapte bine,
S-au bucurat prea mult în sine,
Dar bucuria ei au fost în mâini străine:
Că prunele pe crengi cam susușor era
Și nu se scutura.
Umblând ea în zadar mai bine de un ceas,
Au zis aceste către prune:
— Cum v-am găsit, așa vă las,

Măcar că la privit vă arătați prea bune,
Dar verzi, în loc să folosiți,
Voi dinții strepeziți.

Un adevăr de mult văzut,
Că neavând prilej ca să ne folosim
De-un lucru ce ne e plăcut,
Apoi neapărat cusururi îi găsim.

CUPRINS

ELEFANTUL ÎN DOMNIE

Cine-i tare și mare,
Dar minte nu prea are,
Nu-i bine, cât de bun la inimă să fie.

Pe elefant l-au pus în codri la domnie,
Și de pe neam ei toți,
De la străbunii săi până la strănepoți,
Au îndestulă minte;
Dar este rar acel preafericit părinte
Să-i iasă buni copiii toți.

Și elefantul meu, oricum era de mare,
A înțelegerii n-avea îndemânare,
Iar blând și plin de bunătate
Era, cât nu se poate.

Și iată că la domn au dat bieteale oi
O jalobă, zicând că “lupii răi pe noi
De tot ne jecuiesc”.

— Tâlharii, varvarii, da cum de îndrăznesc!
Au zis duiosul domn. Iar lupii se-ndrepta
Și-așa urla:
— Măria ta!

De noi nu te-ndura,
Căci singur ne-ai fost dat poruncă astă-iarnă
S-avem cu toții blană.
Iar oile pârâsc, c-așa sunt învățate:
Noi n-am luat mai mult decât pielea de frate.
— Atâta! domnul le răspunde,
Să știți că strâmbătați la mine nu-ți ascunde,
Vă hotărâsc de-acum de oaie o pielciță,
Și nici un păr mai mult, nimică.

CUPRINS

PIETRENI ȘI BISTRIȚA*

Pietrenii au ieșit cu totul din răbdare,
Nemaiputând a suferi
Ei pagube struncinătoare,
Pe care nu putea feri:
Pentru că în tot anul, Cuejdiul** nimicit
Pe mulți au sărăcit.
Dar cine e deprins, ca viermele în hrean,
Greu schimbă locul lui, unde au trăit an.
Așadar, târgul tot, odat' s-au sfătuit
Să deie jalobă la Bistrița cea mare,
Prin care arătând dovezi lămuritoare
De păgubirile ce mulți au suferit
Și sufăr mai neconținut,
Zicea: "Că pe Cuejdi, precum pe Bistrițoară***
Nici într-o primăvară
Nu se stăvesc cu moară;

* Locuitorii unui târg de acest nume și un râu repede care spală malurile aceluia târg.

** Un pârâu ce dă în Bistrița.

*** Alt pârâu asemenea.

Și case cu zăplaz, ba uneori și vite

Le sunt primejduite.”

Deci dar, ei socotind că Bistrița cea mare

Va face celor mici căzuta înfrânare,

Ca una ce folos de obștie aduce,

Căci plute la Galați* cu cherestele duce,

Au mers cu jaloba; dar știți ce au văzut?

Pe însăși Bistriță, răpitul lor avut,

Trecând cu valuri plini de spume!

Iar un bătrân cu minte

Au zis către un alt șoptind așa cuvinte:

— Eu știu mai de mult, că oamenii în lume

Asupra celor mici dreptatea nu-și găsesc:

Când ei cu cei mai mari răpirile-mpărțesc.

CUPRINS

GALBENUL

Țăranul au găsit un galben ruginit,

Pe care lui îi da destui bani de argint.

Dar el au zis în sine:

“Să-l schimb așa nu-i bine.

Acum am priceput că trebui curățit,

Pentru ca să câștig pe el preț îndoit”.

Și înturnându-se acasă au luat

Nisip și cărămidă,

Cu care galbenul atâta l-au frecat,

Încât l-au și făcut curat ca o oglindă,

Dar numai au scăzut din greutate mult

Și prețul cel dintâi la galben au pierdut.

* Galați, port pe Dunăre (geogr.).

Ideea fabulei e lesne de-nțeleș.
Părinților! pe voi privește mai ales.
Căci voi nu trebuie să vă siliți
Întru științe multe pe fii să pospăiți;
Ca să le dați un lux, un amăgitor nume,
Și să disprețuiți plecări firește bune,
Scăzând greimea lor în cumpenele lumii.

CUPRINS

PIZMĂTAREȚUL ȘI ȘARPELE

Degeaba vorovesc că nu-i la draci dreptate,
Când ei o și păzesc cu mare scumpătate
Și cel ce au făcut în lume rău mai mult
La Tartar purure-i mai bine cunoscut.
Acestui adevăr am fabulă dovadă.

Mergînd în șir la o paradă,
Un șarpe prea înveninat
Cu pizmătarețul s-au fost împricinat;
Căci șarpele voia să meargă înainte,
Iar pizmătarețul își da a lui cuvinte,

Precum că are
El drit mai mare.
Când iată, Velzevul la ei s-au arătat
Și dând mai înapoi pe șarpe, înciudat
Au zis: “Eu recunosc a tale vrednicii,
Dar după drept cuvânt, în urma lui să fii.
Ești rău în adevăr și foarte muști cumplit:

Ești plin
Tu de venin;
Dar n-ai primejduit
Pe cel ce de aproape de tine s-au ferit.
Iar pizmătarețul pe toți au pizmuțit,

Și limba lui cea rea străbate
Oriunde, de departe.
Așadar de acum, vă hotărâsc să știți:
Că pizmătareții în iad sunt mai cinștiți
Și de la locuri voi să nu vă mai sfădiți.

CUPRINS

MĂGARUL ȘI PRIVIGHETOAREA

Măgarul au văzut pe o privighetoare.
— Prieteno, i-au zis, mă rog să mă ascuți:
Eu tot am auzit o vorbă de la mulți,
Că tu întru cântări ești meșterită mare,
 Și iată, acum vreau
De iscusința ta să judec singur eu.
Iar buna păsăruică, pornită spre cântare,
 Când liniștit, abia
 În sine ciripea,
 Când tare șuiera,
 Când glasul-i tremura,
Apoi, prin dulcea ei strigare,
Întru a dragostei cei gingașe plecare
 Pe amorașul său chema,
Și rediul desfătat, cântarea-i răsuna;
Iar lumea ascultând
 Tăcea și se mira.
Măgarul însă de pământ
S-au rezemat cu fruntea,
Și au răcnit așa: “Tu versuri ai plăcute,
 Dar când ai asculta
Cucoșul de la noi, mai bine ai cânta.”
Acestea auzind în suflet s-au jignit

Acea privighetoare
Și de atunci au conținut
Pentru măgari a sa cântare.

Dumnezeu să ne ferească
De judecata măgărească.

CUPRINS

LUPUL NAZÂR

Oricât de bune rânduiele,
Cum vor intra pe mâini de oameni necinstiți
Și numai de al lor folos povățuiți,
Se fac îndată rele.

Spre pildă trebuie să știți
Că lupul s-au cerut la leu nazâr pe oi.
Se vede că la el, precum și pe la noi,
Tot trebui mijlociri,
Căci el întâi au pus pe vulpe meșteriță,
Rege către leiță.
Dar, pentru că de lupi sunt rele auziri,
Prealuminatul leu ferind nemulțumiri,
A poruncit la sfat
Să facă tuturor chemare
De o obștească adunare,
La care mic și mare să fie întrebat:
Ce știu de lup și ce purtări el are.
Așadar, fiarele pe rând s-au adunat
Și întru o unire glas bun de lup au dat.
Pe urmă au ieșit porunca cea leiască:
Pe lup, nazâr deplin, la stâne să-l pornească.
Dar oile ce-au arătat?

La adunare ele au fost neapărat?
 Aceasta-i de mirare,
Că sfatul au uitat să facă lor chemare,
 Când ele mai ales erau trebuitoare.

CUPRINS

TEIUL ȘI STEJARII

Un teișor crescut sub deal, în depărtare,
Odată blestema norocul de uitare,

 Așa zicând:

 — Ce fericiți stejarii sânt!

 Din fire înzestrați,

 Puternici ei și nalți,

 Văd lumea cea frumoasă,

 Aproape stau de soare;

 Iar eu, o! soartă ticăloasă!

 Aici în depărtare

 Viața-mi am urât.

 El bine n-au sfârșit

 Și s-au stârnit furtună, vânt

 Și cerul s-au întunecat

 Și fulgerul au scăpărat.

Prin nouri tunetul se răsturna, trăsnind,

 Și risipind

 Acei mai mari

 Stejari!

Iar teiul de sub deal era nevătămat.

Atunci el s-au trezit că este vinovat

Și mulțumind, au zis așa către noroc:

 — Apărătorul meu! Eu de acum te rog

 Ca parte liniștii să dăruiești tu mie

 Și traiul depărtat, drept pravilă să-mi fie,

Pentru că am văzut prea bine
Că cei ce stau la înălțime,
Măcar de sunt și mari
 Și tari,
Dar pică la pământ
 De vânt.

CUPRINS

VEVERIȚA

Veverița cu crenguța
 De mulți ani slujea la leu;
Slujba cere stăruință
 Și este lucru cam greu
A fi deștept, cu simțire,
 Ș-a întâmpina ades
Capricii care din fire
 Au acei mari mai ales.
Nu știi dar, cu ce purtare,
 Cu ce chip prea nimerit
Veverița cinste mare
 De la leu au dobândit
Ș-au luat făgăduință
 Că din dările ce vin
Îi va da spre cunoștință
 Un car de alune plin.
Făgăduința îi bună,
 Numai nu aduce saț;
Și la auz ea răsună
 Cuvânt aspru: mai răbdați!
Veverița-n ascultare
 Rânjea dinții lăcrimând
Și din ochi clipea cu jale,

Pururea la slujbă stând;
Când neamurile ei toate
 Ici-cole pe crengi sălta
Și întru alune coapte
 Gustul său își desfăta.
Vremea trece, vremea zboară;
 Veverița au slăbit
Și de a slujbei povară
 Lepădare au pornit.
Leul fără prelungire
 Demision ei au dat,
Însoțit de mulțumire
 Și de carul încărcat
Cu preafrumoase alune;
 Dar puteți să socotiți,
Acum ele ce sunt bune
 Veveriței fără dinți.

Cartea a II-a

CUPRINS

ÎNFIINȚAREA FABULEI

În palat la împărat,
Adevărul, gol din fire,
Fără veste au intrat.
La a lui așa privire
Împăratul au strigat:
— Cine ești? Cum îndrăznești,
Gol, aici, să te ivești?
— Adevărul sunt.
— Ce vrei?
— Vreau să-ți spun a mea părere:
Tu nicicum nu ai durere
Pentru pământeni tăi;
Cei mai mari te măgulesc
Și norodul jefuiesc;
Legile îți sunt călcate...
— Ieși afară! Ieși afară!
Golule nerușinate!
Dați-l uitate jos pe scară!
Iată cum fu primit
Adevărul dezgolit;
El, oftând, se depărtară.
Dar a lui dorință bună
Un alt chip i-au arătat.
Adevărul mai pe urmă
Iar au mers la împărat,
Însă nu gol, ci-n veșminte

Împrumutate la minte
Și, cu aer de respect,
Au vorbit frumos, încet.
Împăratul, în mirare,
I-au dat toată ascultarea;
L-au pătruns, l-au înțeles,
Și îndată au ales
Alți miniștri, altă curte,
Au făcut prefaceri multe,
Trebile au îndreptat
Ș-au fost binecuvântat.

CUPRINS

LUPUL ȘI MOTANUL

Un lup odată au intrat,
De frică, nu de voie bună,
Scăpând viața, la un sat.
El se gonea din urmă
De către vânători cu puște înarmați
Și câini întărâțați;
Iar un așa alai să nu dea Dumnezeu
Nici la vrăjmașul meu.
În deznădăjduire,
Sărmanul lup căta oriunde mântuire
Și, întâlnind pe un motan,
Prieten de mai an,
Îi zice: “Frățioare!”
Tu nu știi undeva aici a mea scăpare?”
— Ba știu — răspunse el — aleargă la Trifan,
Că este foarte blând și milostiv țăran.
— Oh! nu pot, către dâns’ sunt tare vinovat,
Căci astă-iarnă lui vițica i-am mâncat.

— Apoi dă fuga la Arvinte,
El este un țăran și vrednic și cuminte.
— Cu dânsul iarăși sunt smintit,
Pentru c-adesiori lui oi am spârcuit.
— Așadar ce să faci? La vornicul bătrân
Aleargă, că e bun și primitor român.
— Nici la acesta n-am obraz,
Lui an cu niște miei i-am fost făcut necaz.
— Apoi dar, cumătre, nu-i bine.
Și ce nădejde ai aice pentru tine,
Când tu cu toții ești stricat
Și numai singur vinovat:
Culege dar ce-ai semănat!

CUPRINS

ȘOARECUL ȘI GUZGANUL

— Vecine! Ai auzit o veste de priință?
Zicea către guzgan un șoarec la ambari,
Că leul au luat în unghie pe mătă
Și noi de-acum vom fi aice mari și tari.
— Ei, nu te bucura, prietene, degeaba —
Guzganul au răspuns c-un aer ispitit —
Căci de va rămânea la ei pe unghii treaba,
Apoi sârmanul leu nu scapă nezătrit:
Ca mătă fiară nu-i mai groaznică sub soare.

Fricoșilor le par puternici numai cei
De care se tem ei.
Precum la noi au zis o treaptă oarecare:
Doar pui, armașul mare.

MORARUL

CUPRINS

În iaz, la iezătură,
S-au arătat spărtură.
Dar nu era deodată
Atât de însemnată
Și, dacă ar fi pus morarul osteneala,
Ferea la început pe viitor sminteala.
El însă, stăpânit de multa lenevire
(Nărav ce pe la noi domnește cam din fire),
Puțină grijă arăta;
Iar cursul nu mai înceta.
— Morarule, ia sama bine!
Nu pierde vremea!
— Las' la mine,
Îmi știu eu treaba, nu te teme!
Însă tot lasă, tot lungește,
Pân' când odată se trezește
Că apa e mai jos de stavili cu o palmă.
Atunci și-au luat morarul meu de samă
Și, alergând unde s-au spart,
El vede câteva găine la un loc,
Bând apă pe lângă lăptoc.
— Mânca-v-ar uliul! le zice supărat.
Tocmai acum v-ați adunat
Să-mi beți voi apa toată!
Și-n ele zvâr! cu o lopată.
Pe toate le omoară,
Pierzând găinile și apa de la moară.

Eu am văzut boieri, ce sute cheltuiesc
Fără căință sau cruțare
(Și-această fabulă chiar lor o hărăzesc),
Dar fac economie mare

Cu căpețelele cele de lumânare;
Sau, după vorba cea bătrână:
Sunt la tărățe scumpi și ieftini la făină.
Iar cu așa economie,
Degrabă la mezat se strigă vreo moșie.

CUPRINS

FURNICA

O furnică
De soi mică,
Iar de inimă prea mare,
Adusese furnicarul într-o nespusă mirare,
Căci, precum al ei istoric lumea au încredințat,
Ea purta grăunțe întregi de orzul cel mai mășcat.
Era înc-acea furnică
Și la războaie voinică:
Unde viermișor vedea,
Se repezea și-l prindea.
Chiar paingul cu atâtea săbii, coase, înarmat,
Al ei ac de biruință într-o vreme au cercat.
Dar furnica, ca și omul, cu dorinți nesățioase,
De-a furnicarului slavă prea curând se degustase.
— La târg — zise ea odată —
Mă duc lumea să mă vadă
Și oamenii să se miere
De vestita mea putere.
Și așa, prea îngâmfată,
Într-un mare car de fân ea s-au cățarat îndată;
Au ajuns la târg, dar ah! ce cumplită lovitură
Mândriei sale văzură.
Căci nici unul dintre oameni la furnică nu căta,
Când puterea să-și arăte, ea minunt nu înceta
Și, cu toată-a ei silință, bețișori de fân trăgea

Sau vreo muscă nătăraucă prinzând, iute împungea.
Dar în sfârșit obosită de zadarnice cercări,
Câinelui de lângă car, au zis: “Dragă, nu te mieri
De-a oamenilor prostie?
Vezi-i cum nici nu se uită, orbi sunt pentru fapte mari;
Fieșcare cu a sale: când la noi în furnicari
Toată furnica mă știe.”

Sunt și oameni ce visează
Că universul întreg de dâșii se minunează;
Dar în furnicarul său, ei numai cât figurează.

CUPRINS

FLORILE

La niște case mari, în oale prea bogate,
Sta falnic pe ferești,
Pe lângă flori firești,
Și cele prelucrate
De mâine omenști.
Dar iată, nori s-adună,
Cu fulgere lucind,
Și tunetul răsună
De ploaie prevestind;
Iar floricelele acele iscusite
Îndreaptă către zei
Smerita rugămintे:
Ca să oprească ei,
Cu un cuvânt din ceri,
A ploaiei neplăceri;
Dar rugămintea lor au fost zădărnicită
Și ploaia cea pornită
De un răcoare vânt

Se varsă pre pământ,
Potoale sfera grea,
Verdeața înnoiește
Și firea după ea
Se pare că zâmbește.
Atunci și florile acele naturale
Se dezvelesc frumos,
Din sânurile sale
Dau desfătat miros;
Iar florile de fir, mătasi și catifea,
Ce ruge înălța când ploaia se ivea,
De frumusețea lor lipsite și pătate,
Au fost de pe ferești afară lepădate.

Talentului firesc de critică nu-i pasă,
Ea nu întunecă a lui gândiri frumoase;
Și numai florile acele prelucrate
Se tem de ploaie foarte.

CUPRINS

RÂUL ȘI HELEȘTEUL

(Hărăzită dlui Gr. Alexandrescu)

— Ce vrasăzică, frate!
Zicea către un râu vecinul heleșteu —
Eu apele-ți mereu
Le văz că sunt mișcate;
Și cum nu obosești mi-e greu de înțeles.
Apoi privesc ades
Pe unda ta plutind, când barce încărcate,
Când plute, luntri, de care sunt mai nenumărate.
Aceste ostenele
Zadarnice și grele,

Cum nu le părăsești?
Cum nu te pilduiești
De-a mea viață lină
De desfătare plină;
Căci eu, deși nu sunt pe hartă arătat,
Deși nici un poet vrun vers nu mi-au cântat,
Dar stau în maluri moi,
Pe perini de noroi,
Ca o cucoană mare
Pe puful cel mai moale;
De barce, plute, luntri nu sunt împovărat
Și greutatea lor asupra-mi n-am cercat.
Viața fără griji în pace mi-o petrec,
Căci toate pre pământ ca vânturile trec,
Deșertăciunile lumești eu le urăsc
Și în filosofie prin somn mă adâncesc.
— Dar filosofisând,
Pătruns-ai legea bine:
Că apele, mișcând,
Păstrează prospețime? —
Asupra ziselor lui, râul au răspuns —
Și dacă astăzi eu nu sunt un râu ascuns
De al istoriei prea falnică privire,
Apoi pricina e a mea neadormire
Cu care am urmat acestui înțeleș
Și pentru care sunt din râuri eu ales.
Iar tu de secete vei fi curând uscat,
În trândavul tău pat!
Această zicere au fost proorocie,
Căci heleșteul sec degrabă s-au mălit,
Iar râul astăzi stă un râu de toți slăvit,
Mișcând neîncetat a sale ape vie.

Așa talentele, când lenea le cuprinde,
Slăbind din zi în zi, se pierd făr-a se-ntinde.

URSUL LA PRISECI

CUPRINS

La o alegere, făcută după legi
Ce dobitoacele povătuiesc din veci,
Pe urs l-au fost ales nazâr peste priseci,
Deși s-ar fi putut un alt, oricare fie,
Să prindă o așa cam grea dregătorie.
 Căci ursul dacă dă de miere,
 Apoi se-ncurcă-n socotele.
 Dar pasă tu de cere
 La fiare rânduiele!..
Oricine au dorit să intre-n așa post,
Nevrednic, defăimat de către toți au fost
 Și parcă înadins
Asupra ursului majorita s-au strâns.
 Toți l-au heretisit,
 Iar el au mulțumit,
Ba încă la cei mari și labelle au lins.
Dar răul în priseci curând s-au dezvelit;
Căci ursul, cum au mers la tact, s-au apucat
 De curățit, de retezat
Și, drept, oricare stup în labă-i au intrat
L-au scos de tot curat,
Iar mierea la bârlog mergea neconținut,
 Pân' ce la sfat s-au dat de știre
 Și s-au orânduit
La fața locului pe forme deslușire.
Au mers, au cercetat, au scris, au lămurit,
Dar mierea n-au înapoit;
Iar ursul de pe loc
S-a și trimis surghiun pe iarnă la bârlog.
 El în singurătate

Își suge labele mult pline de păcate.
Și, ca un călător pe mare,
Așteaptă vântul cel de cale.

Nici nu mai zic nimică:
De urși mi-i tare frică.

CUPRINS

MOMIȚA ȘI OGLINDA

În oglindă o momiță
Chipul își văzu odată.
La a sa tovarășiță
Face semne și-i arată,
Zicând: “Uită-te, privește
La acea caricatură,
Cum se strâmbă, se slujește,
Parcă-i puhavă la gură.
Vezi grimasuri ce întoarce...
Eu să fiu așa de slută,
Samă singură mi-aș face
Și m-aș spânzura de ciudă.
Dar cam sunt din surioare
Vro trei-patru slutișoare
Ca aceasta, și anume
Pot pe număr a le spune.”
— Nu mai cere trebuința —
I-au răspuns tovarășița —
Căci, fără de înșirare,
Adevărul de vei vrea,
Noi suntem cam din născare
Tot ca una, fata mea!

Se găsiră o momiță
Cu de sine cunoștință;
Iară omul niciodată,
Precum am văzut în faptă
Pe un jacaș domnișor,
Căruia i se citea
Fabula de pufușor,
Iar el prea nurliu râdea,
Făcând semne la un alt
Judecător necurat.

CUPRINS

ÎNȚELEPTUL ȘI MAGNATUL

Un înțelept odată ședea cu un magnat

La sfat.

— Tu, care cunoști lumea

Și-n inime citești,

Te rog să-mi lămurești

De ce-n societăți alese mai anume,

Nici prinzi de veste când cu oameni te trezești

Nepotriviți și seci?

Așa pe înțelept magnatul întreabă,

Iar el răspuns îi dă:

— Societățile au soartă potrivită

Cu o bina din nou mai mult de lemn zidită.

Spre pildă, eu acum o casă mi-am făcut

Și nici nu m-am mutat,

Iar greierii de mult

În ea s-au așezat.

Cercând cu scumpătate

A fabulei sujet,

Găsești c-avea dreptate

Acel om înțelept.
Și cum să se numească
Gurliii mădulari,
Ce nu știu să vorbească
În societăți mari,
Dar, prin a lor strigare,
Împiedică pe alți,
Mai ispitiți bărbați,
Să facă vro lucrare?

CUPRINS

LILIACUL ȘI RÂNDUNELELE

Odată, neamul rândunesc
Având o mare ură
Pe neamul șoricesc,
Pentru că ouăle din cuiburi ei le fură,
Au hotărât fără cruțare,
Pe toți prinzându-i, să-i omoare.
Și iarăși, cea întâi robită zburătoare
Au fost un liliac sub streșină robit.
El însă au protestuit,
Înfătoșând dovezi aripile ce are,
Că nu-i din neamul șoricesc,
Și prin acesta chip au dobândit iertare.
Dar rândunelele un alt război pornesc,
Asupra tuturor
Anume păsări mici, ce sunt de sama lor,
Și iarăși, cea întâi robită zburătoare,
Același liliac au fost; cu gură mare
Că el nu-i pasăre nicicum,
Pentru că pene n-are,
Scăpând asemenea de moarte și acum.

Așa istețul liliac
Din două întâmplări cu minte au scăpat;
Dar starea-i fizică nu e de laudat,
Căci el, după proverb: nici ture nu-i, nici turlac
Și tristă soartă au acei din poporeni
Ce nu sunt nicăieri statornici cetățeni.

CUPRINS

LUPUL LA PIEIRE

Un lup noaptea, vrând să intre tiptil la vro oierie,
Nimeri din întâmplare tocmai într-o căinărie.
Simțindu-l pe sur aproape, câinii toți s-au întărtat.
Lătret, urlet, hreamăt mare, ca în iad au ridicat.
 Înarmați cu puști, ciomege,
Vânătorii se grăbesc care dincotro s-alerge.
 Câinii în a lor iuțeală
 Dau pe unde pot năvală.
— Nu lăsați, băieți! le strigă un vânător mai bătrân.
Dați lumină! Dați lumină! Să-l prindem viu pe păgân!”
 Un alt scăpără îndată
 Și, când la gard: ce să vadă!
 Lupul cinchit într-un colț,
Cu ochi crunți, cu păr pe dos, clănțăia din dinți la toți.
Dar văzând că nu-i de șagă, că pieirea-i s-au ales:
 — Oameni buni! le zise. Stați!
 Și voi, câini, ce-mi sunteți frați!
 Eu aice sunt trimesc
 Sol de la neamul lupesc
 Pace să statornicesc.
(Sigură ca la războaie: vecinică, nestrămutată,
Până la întâi gâlceavă cu care pacea-i curmată.)
Prigonirile pornite între noi să le lăsăm

Și prieteșug, credință, unii altor să jurăm.
Vitele fără de grijă vor petrece despre noi
Și chiar înșiși noi de alții vom păzi bieteles oi...
— Ei, măi dragă! îi răspunse vânătorul cel bătrân,
Tu ești sur, dar eu sunt alb și-n deprindere-mi rămân
 Ca cu lupii să mă-mpac,
 Când de piele îi dezbrac,
 Și prind de pe bot parale:
 Dați, băieți, fără cruțare!

CUPRINS

DOI CÂINI

Un câine, de pe neam dulău,
Prielnic, credincios către stăpânul său,
 Odată au văzut
 Pe vechiul cunoscut,
 Juju, cățel tărcat,
Ce din ogradă an în curte s-au luat
Și carele acum la o fereastră-n casă,
Șezând pe un covor de cele mai frumoase,
 Afară mândru se uita.
 — Jujucă: ce mai faci mata?
Întreabă câinele, din coadă dând încet.
(Acesta între câini e semnul de respect.)
 — Îți mulțumesc, *mon cher!* răspunse lui Juju.
Sunt bine. Dorm, mănânc, alerg, mă hârjonesc
Și pe saltele moi când vreau mă tăvălesc.
 Dar spune-mi: ce faci tu?
— Eu sunt ca purure. Rabd foame, ploaie, ger,
 Păzind ograda la boier;
 Dorm lângă poartă, sau cu caii,
Și de la bucătari ades mănânc bătaie.

Ba ieri și un fecior trei lovituri mi-au tras,
Pentru că n-am lătrat la vreme și la ceas.

Dar tu, Juju, cu ce-ntâmplare
Ai căpătat favor asupra-ți așa mare?
Ce slujbă la stăpân în faptă împlinești?
Fiind atât de mic, în ce te bizuiești?
— Eu! au răspuns Juju. Mă mir de întrebare!
Eu fac *apporte* și joc ca omul în picioare!

Din oameni iarăși sunt la soartă în favor,
Pentru că-n două labe știu a-umbla ușor
Și fac *apporte*
Când pot.

CUPRINS

CALUL ȘI MĂGARUL

Păstorul unor oi, pe lângă turma sa
Avea un cal și un măgar.
Din întâmplare el găsește o harșă,
Cusută tot în fir și în mărăgăritar.
Harșaua, precum știu acei ce merg călare,
Se cade calului spre înfrumusețare.
Păstorul însă-au socotit
Că calul e destul de fire-mpodobit
Și au găsit cu cale,
Stăpân fiind pe ale sale,
Să puie pe măgar harșaua delicată.
Dar au ieșit în faptă
Că prostul de măgar, nesocotind ce poartă
Și nedeprins a fi-mbrăcat,
Cu scumpa lui harșă în bahnă au intrat;
S-au tăvălit, s-au răcorit
Și chiar ca un măgar de glod plin au ieșit.

Din fabulă e lămurit,
Cum că păstorul au greșit,
Iar el o da la întâmplare.
Eu însă socotesc: că calul, deși are
Nărav de tăvălit când este asudat,
Dar nu se bagă-n glod, și cum s-au ridicat
Îndată de pe el tot colbu-i scuturat.

CUPRINS

ÎMPĂRȚEALA

Având tovărășie
La o negustorie,
Câțiva prieteni pe viață
Au câștigat mulțime de bani gheață.
Și adunându-se la casa lor obștească
S-au apucat folosul să-mpărțească.
(Dar sunt cam rare împărțele
Fără gâlceve sau smintele.)
Și-ai mei prieteni buni, câștigul împărțind,
S-au întărtat la sfadă.
Când, iată! deodată,
Aud strigând:
— Săriți! săriți! foc! casa arde!
— Lăsați și ne vom socoti pe urmă;
Dar trebuie să știți că mie mi se cade
Din cea de față sumă
O mie încă și mai bine,
Au zis dintre tovarăși unul.
— Iar mie în tot bunul
Vro două mi se vine,
Le zise lor un alt.
— Aidem însă! — Ba stați,
Și dreaptă partea mea îmi dați,

Strigară celalalt.
— Da pentru ce? Și cum?..
Sfădindu-se așa, prietenii văd fum
Cu pălălaie-n casă,
Și neputând să iasă,
Au ars ei toți, cu bani, cu tot.

Aici a zice pot:
Că la un rău obștesc, când cere trebuința
Ca să-l întâmpinăm puind unit silința;
Adeseori pierim obștește,
Când fieștecare
Strigând cu gură mare,
La interesul său în parte ațintește.

CUPRINS

MUNTELE

Un munte se trudea de facere cumplit.
Trei zile au vuit,
Încât se clătina pământul de sub el;
Dar în sfârșit s-au desfăcut
Și au născut:
Un șoricel!

Această fabulă ca muntele e veche;
Eu însă să vă spun secretu-i la ureche:
Sunt oameni de la care-aștepți
Minuni să vezi;
Așa vuiesc de tare
Când ei se socotesc că au vro treabă mare;
Iar cercetând în faptă,
Găsești isprava lor deșartă.
Spre pildă, eu ades scriu, șterg și iar gândesc,

Ca când o epică piimă născocesc;
Iar după trudă multă
În faptă mă trezesc cu o făbuliță scurtă.

CUPRINS

LUPUL ȘI ȘOARECUL

Din turmă lupul sur o oaie au răpit.
În codru s-au ascuns
Și pe mâncat s-au pus.
Iar șoarecul au mirosit
Aproape de mâncare;
Din borticica lui cu pază au ieșit,
S-au furișat prin frunzișoare,
Și tocmai de sub lup furând o fărâmură,
Tuști! iute-n crăpătură.
Iar lupul au pornit un răcnet foarte mare,
Urlând: “Săriți! Tâlharii!”

Asemenea s-au întâmplat
În târg o întâmplare:
De la jăcuitor tâlharii au furat
O pungă cu parale,
Iar el la ceastie îndat-au reclamat.

CHELTUITORUL ȘI RÂNDUNICA

Un tânăr foarte bun, dar prea cheltuitor,
Luând în stăpânire
O bună moștenire,
În vreme de un an, rămase pe ușor,

Și tot ce mai avea acum era o blană,
Păstrată prin prilej că timpul sta de iarnă;
Iar cine nu-i de mic cu frigul învățat

În blană foarte crede.

Dar într-o zi mergând după împrumutat,
Din întâmplare el o rândunică vede.

Găsește-ndată negustori

Și ia pe blană bănișori.

Căci rândunelele, cum zic din însemnare:
A primăverii dulci sunt bine-vestitoare.

El însă au uitat proverbul bătrânesc:
Că-o floare nicidecum nu face primăvară.

Și iată, se stârnesc

Furtune, viscole cu ger cumplit afară;

Pe uliți scârțâie omătul făinos;

De prin ogeaguri fum ca iarna gâlgăiește;

Și cel mai sărăiman la foc se încălzește.

Iar tânărul meu, trist, flămând și friguros,

Pornește în surtuc de-acasă

Să capete vro masă.

Dar cum la uliț-au ieșit,

Pe rândunică el o vede înghețată

Și, tremurând de frig, îi zice: “Blestemată!

Pe faptă-ți ai pierit!

Așa ți se cuvine;

Căci fără blană eu sunt astăzi pentru tine.”

Nu vreau s-ating pe nime,

Dar mult mă mir în sine:

De ce, tot omul, când greșește,

Asupra altuia se dezvinovățește?

FIERUL ȘI ARGINTUL

(Imitație)

CUPRINS

— Nu ai cuget, ești un rău!
Tu te-ai făcut ciocan, tu te-ai făcut ilău.
Și-n mine bați fără cruțare!
Au doară ai uitat, că noi chiar din naștere
Tot de un neam suntem;
Că noi alătura în munți ne-nființăm?
Așa țipa la argintari
Sub lovituri tari,
Argintul prelucrat de-a fierului unelte.
Iar fierul au răspuns argintului aceste:
— Te mângâie, vecine!
Și întru suferinți ia pildă de la mine.
Tu încă ai noroc;
Iar pe mine, scos din foc,
Și mai cumplit mă bate,
Tot fierul, al meu frate!

ORACOLUL

Întru un templu idolesc,
Era un zeu de lemn cu dar proorocesc;
El sfaturi și povețe la tot poporul da:
Pentru aceasta sta
În aur și argint, spre slavă ferecat,
De jertfe-mpresurat,
De ruge asurzit
Și de miroazme-nădușit.
Toți în oracolul credea, fără-ndoială.
Dar deodată, vai! ce lucru de sminteală!

Oracolul slăvit
Cu totul s-au schimbat și s-au nimicnicit.
În loc de adevăr, el tot minciuni croia
La cei ce mângâieri sau sfaturi îi cerea.
Iar pricina era:
Că-n zeul cel deșert un jertfitor intra
Și, de avea el minte,
Apoi oracolul rostea cerești cuvinte.
Dar când intra în zeu
Vreunul nătărău,
Atuncea vai de cei
Ce mai credeau în zei.

CUPRINS

NOROCUL ÎN VIZITĂ

*Când norocul schimbă pasul
N-aduc ani ce-aduce ceasul
N. N.*

Norocul pururea de toți e blestemat
Că cine boierii nu are,
Sau cel ce nu-i destul bogat,
Toți, de la mic și pân' la mare
Găsesc norocul vinovat.
Când dimpotrivă el, ca orbul rătăcit,
În lume nicăieri nu stă statornic;
Ci umblă-n vizite, atât la împărați,
Precum la negustori, la domni și la magnați,
Și poate mâni va fi în bordeiașul meu,
Sau în lăcașul tău,
Prea bune cititor!
Dar trebuie să fii tu singur lucrător,

Să iai aminte bine
Și vreamea să nu pierzi
Când de prilejul bun favorisit te vezi;
Căci el ades nu vine.
Iar dacă n-ai știut atunci să folosești,
Apoi fără cuvânt norocul ocărăști.

În margine de târg era o casă mică,
Trei frați în ea trăia, ce nu sporea-n nimică,
La orice se-ncerca, lor le mergea pe dos
Și-ades blestema norocul ticălos.

Pătruns de-a lor strigare,
Norocul hotărî curând să-i viziteze
Și la căsuța lor o vară să văreze.
O vară de noroc! Cui șagă i se pare?
De-ndată s-au văzut puternica-i lucrare:
Căci unul dintre frați fiind cam negustor,
Deși nainte el la toate păgubea,

Acum orice vindea
Pe loc agonisea folos însemnător
Și banii aduna din zi în zi cu spor.

Al doilea din frați
Era cam cărturari;
Cîtea, scria ca alții,
De prin divanuri mari;
Având însă plecare
Să intre scriitor
La judecătoria, ce-i zic ajutătoare,
Prin a norocului puternic ajutor
Ajunse boier mare.

Acum mă întrebați:
Cu ce s-au folosit al treilea din frați?
Pe el în adevăr norocul au voit

Să-l sprijine mai mult decât pe ceilalți
Și vara lângă dânsu-au stat nedezlipit.

Dar numai ce folos,
Că peste vară el tot muște au gonit,
Însă așa de norocos,
Încât nu da o dată
Să iasă mâna lui deșartă.

Plinindu-și vizita, norocul i-au lăsat
Pe unul boierit, pe altul prea bogat;
Iar cel al treilea norocul blestemând
Mă rog să judecați de mai avea cuvânt,
Și oare nu era el singur vinovat?

CUPRINS

DOI RACI

— Ei, vezi, mă rog, ce nătărău!
Tot înapoi se dă.

Așa un rac pe fiul său
Odată ocără.

— O, bunul meu părinte!

Răspunse racul fiu —
Cum mergi tu înainte?

Mă iartă că nu știu.

Și dar, te rog, mă-nvață;
Dă-mi pildă drept povață,

Și-apoi, eu după tine
Voi merge foarte bine.

E grea pretenția fără exemple bune,
Să fie cineva desăvârșit în lume.

ȚĂRANUL ȘI OAIA

CUPRINS

Țăranul au fost tras pe oaie-n judecată,
Cu reclamație de criminală faptă.
Iar vulpea, pe atunci fiind judecătoare,
Îndată au luat pricina-n cercetare
Și, după formi, întâi chemări s-au rânduie
Atât pârâtei oi, cât și jeluitor,
Trimise înadins prin vrednic slujitor,
Și-adeverințele la tact s-au priimit.

Iar la înfățișare

Țăranul au propus aceste următoare:
— Cutare lună, zi, cinstită judecată!
La mine doi claponi pieriră din poiată,
A căror penele și puful au rămas,
Și oaia singură cu păsările-au mas.

Dar oaia au răspuns

Că-asemene prepus,

De sine-i prihănit,

Căci toată noaptea ea atuncea au dormit;
Că oaia furțișag nu are din natură,
Precum vecinii câini vor spune lămurit,
Și mai vartos că ea nu pune carne-n gură.

Deci dar, *s-au hotărât*:

“Așa precum pârâta nu au tăgăduit,
Că cu acei claponi au mas într-o ogradă,
Apoi e îndestul de sigură dovadă,
Că ea, puternică, pe slabi au biruit;
Și prin urmare dar, nu cred că s-au răbdat

Să nu-i fi ospătat.

Pentru aceasta eu în cuget zic curat:
Ca păgubașului pielcica să se deie,
Iar carnea-n tribunal depozit să se ieie.”

ȚĂRANUL ȘI CALUL

CUPRINS

Țăranul semăna ovăs în primăvară,
Iar calul, ce l-au fost adus în cărucioară,
Privind la semănat,
Fierbea în gândul său așa un rezultat:
— Mă mir, cum zic de om că este o ființă,
Aleasă prin a lui a minții iscusință?

Eu nu văd la dâns' minte

Măcar de un grăunte.

Și oare poate fi mai mare nebunie
Decât să scurme el ogoare pe câmpie,
Și apoi să presare ovăs sau altă pâine,
Când mult făcea mai bine
Ovăsul să-l dea mie

Ori murgușorului, iar pâinea la găine,
Sau până în sfârșit să ție în păstrare?
Încai s-ar fi văzut a lui scumpete mare.
Iar ca să lepede pe dealuri și pe văi,

E numai o dovadă

Că oamenii în faptă

Sunt foarte nătărăi!

Dar toamna-mbelșugată

Aduse multă roadă:

La una douăzeci ovăsul au sporit,
S-au strâns, s-au îmblăcit
Și-același cal din el au ospătat tain,
Pe zi căușul plin.

Nu e de lăudat

A dobitocului semețul rezultat.

Dar, oare nu așa? din oameni, îndrăzneții

Cutează-a cerceta voința providenții,
Făr-a putea străbate
A ei orânduiei și căi nestrămutate.

CUPRINS

POETUL ȘI BOGATUL

Un sărăiman poet odat-au reclamat
Asupra unui om prostuț, dar prea bogat;
Iar jaloba-i era în chipul următor:
— Tu, al Olimpului atotstăpănitor,
Și preste zei mai mare zeu,
O, Joe preaslăvite!
Ascultă glasul meu,
Ia sama la a mea smerită rugămintă:
Cu ce ți-am greșit eu,
De mă gălesc atât
De soartă prigonit,
Încât nu am nici casă,
Nici lingură, nici masă.
Și singura-mi avere
E numai în părere;
Când dimpotrivă, văd, cu toată-a lui prostie,
Bogatul în trufie,
De-a lui închinători fățarnici ocolit
Și pentru interes adesea măgulit,
În desfătare el se află tot voios,
Gras, gros și sănătos;
Iar eu, ca vai de mine,
Sorb inspirație și-o mistuiesc cu rime
Prin care, cum au zis un frate-n poezie,
Nu poți scăpa măcar de-o mică datorie.
— Destul! Am înțeles,

Lui Joe au răspuns,
De jaloba-i pătruns.
Dar cum nu jedeci tu, că singur ți-ai ales
Din bunurile lumii
Al slavei falnic nume,
Și scrierile tale în veacuri viitoare
Vor fi nemuritoare;
Iar desfătarea lui e numai pe viață.
Și când el ar avea o minte mai isteță,
Atuncea ar cunoaște
Și-ar plânge mai amar a sa nimicnicie;
Fiindcă cel ce naște
Plăcuta poezie
E mult mai însemnat
Decât un nătărău bogat.

CUPRINS

AUTORUL ȘI HOȚUL

În întunericul lăcașului de umbre,
În tartarul cumplit
Unde de grozăvii trist sufletu-ți se umple
Și unde merge omul de fapte osândit,
Sosiră totodată
La aspra judecată
Un hoț răutățit,
În sânge încrunțat
Care au și murit,
Pe viață spânzurat,
Și un autor vestit,
Puternic în condei,
Care au dezvelit
Mult slobode idei,

Ce-ntocmai ca Sirene*
Era la glas duios,
Dar, potrivit cu ele,
Și mult primejdios.

Orânduielele la iad sunt cu grăbire,
Nu este ca la noi zadară prelungire
Și hotărârile se dau într-un minut.

Fără zăbavă dar,
Pe două strașnice grătare de metal
S-au pus două căldări, cu smoală s-au umplut
Și bieții vinovați în ele au intrat.

Dar sub tâlhari au pus un munte-ntreg de brad,
La care singură Alecto** foc au dat,
Stârnind o flacără atâta de grozavă,
Cât bolțile la iad
Mai toate au crăpat;

Iar către autor părea asprime slabă.
Sub el la început
Ardea un focușor abia-abia văzut,
El însă ne-ncetat mai rău se aprindea.
Trecură zile, ani și sub tâlhari de mult
Cenușă s-au făcut,

Iar focul sub autor neconținut ardea.
Văzând așa asprime,
Văzând neșurare,
El strigă cu glas mare
Că nu-i dreptate-n nime!
Că el, trăind în lume,
Și-au dat un mare nume
Și, de au scris ceva
Cam slobod, cam ghimpos,

* Sirene: zâne de ape care cu ademenitoarele lor cântări amăgesc pe călătorii ce le plac și prinzându-i îi țin robi în fundul apelor (Mitologie).

** Alecto, Tizifoni și Mejer — trei furii ale tartarului (Mitologie).

Dar n-au crezut cândva
A fi mai păcătos
Decât un rău, un hoț!
Atunci, o furioasă zână,
O sor' din cele trei a iadului surori,
Cu cozi împodobită de șerpi otrăvitori,
Cu bice sângerate-n mână,
Viind drept autor, au zis: "Nenorocite!
Tu cum de îndrăznești
Asupra providenței strigare să pornești
Și să înșiri cuvinte
Precum le înșirai
Cât pe pământ erai!
Și tu te socotești
Mai bun decât un hoț?
El răul au urmat, el au făcut și morți
Cât au avut viață.
Iar tu... Ea au deschis lui lumea ca să vază:
Privește, uită-te la faptele-ți cumplite,
Vezi fiii ce-au otrăvit pe mumă, pe părinte,
Cu multe desfrânări
Vezi fiice depărtate
De-a lor nevinovate
A sexului chemări,
Vezi deznădăjduirea familiilor întregi,
Adusă prin a tale mintioase încercări.
Tu de însoțiere, de legături, de lege
Ai răs, ai defăimat
Și, pentru ca subiect de scris să poți alege,
Ai fi dorit să vezi pământul răsturnat.
De cine patima au fost descrisă bine,
Cu dezveliri că viața e vis amăgitor?
De cine-i încântat nemernicul amor?
De tine!
Simțirea tinerimii de tine-i ațâțată

Prin o îmbrobodire de adevăr înalt
Și răzbunarea urii de tine-nfășurată
În scutece de sânge de om din om vărsat.

Aceste fapte toate,
Prin scrieri înfocate
Certând ai proslăvit
Și-n loc de fericire,

Tu omului ai dat povară de gândire.
Dar încă câte rele nici nu s-au dezvelit

Din scrierile tale
Ce sunt cu-mbelșugare:
Deci rabdă, suferind!”
Au zis Mejer scrășnind

Și iute au trântit capacul pe căldare.

Dumnezeu să nu se-ndure
De oricare autor,
Ferindu-i pe toți de furii
Și de-a iadului cuptor.

CUPRINS

PRIETEȘUGUL ȘI AMORUL

— Iubite verișor,
Pe unde-ai mai umblat?
Prieteșugul pe amor
Văzând l-au întrebat.

— Umblat-am fără de cruțare
Și un amorezat măcar nu am aflat.

— Și eu am străbătut pustiile sub soare,
Dar n-am putut afla prieten de crezare.

— De ce dar oamenii ne dau numiri străine:

Dorința împlinind prin mine
Și *interesul* lor prin tine?

D I N P E R I O D I C E

VĂRUL PRIMARE

Sub lavițe-n cămară
Toți șoarecii de frunte făcuse-odinioară
Sfat mare între ei,
La care hotărâse cu multă scumpătate,
Ca în a lor cetate
Să nu se-ngăduiască nici unul din acei
Ce nu vor avea coadă; pe un temei puternic,
Că șoarecul nevrednic
Să-și cruțe coada sa,
La întâmplări mai grele
Cetatea va lăsa
În prada mâței rele.
Se vede că ei coada o au semn de trufie,
Sau merit osebit;
Precum la noi fu barba cu titlu de cinstit.
Oricum pricina fie,
A șoarecilor act
Sub lavițe la tact
S-au pus în împlinire.
La următoarea însă obștească întrunire,
Un șoarec fără coadă cu cei de frunte sta
Și pricini cerceta.
Alt șoricel cu laba vecinul își ghiontește
Șoptindu-i: “Nu vezi, frate, ce rău ni se gătește!
Cum poate fi primit

Un șoarec prihănit
În astă preacinstită de cozi lungi adunare?
Și tu, bătrân ales,
Păzești tăcere mare”.
— Păzesc tăcere, dragă, căci el mi-i văr primare.
— Destul, am înțeleș.

Nici în vizunii, oare,
Hatărul lege n-are?

CUPRINS

PAINGUL ȘI BONDARUL

*Talentele în lume ce nu aduc folos
Sunt foarte de prisos.*

La negustor de pânză, paingul în dugheană,
Văzând cum mușteriii la cumpărat se-ndeamnă,
Au zis în gândul său:
“Eu cu talentul meu
Pot face o cercare
Mai mult izbânditoare
Decât un negustor
Ce cumpără și vinde product străin cu spor.
De mâine dimineață deschid o magazie
De-o nouă pânzărie,
De care omul încă pe lume n-au țesut”.

Așa au zis paingul, așa au și făcut;
Și-n colț, la o fereastră, și-au săvârșit lucrarea;
Dar peste așteptare,
Cu mătura, băiatul a doua zi l-au tras
Afară din dugheană

Și truda-i au rămas
Fără luare-n seamă.
Atunci mahnit, paingul se-ntoarce la bondar
Și-i zice: “Vezi cum omul jaluz disprețuiește
Orice talente mari?
Tu înțelegei mai bine: te rog dar hotărăște,
Ce pânză-i mai subțire?”

— A ta, nu-i îndoială! bondarul au răspuns,
Dar nu e de ajuns
Această însușire;
Căci pânza e menită să-mbrace, să-ncălzească,
Ca să se prețuiască!

CUPRINS

BRAMINUL

Eu v-am spus odată, că omul când greșește
Adeseori pe altul se dezvinovățește;
Iar dacă nu-i rămâne alt chip de îndreptat,
Apoi ori întâmplarea, ori dracu-i vinovat.
În India bogată
Un cuvios bramin,
Deși era în faptă
De rele patimi plin,
Însă prin iscusința acea de ipocrit,
El da încredințare
Că ar avea purtare
Întocmai cum se cade unui bramin cinstit.
Oare ipocrizie
Și-ntre bramini să fie?
(Sau numai pe la noi
Sunt lupi în piei de oi?)
La astă întrebare

Chiar fabula mea poate să facă dezlegare.
Braminii împreună cu toții viețuiesc
 Și se povățuiesc
 De un păstor mai mare.
Ei sunt pilduitorii de lege în popor;
 Au multe slujbe grele,
 Au post nu prea ușor
 Și aspre rânduiele.

Deci, într-o zi de post
Braminul meu la slujbă, hrănit cu totul prost,
 Socoate cum s-o deie
 Ceva la fruptișor
 Și-i vine-n gând să ieie
 Un proaspăt oușor
Și să-l cam învârtească la para lumânării.
Urmând aceasta, iată pe ușile cămării
 Păstorul se ivește:
— Ce faci, cinstite frate? De ce te-ai apucat?
 Vezi cum se dezvelește
 Oricât de mic păcat.
— Oh! dreptule părinte, braminul au răspuns.
Întru așa ispită vicleanul m-au adus!

Iar dracul de sub pat,
 Ca mâța au țipat:
— Ba, ba, cucernice! mă iartă,
Eu singur văd întâiași dată
 Cum ouăle se coc
 L-a lumânării foc
Și-ți mulțumesc pentru știință,
 Dorindu-ți pocăință.
Adio! Ține minte că dracul nu cunoaște
Câte, un bun fățarnic, în cugetul său naște.

PĂSTORUL ȘI ȚÂNȚARUL

CUPRINS

Păstorul liniștit
Dormea la umbră vara pe câini nădăjduit;
Iar șarpele din iarbă, cu limba-i pierzătoare,
Era acum aproape păstorul să omoare.
Dar un țânțar, de milă pătruns și îndemnat,
Pe somnoros în frunte
Așa l-au înghimpat,
Încât, sărind el iute,
De șarpe el s-au ferit,
Însă, cu-ntâi mișcare, țânțarul au turtit.

Un slab pe un puternic când vrea ca să-l trezească
La adevăr de care el nu e bucuros,
Prin buna faptă poate să se primejduiască,
Ca un țânțar milos.

MUSCA

De la arat un plug
Venea încet spre casă
Și, la un bou pe jug,
O muscă se-așezase.
Iar ei, spre-ntâmpinare,
O altă muscă-n zbor
Îi face întrebare:
— De unde, dragă sor' ?
— Și mai întrebă de unde!
Ei musca îi răspunde
C-un aer supărat.

Au nu pricepi ce facem?
Nu vezi că noi ne-ntoarcem
Din câmp, de la arat!

Spre laudă deșartă
Mulți zic: *noi* am lucrat,
Când ei lucrează-n faptă,
Ca musca la arat.

CUPRINS

ADEVĂRUL SAU CUÇOȘUL DE LA MOARĂ

Cucoșul, știți prea bine, că are însușire
De a ne da de știre

Prefacerile zilei ș-a timpului schimbări.

El, făr-a se supune

La reguli și cercări,

Când adevărul spune,

E ca un fabulist;

Iar când arată timpul e cam naturalist.

Știu dar că la o moară, cucoșul prin cântare

Morarului da veste la vreme de mâncare.

Însă-ntr-o zi, când moara umbla mereu vind,

Și unda zgomotoasă, în roți cu-a sa iuțime

Izbea din înălțime

În aer spumegând,

Morarul simțea foame. Deci iese el din moară

Și vede cum cucoșul, sărind pe-o grindişoară,

În pene se umfla,

Din gât se încorda,

Ș-apoi, căscându-și pliscul, se pare că cânta.

Însă a lui cântare, de vuiet mistuită,

Era neauzită.
Morarul trist se duse în moară, așteptând
S-audă mai degrabă cucoșul său cântând.

Așteaptă, măi morare,
C-așa-i și-n lumea mare:
Când relele năravuri viuesc neîncetat,
Atuncea adevărul nu este ascultat.

CUPRINS

BRICELE

Eram în hotărâre de fabuli să mă las,
E grea această cale la muntele Parnas;
Dar unchiul, care strânge nepotului avere,
Ce vrea de la el cere.

Așa un unchi al meu,
Ușoară să-i stea țărna și sufletul ferice,
Prin testamentul său
Mă leagă ca să public o fabulă de brice;
Plinesc a lui voință ca sfântă datorie.

El îmi spunea c-odată, într-o călătorie,
Stând sara la popas,
Găsi un vechi prieten, cu care a și mas.
Ei de cu seară-n vorbe de răs, de desfătare,
Cu pace-au adormit.

A doua zi, când unchiul din somnu-i s-a trezit,
Pe scumpul său prieten văzu în altă stare.
Acesta la o masă-n oglindă se uita
Și-așa de greu ofta,
Că își venea a crede
Că-n ea pieirea-și vede.

— Ce-ți este, frate dragă — îi zise unchiul meu —
 Au nu cumva ți-e rău?
— Oh, nu — răspunse cela — sunt sănătos, sunt bine;
Dar e o-mprejurare mai tristă pentru mine,
 Că trebuie să mă rad
Și barba mi-e ghimpoasă ca frunza cea de brad.
— Atâta-i tot, se vede că brice ai tâmpite?
 — E prea adevărat,
Eu unul mă tem, frate, de brice ascuțite.
 — Apoi nu-i de mirat,
Tu însuți îți faci răul. Întreabă și-ți vor spune
Toți cei ce se rad singuri: că tu cu brice bune
Te-ai rade mult mai lesne și mai nevătămat
 Decât cu cuțitoaie
 Ce pielea ți-o despoaie.

A unchiului idee ca să v-o lămuresc,
 Rog să luați aminte:
 Că unii se feresc
 De oamenii cu minte
 Și sunt mai bucuroși
 De cei la cap cam groși.

CUPRINS

CÂINELE LĂTRÂND

— Am, am instinct de câine:
 Să latru până mâine;
Vroi să răspund menirii de câine credincios.
Cei buni pe lângă mine pot trece-n bună pace,
Iar cei răi să se teamă! Eu am cu ei a face,
 La ei dau furios,
 Am, am, am drit de câine

Să-i latru până mâine.
Așa bătea-ntr-o noapte în târg la negustor
Un câine păzitor.
— Mă mir — îi zise oaia tot de la acea casă —
Cum nu urăști lătrând,
Când lumii nici nu-i pasă
De-un câine hămăind
Și cum poți tu alege
Pe răi din acei buni?
— Pot, câinele răspunse, eu am instinct, am lege
De-a nu spune minciuni.
Vezi ist trecător simplu ce merge cu pas mare,
Statornic, așezat;
El este bun, își cată de drum cu nepăsare
Și trece nelătrat.
Dar iată, un rău vine; vezi-l cum tot pândește,
Se trage-ncetișor,
În gându-i furțișaguri, prădări închipuiește,
E gata de-orice crimă, e gata de omor.
O! am să-l latru tare,
Am să-l veghesc la lume spre pildă, spre-nfruntare,
Și în ograda noastră un pas
Nu am să-l las!
Îmi azvârle o pâine,
Vrea să mă-ademenească pornit de cuget rău:
Îi disprețuiesc harul, am, am să bat mereu.

Atunci stăpânul casei a alergat la câine,
De care avu noroc,
Căci răul era gata să-l prade dându-i foc;
El netezi dulăul și-i zise: “Ar fi bine
La-ndatoriri în parte să fim noi toți ca tine.”

UMBRA ȘI OMUL

CUPRINS

Un om nu prea cu minte
Să-și prindă umbra vrea,
Dar când pornea nainte,
Și ea mergând sporea.
Iar ea fugea mai tare
Și ori cu ce o alunga,
Tot umbra nu se da.

Când ostenit de goană, el îndărăt se-ntoarse,
Atuncea ea din urmă cât cole îl luase.

Așa-i acea nălucă, nătângă și fatală
Ce pururea ne-nșală,
Sub nume de noroc,
Și după care unii neconținut s-alungă
Dar nu pot să-l ajungă;
Iar alții, stând pe loc,
De el se folosesc.
Și fără nici un merit favoru-i dobândesc.

BONDARUL MIZANTROP

— Merge iute, zău nu-i șagă,
Spre pieire, lumea-ntreagă.

Merge, merge, se tot duce,
Spre pieire au pornit,
Zi ce merge, rău ne-aduce
Rău, tot rău, fără sfârșit.
Astfel în mizantropie

Un bondar se căina,
Stând pe-o creangă de scumpie
Ce la vânt se legăna.

Și zicea el: “Zău, nu-i șagă,
Se tot schimbă lumea-ntreagă.

Când gândesc la vremi trecute,
Când tot vesel eu umblam,
Cu albine mult plăcute
Prin văzduh mă legănam
Și-n petreceri amoroase,
Într-un dulce bâzâit,
Zi și noapte răcoroasă
Petreceam neconținut!

Dar, vai mie, zău nu-i șagă,
Se tot schimbă lumea-ntreagă.

Tot zburam dincolo-ncoace,
Păream tare printre-albini;
Vezi, pe-atunci, la dobitoace
Încă roza n-avea spini.
Dar acum s-au schimbat toate,
Eu de jale sunt pătruns.
Vremi mai rele nici se poate.
Vai, ce vreme am ajuns!

Merge iute, zău nu-i șagă,
Spre pieire lumea-ntreagă.

Vrun bondar să mai vezi încă
Că-i iubit, că-i curtenit
Și degeaba că mănâncă,

Făr' să fi agonisit,
Vrun bondar să bâzâiască,
Niște suave, dulci cântări;
Și pe-albini să răsplătească
De-a lor muncă prin plăceri!
Merge iute, zău nu-i șagă,
Spre pieire lumea-ntreagă.

Vai, nu-i bine, zău nu-mi place.
Bondărima s-a sfârșit,
Peste dealuri nu-ș ce-aș face,
Să mă duc neconținut.
Spun c-acolo se găsește
Bondar mândru cântător,
Ce tot încă bâzâiește
Al său viers fermecător.
Merge iute, zău nu-i șagă,
Spre pieire lumea-ntreagă!”

— Moș uncheș— zise-o albină —
Zău, greșești, de tot greșești!
De-amor viața încă-i plină,
Bătrân ești și n-o simțești.
Dar el, în mizantropie,
Ne-ncetat se căina,
El pe creanga de scumpie
Bâzâind tot repeta:

— Merge iute, zău nu-i șagă,
Spre pieire lumea-ntreagă.

DOUĂ MANCE ȘI UN COPIL

CUPRINS

În vremile trecute o jupâneasă mare
Născu un făt-frumos.

Copilul cât se poate era de sănătos;
Dar pentru ca să aibă mai bună căutare,
Cucoana două mance pe lângă dâns' ținea
Și singură-l hrănea.

Cu astfel de mijloace credea pe-atunci oricare
Că pruncul va ajunge un urieș sub soare.
El însă deodată trăia mai mult sugând,
Căci mancele și muma mi-l îndopau pe rând,
Încât după o vreme așa îl ghiftuise,
Că copilașul gingaș de tot se bolnăvise.
Mai-mai era să moară, dar soarta l-au scutit.
Iar într-o zi când muma de-acasă au lipsit,
Lăsând femeii și mance de cuconaș să cate,
Ca prin un farmec ele se-mprăștiară toate,
Și, rămânând copilul în leagăn singurel,
Se răsturnă din el...

Chiu, țipete prin casă se auzeau de-ndată.
Boierul, supărat,

Veni să vază singur pe prunc cu capul spart.
El într-o plecare pe gânduri afundat,
Rosti așa cuvinte: "Că mance de prisos,
Oricum, și-n orice stare, n-aduc vreun folos".

TRECĂTORII ȘI CĂȚEII

Pe uliță-n plimbare
Doi trecători mergeau
Și o întrevorbire de cuviință mare
Ei serios țineau.

Când, iată de la căsuță
Un cățeluș sfrijit
Asupra lor s-au repezit;
Țah, țah, țah, țah, și altă în urma lui hăituță.
Apoi căței, căței,
Mulțime — știți ca ei...
Încât unul din oameni acum vrea să găsească
Vrun bulgăre sau piatră, cățeei să-ngrozească.
— Astâmpără-te, frate, îi zice celălalt.
Au doar n-ai mai aflat
A câinilor natură?
Jaluzi, ei orice văd
De fire mai aleasă, acolo se repăd
Și nu mai tac din gură,
Iar tu păzește-ți drumul, mergi drept ca un român.
Ei latră și rămân.

Și între oameni este rău' jaluzia:
Ea-i sor' cu dușmănia.

CUPRINS

VULPEA DUIOASĂ*

În timpul primăverii un tânăr vânător
Ucise-o păsăruică; și prin a lui urmare
Făcu un rău mai mare,
Căci puii ei rămase sărmani în cuibușor!
Abia ieșiți din ouă, goli, cruzi, fără putere,
De-a foamei grea durere
Ei casc din pliscușoare, cer milă piscuind;
Cer hrană ș-aripi calde, pe mumă rechemând;

* Această fabulă au fost compusă la anul 1847 și dedicată unui mare vânător de epitropii, care, ca și vulpea noastră, au smuls ades tiuleile orfanilor, căzuți sub epitropia lui.

Dar muma nu-i!... Când, iată,
O prea cinstită vulpe pe-acolo se arată
Și de sub cuib începe a predica așa:
— Ce inimă-mpietrită nu s-a înduioșa
Văzând aste ființe atât de neferice!
Voi, păsări ce zburați
În preajmă-le pe-aice,
Cum nu vă îndurați
Ca să le ajutați?..
Tu, cuculeț, vecine?
Tu schimbi acum la pene și oare nu-i mai bine
Să le aduci pe toate în cuibul de orfani?
Tu, ciocârlie dragă, ce cânti a ta plăcere
În leagănu-ți de zefiri... au, doar, nu simți durere
De ticăloasa stare acestor sărăimani?
O! tu, mierlușcă dulce, tu trebui să fii bună.
Zburând pe jos adună
Și adă viermișori
La bieții pușori.
Iar tu, privighetoare,
Ce cu a ta cântare
Ai fermecat o lume... adoarme-i și pre ei
În melodii plăcute, în desfătări de zei.
Cu-așa mijloace bune, cu-a voastră duioșime,
Voi veți asigura
A lor viitorime,
Și când ei vor zbura...
Atunci un vântișor
Făcu să aibă vulpea tiulei pe botișor!..

Acel ce-i bun în faptă, la vorbe nu sporește;
Tăcând el bine face! Iar cel ce te-asurzește
Că de orfani i-e milă, pândindu-i ne-ncetat,

Acela nu-i curat!
Și oamenii, adese, în fapta generoasă
Sunt vulpea cea duioasă.

CUPRINS

CAPRA ȘI IADA

Țăranul între vitișoare
Avea și o căpriță.
El o numea leliță,
Îi da adese tăricioare.
Și bine o ținea.
Ea însă un nărav avea:
De câte ori țăranul intra pe zi în casă,
Căprița după dânsul pe-o laviță sărea,
Apoi și peste masă...
Stăpânu-i suferea,
Căci aștepta să vadă
Curând, pe lângă capră, și o frumoasă iadă
(Iar unde omul este pe cale de spirit
Oricare suferință
O poartă, mulțumit,
Vânând a lui dorință.)
Nu după multă vreme ieduța se născu.
De aldămaș țăranul la crâșmă petrecu.
Dar când napoi se-ntoarse,
Văzând cum sare iada de pe bordei pe casă,
El a bufnit de râs,
Și în proverb a zis:
— Căprița sare masa,
Ieduța — casa!

E prea adevărat,
Că vițiul din născare
Nu e vindecăt,

Și a naturii lege își are-a ei lucrare,
Iar mie-mi place când
Aud pe-un fiu cu minte cam astfel rezonând:
"Părinților viața, respectul, ascultarea
Le sunt dator; dar totuși în fapte nu doresc
A lor deprinderi rele ca fiu să moștenesc."

CUPRINS

NADA ȘI CHITICUL

Deși n-am darul de ghicit,
Văzând însă pe flutur pe lângă lumânare,
Prezicerea-mi îndată își are-a ei urmare:
Că el nu scapă nepârlit!
Aceasta-i o asemănare,
Din care cititorii pe samă-și vor opri
Cât bunele lor simțuri în parte vor dori.
Iar eu aud adese iertând întâi greșală
Sub nume de o glumă, de cuget trecător;
O! toate trec pe lume, dar fapta rea-i fatală,
De-a ei ademenire nu poți scăpa ușor.
Judecătorul care
La-ntâia lunecare
Vrea cugetul s-adoarmă cu pilda unor alți...
Să știi că-n mârșăvie va-ntrece pe ceilalți.
Un cămătar ce-odată luă pe an dobândă
Cât capete e-n stare pe tatăl său să vândă.
Un avocat ce crede să facă negrul alb
După a mea părere are moral cam slab.
Un june crescut bine,
Dar prea-ncântat de sine,
În oarba-i îngâmfare pe loc e cap stricat.
O jună frumușică ce curte nu primește,
Mai mult însă cu unul prin unghiuri șopoteste

Și e nepăsătoare către al său bărbat...
Se află pe un luciș oricând de-alunecat.
Acela care-i place tot intrigi să adune,
Umblând din casă-n casă, le-nvață de minune,
Dar mai târziu... Văd însă că sporul de vorbit
M-ar da de gol la lume că am îmbătrânit,
Căci vremea către toamnă se face mai ploioasă,
Iar vârsta naintată de vorbă bucuroasă.
Să las dar alte pilde și fabula să-mi spun,
Așa precum mi-au spus-o și mie un om bun.

La heleșteu, nu mare, în unda-i acea lină,
De caracudă plină,

Cu undițe băieții și leneșii din sat
Chitici de toată mâna undea neîncetat.
Unditul, ca și pânda, vrea mai ales răbdare...
De multe ori pescarul în lungă așteptare
La legănânda plută se uită neclintit:

Ea piere; el smucește
Și-n loc să tragă pește,

Se-ncredințează numai că nada i-a lipsit:
Chiticul de sub mână îi și făcu răpire.
Astfel un chitic sprinten, sumeț din a lui fire,
Cam înșela adese și pe pescarii mei.
Dar nu-i trecu prea multe; căci într-o zi, când ei
Undeau întru răbdare, chiticul se-ncântase

Și caracude mii
În preajmă-i adunase:

— Uitați-vă — le zise — cum stau delaolaltă
O nadă... două... trii...
L-al patrulea... adio, prea fericita baltă
Și toți chiticii vii!

Așa el adevărul târziu l-au priceput:
Că de ademenire să fugi la început.

ȘTIUCA ȘI MOTANUL

CUPRINS

Nu-i bine când pânzarul se-apucă de cusut,
Iar croitorul de țesut.
Și e desigur totdeauna
Că cine multe întreprinde
Nu scoate-n capăt nici pe una,
Ba încă răsul lumii adese își aprinde!

O știucă prea colțată, jaluză, de soi rău,
Văzând odinioară
Motanul de la moară
Cum șoarecii vânează... căzu la el mereu
Cu multă rugăminte, s-o ieie la vânat.
— Dar spune-mi: cunoști oare
Tu astă vânătoare?
O întrebă motanul. — Nu-i lucru minunat
— Răspunse mândră știuca — de-a prinde șoricei,
Când prindem coastrăși!

— Prea bine; hai la treabă! Tu, dar, vei lua sama
Aproape de lăptoc,
Iar eu — zise motanul — mă duc să păzesc vama
Pe lângă poloboc.
Toți șoarecii din moară
Aice au să-ți vie; vânează și-i omoară.
Noroc! Noroc!
Mergând la loc, motanul s-a apucat de treabă
Și, foarte-n grabă,
Mulțime de șoricărit
El a vânat, a omorât.

Apoi și la tovarășa a mers, dar ce să vadă!
Mai, mai, murinda știucă, ciuntată, fără coadă,

Pe care șoarecii i-a ros,
Abia ruga, prin semne, s-o tragă pân' la baltă.
Motanul, credincios,
A tras-o, dar îi zise: "Vecină! de-altă dată
Păzește-ți rânduiala:
Nu te-apuca de ce nu poți
În capete să scoți
Și nu-ți mai vârî botul unde nu-ți fierbe oala."

CUPRINS

TURMA ȘI CÂINELE

Am să vă spun de-o turmă și cele întâmplare
La stână; dar întâi vreau să vă amintesc
Că binele și răul, prin lupte ne-nctate,
O lume cârmuiesc.

Că element, om, fiară, ființi nenumărate,
Prin lupte se nutresc,

Că oaia și cu capra, deși sunt o făptură,

Nu sunt de o natură.

Oaia, precum o știți,

E blândă-ascultătoare,

Iar capra-i șugubeață, și nu vă îndoiiți

Că-i și cam săritoare.

Deci la o turmă bună, unde era oi mii

Și capre două, trii,

S-au auzit odată

O ceartă prea ciudată,

Căci oile ziceau

Cam astfel între ele,

Zbierând mereu:

— Voi, caprelor, în turmă sunteți niște lichele;

De ce dar ne conduceți ș-adesă ne purtați?

Prin curățuri, ogoare, voi faceți stricăciune,
Voi despoiați copacii, pe garduri vă-agățați,
Iar noi pățim rușine;
Și oare nu-i mai bine

Să aveți voi turma voastră și singure să fiți?
— Nu — zise lor dulăul — voi, oilor, nu știți
Că lupul totdeauna din turmă dijmuește
Și turma fără capre mai greu o risipește?
Iar unde-s frunte ele, eu încă am un dar:
Păzindu-vă din urmă, nu latru în zadar.

Credința câinelui pe oaie o păzește;
Dar ce va face omul cu-a lui societate
Când ea va fi legată ca turma, din păcate?
Găsi-va câine credincios
Să o asigureze de lup primejdios?..
Căci o societate în veci nu e întregă,
Cât de un gând și cuget nu sunt cei ce-o încheagă.

CUPRINS

VAPORUL ȘI CALUL

Locomotivul ca fiara muge,
Din sânu-i scoate de tartar fum,
Și ca balaur șuierând fuge
Pe ferecatul cu șine drum.

O coadă lungă în urmă-i poartă:
Șir de vagoane cu călători;
Astfel vaporul fu de la soartă
Menit să poarte pe muritori.

— Ce naiba duce oare atâta greutate,
Și cu o repeciune cât nu e de crezut?

Zicea, în spaimă, calul l-al său de hamuri frate,
Când trenul a văzut.

— Eu! — i-a răspuns vaporul, c-un şuier de mândrie.
— Tu, tu? întreabă calul; dar spune-ne ce ești?
 Și-a noastră datorie,
 Cum poți să ți-o însușești?

Noi, caii, de când lumea, pe om l-am tot purtat.
Primblări de gust, vânaturi, călătorii, răzbeluri,
Amoruri, fapte grele și alte multe feluri
De ale lui capricii, noi i-am îngemănat...

 — Domnule cal, ascultă, —
Vaporul întrerupse, — să-ți spun cât stau pe loc,
 Căci, fără vorbă multă,
Tu ești în toată vremea un vrednic dobitoc,
Și eu sunt o putere ce când mă găesc strânsă
 Atunci mă întăresc;
 Împrăștiată însă
 Îndat'mă nimicesc.
Cunoaște dar secretul ce am de predominire:
 Puterea prin unice.

CUPRINS

PRESURA

În adâncă liniștire,
La revărsatul de zor,
Presura, cu glas din fire
De abia răsunător,
Cânta plină de simțire
Către bunul ziditor!

Iară când măritul soare
Ca un mire mult dorit,
Bucurând toată suflarea
S-a ivit la răsărit
Și când lumea salutare
Îi depunea prin cântare,
Atunci presura tăcea.
Însă o privighetoare
Ce mai de mult o știa,
I-a și făcut întrebare:
De ce tace?

— Nu cutez,
Zise presura-n durere,
Cu glasu-mi fără putere
Soarele să salutez.
Dar cu nespusă plăcere
Eu vă binecuvânteț!

Așa și eu mă căinez
Că n-am talentul poeziei:
Să cânt unirea României.

CUPRINS

FRUNZELE ȘI RĂDĂCINA

Într-o zi de vară, lină, călduroasă,
Răspândind în vale umbră răcoroasă,
Frunzele pe arbor vesel dănțuiau
Și cu zefirașii astfel se șopteau:
— Dulce e viața frunzelor, când ele,
De rouă lucinde, mândre, tinerele,
Lumea înverzesc
Și o răcoresc.
Călătorul pacinic, obosit de cale,

Oricând se arată în a noastră vale,
Sub arbor el stă
Repaos de-și dă.
Mândre fetișoare locul vin să prindă,
Vrând la umbra noastră hora să întindă;
Și cel păstoraș
Le cântă de jale-n al său fluieraș.
Iar de primăvară, chiar privighetoarea,
Cântăreața văii, cea fermecătoare,
În desimea noastră mult s-a răsfățat
Și ne-a tot cântat.
Apoi când românul doina hăulește,
El pe frunză verde întâi o numește;
Înșiși zefirașii, voi ne legănați
Și ne dezmierdați.
— Dar spre neuitare,
Nu se cade oare
— Frunzelor le zise un glas din pământ —
Despre rădăcină vreun bun cuvânt?
— Cine-i rădăcina? Și cum de cutează
Cu noi să se certe, când nici se-nsemnează?
Frunzele pe arbor zise vâjâind,
De ciudă plesnind.
— Rădăcina face arborul să crească
Și peste tot anul frunză să renască —
Le răspunse ea.
În alt chip ființă voi nici ați avea.
Să țineți dar minte
Aceste cuvinte:
Viața vegetală,
Viața socială,
Totului atârnă
De la rădăcină.

LUPUL BĂTRÂN

CUPRINS

Un fabulist al nostru ne-au povestit c-odată
Se rânduise-n țară un lup nazâr pe oi,
Dar cum ocârmuise, el încă nu ne-arată;
Și ce isprăvi făcuse, ne lasă-a ghici noi.

Așadar cercetarăm

Și ne încredințarăm

Că turma-ncredințată acestui nazâr mare,

Prădată, ovilită,

Călcată, spârcuită,

Dup-o osândă lungă abia avu scăpare.

Luat fiind în durăt, de-o laie de cotei,

C-urechile plioștite, cu coada între vine,

Nazârul lup cu fuga se duse-n țări străine,

Abia scăpând de ei!

Acum iar de-odată un vuiet se stârnește,

Că după atâta vreme bătrânul lup dorește

Să vie iar în țară, unde-i făgăduise

Cârlanii să-l aleagă nazâr împărătesc.

Se vede că Nazârul trecutul a uitat,

Nu știe că coteii ce-atunci l-au alungat

Acum sunt dulăi

Și nu i-ar ședeă bine

La bătrânețe tocmai, să pață vro rușine!

JDERUL ȘI CACOMUL

— Da' bună ziua, nene! Îmi pare curios

Ca să te văz astăzi în piele și voios;

Ieri am privit, eu singur, ciudata vânătoare

După cacomi: trei oameni din ochi te urmăreau

Și te-ndreptau mereu
Spre mlaștina cea mare;
Apoi am văzut încă, cum toți la ea au stat
Și te-au înconjurat.
Atunci... și eu, vezi bine,
Temându-mă de mine,
În scorbur-am intrat
Și nu știu ce s-a mai urmat.
Ian spune-mi, drag vecine,
Cum ai scăpat din lăbi de om? —
Întrebă jderul pe cacom.
— Cum am scăpat? răspunse cacomul moderat,
Curat ca prin minune,
Dar trebuie a-ți spune
Un lucru vederat:
Că omul din natură are
Plecări destul de bune.
Tu ai văzut cu ochii cum m-au înconjurat
La mlaștina cea mare
Și știi că eu mai bine mă dau prins
Decât să fiu de glod atins.
Ei bine!
Văz că-un om s-apropie de mine,
Îmi pune pe cap mâna și zice la ceilalți:
“Emblema curăției, el trebui să trăiască
Ca în integritate pe om să pilduiască!
Aideți mai bine, frați,
Să prindem pe murdari,
Pe jderi, pe vulpi, pe angării mai mari.
Ce port virtuți pe gură,
Dar dau prin glod și fură“.

URSUL BUTNAR

CUPRINS

Un urs văzând pe-un pădurar

De meserie cam butnar

Cum cercuri îndoiește

Și în avut sporește;

A socotit să-ncerce și el ăst meșteșug.

La cercuri trebui strung

Și alte cuviințe,

Dar ursului ce-i pasă de practice științe:

El are lăbi, putere, el vrea neapărat;

Iar voia câte fapte pe lume n-a lucrat.

Acum răsună codrul! Tot ce-i nuia mai groasă,

Din rădăcină-i scoasă;

Trăsesc, plesnesc copaci, în lăbi de urs mereu,

Dar lucrul mergea greu.

Văzând așa ursachi la pădurar aleargă,

Încât sta gata omul asupra lui să meargă.

“Ascultă-mă, vecine! Ian nu te ațoșa, —

I-a zis degrabă ursul, căci vorba nu-i așa.

Eu am venit cu pace și-ți fac o întrebare:

Tu-ndoi la cercuri bine, apoi de ce eu, care

Acum de două zile muncesc neconținut,

Mulțime de pădure în labă-mi se sfărmară,

Făcându-o ciurcele, să-ncarci tu mii de cară,

Și nici un cerc n-am îndoit.

Spune-mi de este oare

Vreun secret ascuns?”

— Așa: el stă-n aceea, — lui omul i-a
răspuns, —

Ce tu n-ai din născare,

Și-anume: în răbdare!

BROASCA ȘI ZEUL

CUPRINS

— Bre-che-che-chex! coax! coax!
Căci fără apă am rămas! —

Așa striga o broască, ce de cu primăvară
Din valea cea slotoasă, pe deal s-a fost retras,
Și într-o scursură trăia ca pe Parnas.

Dar seceta de vară
Scursurile-au zbicit,

Iar broasca mea zvântată de-a glodului dar mare,
Striga la zei așa de tare,
Precum mai sus v-ați lămurit.

Ea prin acea strigare rugi grele înălța:
Să se ridice apa pân' la scursura sa.

Când iată!
Zeul se arată.

Și-i zice: “Ce vrei oare,
Urâtă grăitoare?”

(Era, se vede, Joe în bune dispoziții),
Nu pot băga în seamă a tale, eu, capriții,
Ca să înec o vale și un întreg norod,
Când tu poți singură să te cobori la glod
De unde te-ai urcat
Pe deal, ce nu-ți e dat”.

Sunt unii dintre oameni, carei cu sete vor
Ca bine să le fie pe lume numai lor;
Vânând pe orice chipuri măriri, averi și nume,
Măcar să piară lumea.

MUȘTELE ȘI ALBINA

CUPRINS

Două muște sprintenele
În țări străine porneau
Și pe albină cu ele
Cam astfel o îmbiau:
— Hai să mergem, surioară!
Papagalii toți ne-au spus
Că pe-acolo-i numai vară,
Soarele n-are apus.
Libertatea predomnește
În tot ce-i viețuitori
Și dreptatea nu scutește
Nici de muști-ucigători.
Iar aice... oh! ce soartă!
Să trăiești în țara ta,
Aci vie, aci moartă,
Fără a te desfăta.
Păiajenii pe la țară
În mreajă ne potopesc;
Iar prin târguri, peste vară,
Ca pe dușmani ne gonesc.
Apărători, rea hârtie,
Toate s-au descoperit;
Vii să guști din farfurie
Și pe loc te-ai otrăvit.
La mezelicuri capace
S-au răspândit de ajuns;
Apoi răul ce ne face
Paharul cu miere uns!..
— Cale bună, muști, de-aice!
Le zise albina lor.
Eu rămân, căci sunt fericite

Și în țară-mi voi să mor.
Pămîntenii, mic și mare,
Ai mei faguri toți iubesc;
Și pentru-a mea bunăstare,
Vara, iarna, îngrijesc.
Iar voi, oriunde vă-ți duce,
Dacă și-n acele țări
Vreun bine nu-ți aduce,
Nu veți afla desfătări.

Acel ce pentru-a lui țară
În faptă face folos,
Orice rău îl împresoară,
Nu o lasă bucuros;
Iar acel ce nu lucrează
La edificiul comun
Singur se expatriază,
Căci nimic nu face bun.

CUPRINS

CARELE CU OALE

O tabără de care mergea la târg cu oale
A unui neguțător.
El însuși cu-ngrijire le conducea în cale,
Sperând de Moși s-adune folos însemnător;
Dar trebuia să treacă o renumită vale,
La care căraușii-ndată ce-au sosit,
Așa s-au sfătuit:
Ca să pogoare valea, pe rând, încet, cu minte;
Iar carul după urmă să facă înainte,
Căci boii ce-l purtau,
Deprinși fiind și maturi, mai vrednici s-arătau;

Și în adevăr, carul mergea încet, ca gândul
Cel încercat de grije și frământat de ani.

Dar o pereche de juncani
A căror venea rândul,
Pe boii bine învățați
Îi criticau de moarte:
— Uitați-vă, boi lăudați!

Vedeți — ziceau — neghiobii, un car nu știu să poarte,
Ia uite la Boțolan!

Se târâie ca broasca... Ia vezi alde Prian

În jug cum tot se lasă;
Ar vrea din el să iasă.
O, Doamne! Și ce boi!
Cu ce renume mare!

Mai bine ar căra gunoi,
Sau ar șede la bragă, pe somn și pe mâncare...

Ia să ne vadă și pe noi!..

Cu-așa ocări, juncanii pornesc cu carul lor;

Dar greutatea îi apasă;
Ei să oprească vor,
Și-n dreapta se cam lasă;

Apoi, de la o culme, la stânga-n loc cârmesc,

O culcă drept pe fugă, cât le lua piciorul,

Răstoarnă oalele... și în râpă se opresc...

Încât neguțătorul,

Cu mâinile crucișe, la hârburi se uita

Și foarte greu ofta.

Eu nu știu cum s-a întâmplat,

Țiu mult cu viitorul,

Căci de trecut m-am săturat

Și nu-i păstrez amorul;

Dar vreau s-arăt la unii *noi*,
Cum ei în timpuri grele
La alții văd numai noroi
Și numai fapte rele;
Iar când s-apucă singuri ei
De trebi, ca oameni grei,
Răstoarnă carul drept de râpă
Și tot încă mai țipă.

CUPRINS

ZMEUL

Un zmeu cu-o coadă lungă și cu-o zbârnâitoare
De tot răsunătoare,
Văzându-se odată sub nouri ridicat,
La fluturul din vale, acestea au strigat:
— Zburdalnică ființă!
Tu, care toată ziua cu-atâta ușurință,
Te-alungi tot după flori,
De ce nu cutezi oare să te ridici ca mine,
Să răspândești în aer miroase și fiori?
Mi-e milă, zău, de tine,
Căci în întinsul spațiu abia te mai zăresc.
— O, nu-ți mai fie milă, lui fluturul îi zice.
Eu soarta-ți n-o doresc.
Tu zbori legat,
Eu liber mă desfățez aice
De flori înconjurat.
A ta zbârnâitură e șărlătănerie;
Chiar starea ta atârnă de vânt și de copii;
În fine, tu ești jucărie,
Iar eu sunt dintre vii.

Așa și între oameni sunt șarlatani, sunt zmei,
Ce zbârnăiesc, se-nalță cât vântul lor le bate;
Iar cum a lui suflare ori stă, ori se abate,
Ca vântul cad și ei.

CUPRINS

NEGUȚĂTORUL

— Ia vin-încoace, măi nepoate!
Dar ce te-ai cufundat acolo-n socotele;
Vino de vezi aice un negustor cât poate
La cazuri, știi, mai grele.
Cunoști tu cea bucată de-aba, de molii roasă,
Și putredă, și groasă,
Ei bine, Dumnezeu
Trimise-un nătărău
Și iată bănișorii că-mi sunt acuma-n palmă,
Pe-un lucru făr' de seamă.
— Așa poate să fie, răspunse cel chemat,
Dar, unchiule, ești înșelat,
Că tu monedă falsă pe marfă ai luat.

Așa diplomația înșeală și se-nșeală,
Așa mai mulți din oameni, mic de la mare fură;
Cu osebire numai, că unii nu au gură
Să dea pe alții la iveală.

ARICIUL ȘI CÂRTIȚA

— Sunt liberă, am dreptul,
O cârtiță zicea,
Pe sub pământ cu-ncetul,
Să scurm cât mi-ar plăcea.

Și cine poate oare de mine să se lege,
Când eu mă cred în lege?
Prefac în țărână neagră pământul sănătos
Și-l fac moșinoios...
— Eu! i-a răspuns ariciul, eu am de la natură,
Neîmpăcată ură
Asupra tuturor ca tine vietăți,
Ce zac în răutăți.
Căci văd câmpie verde, de mâini de om ne-atinsă,
Cum tu o ai pătat-o cu mult negre culori;
Văd iarăși o grădină de frumuseți cuprinsă,
Cum ai desfigurat-o, scurmând chiar pe sub flori.
Și pentru ce tu oare nu scormolești gunoaie,
Ca să lucrezi în ele cât vrei la moșinoaie,
Iar nu pământ curat:
Cunoaște dar, că dușman îți sunt neîmpăcat...
După așa cuvinte, ariciul iată, vede
Un moșinoi mișcând;
Cu armele-i întinse la dânsul se repede
Și cârțița mi-o scoate abia, abia suflând.
— A! Îmi căzuși pe ace,
Ariciul ei îi zice, — socot că te-am pătruns? —
— Iertare! rog iertare! de-acuma n-oi mai face.
Oftând ea a răspuns.
— Ei fie! astă dată te las în bună pace,
Ariciul îi rostește, dar iată-ți hotărâsc
Să spui la ale tale: ce-i bun să nu atace!

Sunt publiciști pe lume ce purure cârtesc.
(Și fabula aceasta chiar lor o dăruiesc).
Ei cred că au dreptate pe orice om s-atace,
Încât lor nu le place:
Dar totuși câteodată ariciul își găsesc.

P O E Z I I

Dlui GRIGORIE ALEXANDRESCU

La hărăzirea fabulei "Râul și heleșteul"

Nici gândeam ca pentru versuri să iau în mână condei,
 Când țintirea-mi aici este la un altfel de idei,
 Care nu cer epistole, nici fabule de glumit,
 Ci protesturi, reclamații dreptului de sprijinit.*
 Dar dorita întâlnire-ți mă făcu să stau un ceas,
 Și din cuprinsul Temidei să mă cațăr pe Parnas.
 Rodul astei întreprinderi e fabula ce-ți închin,
 Scrisă cu o grabă mare, într-un stil nu prea senin;
 Dar a mea dorință este ca tu să fii vecinic râu
 De poezii curgătoare, de talentul cel mai viu;
 Să scrii pentru-a noastră slavă, ca toți să ne lăudăm,
 Câți o limbă românească astăzi întrebuințăm.
 Știi prea bine că talentul este de la ceruri dat
 Și oricare-și va da sama cum în lume l-au tractat.
 Talentul tău este mare și sama-ți va fi mai grea,
 Când din orice întâmplare a-l părăsi tu vei vrea.
 Toți poeții cearcă-n lume feluri de nemulțumiri,
 Dar din ele scânteiază cele mai vie simțiri.
 Ațâțați de-mpotrivire ei se luptă ne-ncetat,
 Și izbânda le e slava cu care s-a-ncununat.**
 Scrie! scrie! iată-ți legea ce trebuie să urmezi,
 Pentru ca să fii ca râul și-n viitor să viezi.

* Mă aflam la București în pricini de judecăți.

** Precum Tasso.

EPIGRAMĂ

CUPRINS

Un om bețiv odată se ispoveduia,
Iară duhovnicul așa îl sfătuia:
— Aproapele tău să-l iubești,
Și pe vrăjmaș să nu urăști!
De vin cu totul să te lași
Că-ți este cel mai rău și ne-mpăcat pizmaș.
— O contrazicere ce nu-i de înțeles, —
Răspunse bețivașul:
Mai înainte, cum? iar singur îmi ziceși
Să nu-mi urăsc vrăjmașul
Și iată prin urmare,
Că la aceasta eu nu-ți pot da ascultare.

ZI ÎNTÂI APRILI

Nu știu, zău, pe ce temeieri
Zi întâi a lui Aprili
S-au menit din obiceiuri
A fi zi de amăgiri.
O zi numai în trei sute,
Fără praznici, sărbători,
Pentru niște șăgi plăcute,
N-ar fi rău înșămnători.
Dar a lumii amăgire
Nu are nici un hotar,
Toate trec prin chibzuire
Vicleșugului amar.
Omul cel întâi căzură
Prin amăgire din rai,
Când nu era în natură

Altă vreme decât Mai.
Politica se-nvârtește
Pe aceștii zile legi:
Sfarmă, drege, hotărăște
Soarta țărilor întregi.
Diplomaticii înșeală
La Septemvrii, la Ghenari,
Caută, pândesc greșeală
Și răstoarnă planuri mari.
Toți supușii în tot locul
Pe șefii lor amăgesc,
Prin aceasta-și fac norocul,
Cariera își lățesc.
Femeile au prea multe
Zile-ntâi a lui Aprili,
Chiar deviza lor pe frunte
Pare scris: întâi Aprili.
Și bărbații iar pe ele
Purure le viclenesc,
Jură lor pe cer și stele,
Dar credință nu păzesc.
Cel ce cumpără sau vinde,
Gândește la înșelat,
În rar om nu se aprinde
Cugetul acest de iad.
Omul în sfârșit cutează
A-nșela pre Dumnezeu
Când prin apă se botează,
Iar în faptă stă tot rău.
Până când întâi Aprilii
Va-mpărăți pre pământ?
Când va luci raza zilei
Numai cinstei luminând?

GÂNDUL

CUPRINS

Stau, mă uit la ceruri, în a lor senin
Trista mea vedere uimit rătăcește.
Mă uit și la soare: de lumină plin
El încălzind lumea pururea lucește.

Dar soarele, cerul nu sunt depărtate,
Iar legea naturii pe om au oprit
Cu țărna-mpreună să poată străbate
Mai sus decât este el înmărginit.

Privesc mândrul vultur cum se-naripează,
Cum fâlfâie-n aer zburând peste nori;
Cum falnic răspică a soarelui rază,
Se urcă, se pierde din ochi muritori.

O! Atunci mâhnirea sufletu-mi apasă,
Atunci îmi plec capul și adânc oftez:
Omule! ființă slabă, ticăloasă,
De ce după vultur nu poți să urmezi!

Dar de-odată gândul în mine răsare
Ca un fulger iute, ce e plin de foc,
Se-nalță la ceruri, trece peste soare,
Și cu neastâmpăr cată în alt loc.

Toate le cuprinde, toate le măsoară,
Află a lor timpuri, regule și curs,
Plin de nemurire mai departe zboară
La poarta veciei, la cel nepătruns!

LA BUCIUMUL

CUPRINS

Buciume cu voce tare,
La bună vreme răsuni:
Eu salut a ta cântare,
Ca vitejii mei străbuni.

A lor bucium suna semnul
Mișcărilor ostășești,
Iară tu ne cânti îndemnul
La fapte înțelepțești.

Patriotica simțire
Vrei să deștepți între frați,
Ale căror despărțire
A stat ani îndelungați.

Și ce viață e mai bună,
Cum psalmistul a cântat:
Decât frații împreună
Să trăiască ne-ncetat?

România să vieze
Subt o lege, subt un scut,
Să tot binecuvânteze
Pre cei ce-o au renăscut!

Cântă, cântă, bucium falnic,
De străbate la auz;
Căci pentru păcatul jalnic
Sunt între arcași și surzi.

LA CEAHLĂU*

CUPRINS

Te mai zării odată, te revăzui, gigante,
O, dragul meu Ceahlău!
Ș-a tale suvenire în inima-mi săpate,
Îmi zic că-s june eu.

Subt ale tale poale sunt și voi fi tot june,
Căci tu nu-mbătrânești,
De mii de ani atâta te-nalți ca o minune,
Subt boltele cerești.

Tu ai văzut în juru-ți popoare felurite,
În lupte furnicând;
Românul însă singur cu inimă fierbinte
Stătu te admirând.

El poartă a ta deviză, el vrea să stea ca tine,
Ca munte neclintit,
Și iată-l că se-nalță, și iată-l că devine
A fi în veci unit.

Sunt sigur că acuma te uiți cu bucurie
La frații din Carpați,
Bucecii, Caraimanul**, închinăciune ție
Trimit ca niște frați.

Ei speră ca și tine, că vreodineaoară
Tot va suna o oară
Ca munții României de dânsa răzlețiți
Să fie toți uniți.

* Anticul Pion, munte din Carpații Moldovei.

** Munții cei mai înalți din România.

Tu stai de cer aproape și poate câteodată
Pe Panaghia* ta,
Vin îngerii să vază Moldova lăcrimată:
Atunci nu ne uita.

Spune c-acele lacrimi sunt numai o mânie
De Iași și București,
Căci nu-i român să zică, că nu e România,
Că nu sunt căi cerești.

Unirea României a fost predestinată
De-al cerului decret,
Ea trebui să trăiască, ea este ordonată
De-a prospera cu-nctet.

Vom trece poate faze de plângeri și de ură,
Dar cei adevărați
Români cu bărbăție, cu inimi de căldură
Vor rămânea tot frați.

În secolul de față popoarele cu minte
Pe-această cale merg,
Sătule de viață în fracții umilite
La uniuni alerg.

Naționalitatea azi are precădere,
Căci pierе foarte greu.
Mă duc la România și pân' la revedere
Adio, drag Ceahlău.

* Pe vârful Pionului este un turn înalt ce se numește Panaghia.

LA MORMÂNTUL UNUI DOCTOR

CUPRINS

Sub astă piatră zace un doctor învățat;
Cu moartea lui de moarte pe mulți el a scăpat.

DORINȚA ROMÂNULUI DIN 1862

Să fie România de-acum în veci unită
Și propășind în toate să fie ea menită,
La răsărit să-nalțe pavilionu-i sus,
Ca cele de apus.

Să aibă România industrie și arte,
Școli bune, răspândite în orișicare parte;
Încât românii toți să fie luminați
Ca cei de stat bărbați.

Să fie România întinsă, mare, lungă,
Ca cei ce o aspiră la sânu-i să n-ajungă,
Să turbe alungând-o și rătăcind în dar,
Să piară la hotar.

Să aibă România puternică armată,
În numele lui Ștefan ș-al lui Mihai chemată,
Ca orișicând prudenta o luptă-ar rândui,
Să știe birui.

Să fie România tot binecuvântată,
Ca țară mult mănoasă, ca țară-mbelșugată;
Străinul să-i aducă a sale bogății,
Pe-a ei produse vii.

Să aibă România comori asigurate,
Să aibă navigații, să-și facă căi ferate;
Comerțul ei să fie activ și răspândit,
Ca mijloc de-nflorit.

Să fie Domnitorul de Dumnezeu lăsat,
Ca să renască astfel frumoasa Românie,
Întru eternitate mult binecuvântat;
O fie, fie, fie!

DRAMATURGIE

[GURALEIUL]

CUPRINS

ÎNFĂȚOȘAREA I

CUCOANA ZAMFIRIȚA ȘI ZOIȚA

CUCOANA ZAMFIRIȚA

Postelnicul de-aice acum numai s-au dus;
De astăzi dimineață un milion mi-au spus.
Văzând că nu-i alt chip mai sigur spre scăpare
De guralei așa nesuferit de mare,
Eu înadins cu trebi m-am și însărcinat
Și-așa abia-abia de dânsul am scăpat.

ZOIȚA

Cucoană, cum de n-am și eu ceva crezare,
Când zic că dumnealui tăcere nici nu are,
Spuind neconținut și vrute și nevrute
La cei ce au păcat să stea ca să-l asculte,
De ranguri mari și mici, de domnii ce au fost,
Istorisește mii, ca cum ar fi de rost
Și intrigi mai ales adeseori lucrează:
Le face mare haz, le și adiverează.
Iar când îl oblicesc cu vro minciună vie,
Atunci se apără și zice că nu știe.

CUCOANA ZAMFIRIȚA

Așa cum este, drept.

ZOIȚA

Eu judec ca o slugă,
Dar pare-mi-se, zău, că vorba acea lungă,
Precum postelnicul neconținut o are,
Mult scade la boieri din chipul lor cel mare.
Și eu adevărat acum mărturisesc,
Că la postelnicul nimica nu gădesc
Din cele ce-ar putea ceva făgădui
Ca pe vre o femeie să poată birui.
Măcar că dumnealui către mata arată
Că multă dragoste în inima sa poartă
Iar totul apoi, o mare neunire
La a dumiilorvoastre deprinderi și la fire.
Mata ești prea tăcută, iar dumnealui limbut;
Mata ești nostimă, iar dumnealui cam slut;
Și mai în scurt zicând: nepotriviți sunteți.
O, ce deosebire la aga Nouleț!
El de familie, adevărat, nu-i mare,
Pentru aceasta nici avere nu prea are;
Dar ce om priimit și foarte delicat,
La minte înțelept, la vorbă măsurat.
Și dintre toți acei ce pe mata te vor,
Eu socotesc că el ar fi mai bunșor.

CUCOANA ZAMFIRIȚA

Adevărat, așa-i, eu mă unesc cu tine,
Dar după întâmplări, acela-i pentru mine
Pe care tița mea a vrea să-l hotărăscă.

ZOIȚA

Doar n-are dumneaei cu dânsul să trăiască.

CUCOANA ZAMFERIȚA

Eu trebuie să n-am nici chic de cunoștință
Când nu voi prețui plecarea cea de tiță
Cu care dumneaei de-a purure s-arată
Lăsându-mi starea sa acum și prin diiată,
Și cu postelnicul nu-i vorba în zadar,
Fiindcă tița mea îl are la nazar.

ZOIȚA

Doar numai pentru vist și pentru vorba multă
Cu care dumnealui neobosit se luptă,
Răpind de la femeii, cu strâmbătate mare,
O clironomiceasc-a lor numai plecare.
Apoi, stăpâna mea, mă rog de iertăciune,
Dar eu de pe acum adevărat voi spune;
Că la mata atunci, zău, nu pot să slujesc,
Pentru că trebuie curând să zăluzez!

CUCOANA ZAMFIRIȚA

Da ce pot face eu?

ZOIȚA

Cum, ce? Să hotărăști
Că după dumnealui a merge nu vroiești.

CUCOANA ZAMFIRIȚA

Ia uită-te de vezi, cu butca cine vine?

ZOIȚA

Întocmai nimerit: cucoanele bătrâne.

ÎNFĂȚOȘAREA II

*Tot acele și CUCOANA MĂRIOARA
cu CUCOANA NASTASĂICA*

CUCOANA MĂRIOARA

Zicând întâi bonjur, te și heretisesc.
Noroc, întru mulți ani și ceas bun îți doresc!

CUCOANA NASTASĂICA

Și eu asemenea.

CUCOANA ZAMFIRIȚA

Da pentru ce, și cum?

CUCOANA MĂRIOARA

Pân'nu se face foc nici nu mai iese fum.
Și, dar, la ce de noi așa tăgadă mare,
Când Ieșul tot acum această vorbă are.
Doar nu-i ceva de rău, găsinđ o văduviță
Pe un adevărat prieten de credință;
Și cu postelnicul, zău, nu ți-a fi urât.

CUCOANA ZAMFIRIȚA

Eu foarte mult mă mir de unde-ați auzit.

CUCOANA NASTASĂICA

Postelnicul ne-au spus și ne-au încredințat
Că el ar fi acum ca și un însurat.

CUCOANA ZAMFIRIȚA

Pe cinstea mea vă spun că eu nu știu nimică.
Tăgadă nu-i aici, căci nu am vre o frică.
Iar că postelnicul la tița merge des,
Aceasta eu v-o spun din toate mai ales,
Și poate dumneaei ceva să fi vorbit,
Dar eu mărturisesc că nu mi-i priimit.

CUCOANA MĂRIOARA

O, Doamne! Și ce vrei, să ai bărbat plăcut,
Să te mai îngrijești de a-l păzi din scurt
Și de a purure să fii înmărginită
Cu o statornicie de lume părăsită!
Atunci când dumneta ești tânără, nurlie,
Și poți închinători avea încă o mie.

CUCOANA ZAMFIRIȚA

Vă mulțumesc de sfat, iar eu așa nu sunt;
Mai bine să mă-ngrop de vie în mormânt!
Pentru aceasta eu vă fac și rugăminte
Să spuneți tiță-me acum, mai înainte:
Că cu postelnicul eu nu mă pot uni.

ZOIȚA

(într-o parte)

Un guralei așa din casă ne-a goni.

CUCOANA MĂRIOARA

Apoi la mine las'; eu toate le prefac:
Pe unii îi despart, pe alții îi împac.

ZOIȚA

Fugiți, cucoanelor, postelnicul ne vine;
Dar ascultați-l cum vorbește el cu sine.

POSTELNICUL

(după scenă)

Cucoana trebuie să fie tot acasă;
Nici vremea nu-i acum la vizite să iasă,
Și ceasul au sosit în care eu gândesc
Cu dumneaei prea larg de toate să vorbesc.

CUCOANA NASTASĂICA

Haidem mai repede în altă odăiță,
Ca să scăpăm de dânsul.

ZOIȚA

Cu alt chip nu-i putință.

ÎNFĂȚOȘAREA III

ZOIȚA ȘI POSTELNICUL GURIIANU

POSTELNICUL

(nevăzând pe Zoița)

Da zău că-i curios pe toți să-i ocolești
Și pentru două graiuri pe nime să găsești.
Am fost la hatmanul și nu era acasă;
Iar visternicul, atunce vrând să iasă,
Nici nu m-au priimit...

ZOIȚA

Mă rog să aib iertare,
Cu cine dumneta grăiești așa de tare?

POSTELNICUL

A, Zoițico, tu! Da ce mai faci, fetică?
Eu la stăpână-ta am vorbă mititică:
Pe mine dumneaei m-au fost însărcinat
Să fac câte ceva; dar nu am apucat
A isprăvi nimica. Închipuiește-ți, zău,
De astăzi dimineață de când alerg mereu
Pe bieții căișori i-am obosit de tot
Și butca mi-au stricat potcitul cel de pod,
La Trisvetitele am fost la liturghie;
De-aici m-am repezit un ceas pe la agie;
Apoi la Podu-Roș, apoi prin Păcurari —
Ia judecă, mă rog, ce sărituri tot mari.
De-aice am vroit să mă arăt la Curte;
Dar acolo văzând că sunt trăsuri prea multe,

Nici nu m-am pogorât. M-am dus la vistierie;
Am fost pe la Divan, am fost prin Sărărie,
Am fost prin Tătărași...

ZOIȚA

Asemene și eu,
De astăzi dimineață de când alerg mereu;
Pe jos pe la feciori, pe la găinărie,
De-aici la cuhnii, de-aici la chelărie,
Apoi pe la cămări, apoi la garderob,
Ba scoate rochia, ba scutură salop,
Aleargă-n sus, în jos și ia la toate seamă,
Mă pogăresc pe scări, cucoana iar mă cheamă!
Norocul meu au fost că un boier limbut,
Nemăsurat deșert, și guralei știut,
Fiind la dumneaei, au tot istorisit,
Încât duduca mea curat au amețit
Ș-așa de răul lui s-au dus și de acasă.

POSTELNICUL

Apoi ascultă-mă, să-ți spun eu, jupâneasă;
Așa obrăznicie de-acum să nu mai faci,
Că te voi învăța cu gura să mă taci.

ZOIȚA

Asemene știință nici dumneata n-o ai.

POSTELNICUL

Pricini de supărări poftesc să nu-mi mai dai.
Și cum de îndrăznești să-ți bați de mine joc?
Atâta numai, zău, tu ai acum noroc,

Că pe stăpâna ta eu foarte o slăvesc,
Nădăjduind curând soție s-o numesc.
Și întru adevăr, boier așa ca mine,
Pereche orișicui la socotință vine.
Dar eu am auzit ceva de Nouleț!
Îmi pare însă greu să mă alăturez
C-un om așa de mic și foarte neștiut,
Ce nu-i prin casă mare la nume cunoscut.
De dânsul nu mă tem nici cât de puțintel.
(Se uită spre ușă).

Dar cum s-au nimerit de vine singur el!

ZOIȚA

Apoi fiindcă eu acum sunt de prisos,
Mă duc, lăsându-te la gură sănătos.

(Se duce.)

ÎNFĂȚOȘAREA IV

POSTELNICUL ȘI AGA NOULEȚ

NOULEȚ
(într-o parte)

Se vede cum că nu-i acasă cuconița.

POSTELNICUL

Mă rog, ce treabă ai la coana Zamfirița?
Această eu doresc să știu mai lămurit,
Având cu dumneata ceva și de vorbit:
Eu, domnul meu, aud că dumneata voiești

La însurarea mea de-aici să mă smintești?
Că dumneata te pui cu mine de un rang?
Așadar te poftesc să-mi tălmăcești pre larg
Aceste ce aud.

NOULEȚ

Mă rog de iertăciune,
Dar dumitale eu nimica n-am a-ți spune,
Căci rangurile sunt de către toți știute,
Iar slujbele apoi a mele sunt mai multe.

POSTELNICUL

Cum? Cum? Cu dumneata să fac potrivă eu?
Nicum nu mă unesc, ferească Dumnezeu!
La Suțu am luat caftan de boierie
Când dumneata erai diac de vistierie;
Titulul meu ș-acum răsună: “Biv vel-post.”!
La Putna staroste de-atâtea ori am fost;
Isprăvnicile mai toate le-am avut,
Câte o lună-două, așa cum s-au putut;
Și sameș te-am avut la Neamț, mi-aduc aminte,
Pe când încă eram tovarăș cu Arvinte.
El încă au rămas, iar eu m-am depărtat:
Vistiernicu-mi era un dușman ne-mpăcat.
Așa sunt toți la noi: cum capătă vrun loc,
Se pierd, se nebunesc...

NOULEȚ

Ba să mă ierți, mă rog!
Că nu sunt toți așa: și mulți boieri cinstiți
În slujba patriei i-avem noi ispitiți,
Cu minte vrednică de orice cabinet.

POSTELNICUL

Dar dumneata erai atuncea un băiet
Și eu încă acum mi-aduc aminte bine
Că vărul Necolai intrase după mine,
Cu toate că nu-i bun de slujbe Necolai:
La dânsul nici să iei, nici poți ceva să-i dai.
Un prea poznaș român, nu-și cată de folos,
Atunci când este chip, la slujbă mai vârtos!
Măcar că are el avere de ajuns
Și banul purure îl ține cam ascuns.
Vro două-trei moșii de zestre au luat,
Apoi vro șase mii de gălbenăși în aht!
Asemene un loc și eu de mult doresc,
Nădăjduiesc acum curând să-l dobândesc.

NOULEȚ

Nu cred că dumneata cu banii te însori?

POSTELNICUL

Să știi, boierule, c-ai mei mijlocitori
Au bună trecere oriunde voi dori:
Prin coana Safta eu pot totul isprăvi.
Dar mai vârtos fiind și om cam greșor!..

NOULEȚ (într-o parte)

Ba dimpotrivă, zău, ești încă prea ușor!

POSTELNICUL

... Căci pot să mă numesc din fașă tot boieri.
(*Nouleț arată chip de mirare*).

Poți dumneata cât vrei de-aceasta să te meri.
Zavistia la voi îi boală din naștere,
Ce, după cum s-au zis, în lume leac nu are.
Așa, doar au cei mulți a mea învățătură,
Sau sunt asemenea ca mine buni la gură?!
De mine dascălul grecesc se tot mira:
Nici altul mai isteț la dânsul nu era.
Ținerea mea de minte și duhul cu simțire
Sunt rari împodobiri vărsate de la fire.
Odată îmi spunea mătușa mea Zoița
Că maică-mea m-au dus la Curte, la Domnița,
Când eu încă eram în vârstă de un an.
(Atunci și tată-meu intrase la Divan).
Așa Domnița, spun, că m-au luat în brațe
Și către maică-mea au cuvântat de față
Că eu sunt rarită, o poznă de băiet...
Mirându-se așa, m-au fost și diochet...

NOULEȚ

Vai, ce primejdii!

POSTELNICUL

Dar nu mi-au fost nimica.

NOULEȚ

Pe mine, zău, acum mă cuprinsese frica!

POSTELNICUL

Degeaba dumneata te sparii așa tare,
Când trebui mai ales să fii la suflet mare,
Fiindcă am să-ți dau curând un păișor!

Acesta-i pentru mine un lucru prea ușor
Și, dar, ca să nu scap o vreme priincioasă,
Mă duc un ceas de-aici, aproape, la o casă.

(Se duce.)

ÎNFĂȚOȘAREA V

NOULEȚ ȘI ZOIȚA

NOULEȚ

Zoițo! Spune-mi drept: ce veste pe la noi?

ZOIȚA

Merg bine trebile. Și, în sfârșit, apoi,
Zoița să trăiască!

NOULEȚ

Dar s-au vorbit ceva?

ZOIȚA

Cum nu! Duducăi eu am spus vro câteva
La care dumneaei au zis că se unește.

NOULEȚ

Eu încă am aflat prin cine mijlocește
Boierul guralei.

ZOIȚA

Prin tița cuconiței.

NOULEȚ

Și pare-mi-se mie că coanei Zamfiriței
Bătrâna pân'acum nici nu au vorovit.
Așa, postelnicul puțin au isprăvit!

ZOIȚA

Nădejde dumneata ai bună despre mine.
Haidem însă de-aici, că guraleiul vine.

ÎNFĂȚOȘAREA VI

*POSTELNICUL,
CUCOANA SAFTA,
CUCOANA MĂRIOARA,
CUCOANA NASTASĂICA*

POSTELNICUL

*(Intrând, vorbește, așează scaune de rând
și se pune lângă cucoana Safta.)*

Ce lucru minunat! Pe toate la un loc
V-am și întâmpinat. Poftim, ședeți, mă rog.
Îmi pare tare bine. Și am un chef acum
Să vă istorisesc... Dar ce spuneam pe drum?

CUCOANA MĂRIOARA

De o persoană, cum...

CUCOANA SAFTA
(cu chip supărat)

Poftesc să-i dați ei pace:
Femeia tânără, cum vrea așa și face.

CUCOANA NASTASÂICA

Eu, zău, că n-am știut până acum nimica.

CUCOANA SAFTA (*către cucoana Nastasâica*)

Îmi pare tare rău de dânsa, sărmănica.

POSTELNICUL

Ferească Dumnezeu să cazî în gura lumii!
La ea mai nimene nu are vre un nume.

CUCOANA MĂRIOARA

Da știți o noviță?

CUCOANA SAFTA

Eu mare haz le fac.

POSTELNICUL

O, novitalele și mie mult îmi plac.
Pentru aceasta știu acum vro zece eu,
Așa de proaspete, încât...

CUCOANA NASTASÂICA

Ce Dumnezeu!
Doar cu corabia venite la Galați!

POSTELNICUL

Ba fără șagă, zău, mă rog să ascultați.

CUCOANA MĂRIOARA

Apoi dar las' întâi la mine să sfârșesc.

POSTELNICUL

Da eu într-un minunt le și istorisesc.

CUCOANA SAFTA

Noi însă socotim să dai la dame rând.

CUCOANA NASTASĂICA

Așa se cade drept, adevărat grăind.

POSTELNICUL

Nici îndoială nu-i, și ce se potrivește,
Eu sunt unit...

CUCOANA MĂRIOARA
(căt-re cucoana Safta)

Unit, dar însă tot vorbește.

CUCOANA SAFTA
(căt-re postelnic)

Noi te rugăm să taci.

POSTELNICUL

Keramo, am tăcut.

CUCOANA SAFTA
(*către cucoana Mărioara*)

Ce noviță, mă rog, să spui ai început?

CUCOANA MĂRIOARA

Desară noi avem teatr moldovenesc.

POSTELNICUL

Ba zău?! Dar trebuie o lojă să năimesc.
Și ce comedie?

CUCOANA MĂRIOARA

Subt nume "Guralei".

CUCOANA NASTASĂICA
(*către postelnic*)

Puteai și dumneata o rolă ca să iei.

POSTELNICUL

Cum adică, să fiu și eu între actori?

CUCOANA MĂRIOARĂ

Ba nu, că gioacă toți curat din amatori.

POSTELNICUL

Apoi adevărat că eu puteam să joc
Mai bine decât toți.

CUCOANA MĂRIOARA

Și n-ai avut noroc!

POSTELNICUL

Îmi pare foarte rău: dar este de mirare
Cum nu mi s-au făcut și mie întrebare!
A căruia au fost așa închipuire,
Și, în sfârșit, apoi, a cui alcătuire?

CUCOANA MĂRIOARA

Nu trebuie dumneata aceasta să mai știi;
Destul că la teatr desară ai să fii.

POSTELNICUL

Și dumneavoastră cred că-ți fi neapărat?

CUCOANA NASTASĂICA

(într-o parte)

Da eu de guralei ș-așa m-am săturat!

CUCOANA SAFTA

Eu, însă, cum a vrea nepoata Zamfirița.

POSTELNICUL

Se cade negreșit să meargă cuconița.

CUCOANA MĂRIOARA
(*într-o parte*)

El singur înadins păcatul, zău, își cere,
Precum și pasărea pe limba sa iar piere.

CUCOANA SAFTA

Mă rog, ați auzit un lucru de mirat:
Zmaranda lui Fifi...

POSTELNICUL

Așa, s-au măritat.

CUCOANA SAFTA

Da ea de douăzeci de ani îi măritată!

POSTELNICUL

Prea, prea adevărat: dar vrea să se despartă,
Ea însă singură, cum zic, ar fi pricina.

CUCOANA SAFTA

Ce treabă noi avem: a cui urmează vina?
Iar el...

POSTELNICUL

Neapărat că este cam greșit.

CUCOANA SAFTA

Oh, frate, lasă-mă să spun până-n sfârșit!

POSTELNICUL

Pardon!

CUCOANA SAFTA

De ce pardon, când n-ai lăsat pe nime
O vorbă pân' acum să isprăvească bine.

CUCOANA NASTASÂICA

Noi, zău, că trebuie să facem o tocmeală,
Ca să vorbim pe rând.

POSTELNICUL

Aceasta nu-i greșeală.

CUCOANA MĂRIOARA

Și cine va avea așa fel de nărav,
De strică vorbele, să deie mare ștraf.

POSTELNICUL

Cum? Ștraf?

CUCOANA NASTASÂICA

Mai lămurit zicând, un rămășag.

POSTELNICUL

Din partea mea, eu zic: pre legea mea că tac.

CUCOANA SAFTA

Așadar, să vă spun: Zmaranda lui Fifi,
Precum am auzit, în vârstă mai a fi
De patruzeci de ani — și vrea să se despartă.

POSTELNICUL

Se înțelege, dar, că este vinovată.

CUCOANA NASTASĂICA

Apoi plătește ștraf.

POSTELNICUL

Da pentru ce, mă rog?

CUCOANA SAFTA

Arhon postelnice, da taci, așa-ș te rog!

CUCOANA MĂRIOARA (într-o parte)

Că nu-i de șagă, zău.

POSTELNICUL

Eu nici n-am zis nimica,
Iar vorba au stricat cucoana Nastasăica.

CUCOANA NASTASĂICA

Așa! Ba să mă ierți!

POSTELNICUL

Ba dumneata!

CUCOANA NASTASĂICA

Ba nu!

Eu numai am vorbit...

POSTELNICUL

La ce mai zici că nu!

CUCOANA SAFTA

Apoi s-au înțeles, postelnice, că vrei,
Ca supărându-ne, în răs să ne și iei.

POSTELNICUL

Nu râd, ci mai vârtos zic, zău, că-i un păcat
Cum de adeseori la noi se tot despart.
Ți-i milă să privești trei rânduri de copii
Prin casă pe la mulți.

CUCOANA MĂRIOARA

Că mulți sunt văduvoi, cu văduve luați?
Pentru aceasta au copii așa vârstați.

POSTELNICUL

Prea bine. Dar apoi, acei ce se despart
Și între dumnealor copiii săi împart?

CUCOANA SAFTA

În lume întâmplări, precum și pe la noi,
Sunt multe.

POSTELNICUL

Iar eu zic: că-i veacul de apoi.
Prin Agathangheton așa se hotărăște.

CUCOANA NASTASĂICA (*într-o parte*)

De toate știe el, și toate le vorbește.

POSTELNICUL

Eu încă când eram la dascălul grecesc
Aveam odată gând pe tot să-l tălmăcesc.

CUCOANA MĂRIOARA

Ați auzit, mă rog, că starea lui Bandat,
Acum de creditori se vinde prin mezat?

CUCOANA SAFTA

Așa am auzit.

CUCOANA NASTASĂICA

Și eu.

POSTELNICUL

Iar eu nu cred,
Măcar cu ochii mei aceasta să o văd.

Și nici îi de crezut: așa avere mare
Ca pentru datorii să între la vânzare.

CUCOANA SAFTA

Așa-i când cineva se prea îndatorește.

CUCOANA NASTASĂICA

Mă rog, acest Bandat cu cine se rudește?

POSTELNICUL

Cu mine și cu alții; căci el se trage drept
Din neamul lui Onaș, ce-au fost vel-logofet
La Dragoș voievod, întâi la noi venit.
Eu spița neamului o știu prea lămurit:
Feciorul lui Onaș, zău, nu-mi aduc aminte,
Îmi pare că au fost... (tușește) așa, așa: părinte
Lui hatmanul Lupaș. Acesta au făcut
Pe Iane vornicul, din care s-au născut
Petrică biv vel-post. — Iar hatmanul Matei,
A lui Petrică fiu, au răposat holtei.

CUCOANA NASTASĂICA

Și spița neamului apoi s-au isprăvit.

CUCOANA SAFTA

Așa.

POSTELNICUL

Ba nu!

CUCOANA MĂRIOARA

Da cum? Că singur ai vorbit...

POSTELNICUL

Ce fel?..

CUCOANA SAFTA

Da zău, așa...

POSTELNICUL

Ferit-au Dumnezeu!

(Trage tabac.)

CUCOANA MĂRIOARA

(într-o parte.)

Eu nu pot să mai șed: mă doare capul rău.

(Se duce.)

ÎNFĂȚOȘAREA VII

Tot aceia, afară de CUCOANA MĂRIOARA

POSTELNICUL

Greșeala mea era aice din grăbire,
Fiindcă eu vorbesc cam iute de la fire.

CUCOANA NASTASĂICA
(*într-o parte*)

Ba iute! Ba prea mult și prea nesuferit!

POSTELNICUL

Eu însă pân'acum nici nu am isprăvit:
Petrică au avut un frate — pe Matei,
Iar fiu al lui au fost paharnicul Andrei.
Acesta au născut pe stolnicul Stoian.
Acesta, pe Gavril. Acesta, pe Vârlan.
Vârlan...

CUCOANA SAFTA

Cu toți ai lui... Mai lasă-i, zău, acum,
La dracul să-i mai ia.

POSTELNICUL

În scurt, dar, să vă spun:
Că de pe maică-mea eu sunt un strănepot
Spătarului Vârlan.

(*Suflă nasul.*)

CUCOANA SAFTA
(*într-o parte*)

Să-l mai ascult nu pot.

(*Se duce.*)

ÎNFĂȚOȘAREA VIII

POSTELNICUL ȘI CUCOANA NASTASÂICA

POSTELNICUL

Acel spătar Vârlan era un om poznaș,
Limbut cât vrei să zici, ba încă hărțăgaș.

(Tușește.)

CUCOANA NASTASÂICA

(într-o parte)

Și strănepotul lui îi seamănă prea mult,
Încât nici eu de-acum nu pot să-l mai ascult.

(Se duce.)

ÎNFĂȚOȘAREA IX

POSTELNICUL

(Neînsemnând că au rămas singur, spune înainte.)

El însă au trăit, cum spun, mai mult la țară,
Umblând neconținut, și iarnă, mai și vară,
Prin codri la vânat; dar da cu pușca bine —
O pușcă de a lui se află și la mine.

ÎNFĂȚOȘAREA X

POSTELNICUL ȘI ZOIȚA

(În vârful degetelor vine și stă după scaunul lui.)

POSTELNICUL

(Neînsemnând, spune înainte.)

Și zic că ar fi fost un om de tot voinic:
Spătos, la umăr lat, de trup însă cam mic.
Tătarii se temea de numele lui mult,
Fiindc-adesiori vrăjmaș i-au mai bătut.
O vorbă, mă iertați, de dânsul au rămas,
Zicând că de femei el nu face vrun haz.

ZOIȚA

(de după scaun)

Din partea mea zic: Zău că nu m-am supărat!

POSTELNICUL

(sărind de pe scaun)

Mă rog! Da tu ai fost? Ce lucru de mirat!
Cucoanele s-au dus și m-au lăsat cu tine?
Îmi pare foarte rău și nici le șade bine,
Că vorba dumnealor m-au amețit de tot.
Apoi adevărat acum a zice pot:
Că cel mai fericit la o femeie dar,
Să nu vorbească mult.

ZOIȚA

Aceasta în zadar!
Și tocmai dumneata o zici așa de tare?
Când singur ai și scos cu vorba din răbdare...

POSTELNICUL

Ferească Dumnezeu! Îți spun prea înadins,
Că eu ca oamenii nici gura n-am deschis.
Dar, în sfârșit, mă duc.

ZOIȚA
(*Oprindu-l.*)

Îngăduie, mă rog.
Poftim un răvășel.

POSTELNICUL
(*Uitându-se deasupra răvașului.*)

La mine! Din ce loc?
(*Dispecetluind, citește răvașul tare și repede.*)
“Cu frățească dragoste mă închin dumitale, arhon postelnice!

Persoana știută dumitale m-au însărcinat pe mine să-ți scriu că dumneata foarte necuvenit ai împrăștiat în lume veste pentru însoțirea dumilorvoastre, acea ce poate avea ființă numai în singură părerea dumitale. Așadar, te poștește pe dumneata ca să părăsești o asemenea zadarnică vorbă și să-i dai de acum înainte bună pace, fiindcă dumneaei nici odinioară nu este hotărâtă a merge după un așa om, carele nu-și poate păzi gura sa. Iar eu sunt a dumitale ca o sor’; Mărioara Spătăreasă“.

ZOIȚA

Eu cred că dumneata nu ești prea bucuros
De un asemenea răvaș nepriincios.
Dar ce să facem, zău, așa se nimerește,
Cum soarta omului în lume hotărăște.

POSTELNICUL

Da eu am înțeles a cui și fapte sânt
Și peste nas apoi frumos să-i dau am gând,
Fiind încredințat că toate le prefac
Ș-asupra-mi dragoste în silă pot să fac,
Când coanei Saftei eu voi pune înainte
Din cele ce-am vorbit vro câteva cuvinte.

ZOIȚA

Zău, nu știu ce va fi, iar eu nădăjduiesc
Pe aga Nouleț stăpân ca să-l numesc.

TRADUCERI

ȚIGANII*de A. PUȘKIN*

Cu șatrele din loc în loc
Țigani prin Bugeac se poartă,
Neprihăninđ al lor noroc
Sau nestatornica lor soartă.
Ei astăzi, iată, au rămas
La mal de apă pentru mas.
Cu țoluri rupte, afumate
Căruțele le învelesc
Pe deasupra pân' la roate,
Apoi femeile gătesc
Măncare proastă și se pun
Buluci lângă ceaur.
În depărtare se privesc
Cum caii pasc la iarbă verde,
Iar după șatre dezlegați
Șed urșii bine învățați,
Gâlcevi și vorbe, și strigare,
Amestecate cu cântare,
Și sunetul de fierării
Asurdă locul în câmpii,
De drum ei iarăși fac gătire.
Dar s-a trecut în vetre focul,
Toți s-au culcat; în liniștire
Răsună de departe locul,

Numai cu glas de câini lătrând,
Și uneori cai nechezând.
Pe ceru-albastru și curat
Cu stele multe-mpresurat.
O lună de lumină plină,
Trecea cu o mișcare lină,
Sub șatră unul din țigani
Cu capul înălbit de ani,
Pe lângă foc încă ședea
Și demâncatul pregătea.
El aștepta cu nerăbdare
Pe preaiubita lui fetică,
Ce îndeseară, singurică,
S-a dus la câmp pentru plimbare.
Dar ea nu vine! luna trece!
Moșneagul îngrijat petrece.
Zamfira nu se vede! Nu-i!
Și s-a răcit mâncarea lui.
Dar iată e. În urma ii
Un tânăr vine din câmpii.
Țiganului necunoscut
— Tătucă! fata i-a vorbit,
Un om din lume neștiut
Aflând, la noi eu am poftit,
Străin fiind, dintru alt neam
El vrea să fie și țigan;
Pe dâns' dreptatea-l prigonește
Și el Alecu se numește.

Moșneagul

Prea bucuros! la noi rămâi
În astă noapte tu de mâi;
Sau și mai mult, nădăjduiesc,

Eu gata sunt să înlesnesc
A ta petrecere aici,
Cu parte după roduri mici,
A ostenelilor lenoase.
Deprinde-te și tu cu noi,
Cu sărăcia cea voioasă,
Și mâine dez-de-mâncate
Într-o căruță amândoi
Ne vom porni noi mai departe.
Vrun meșteșug trebuie să știi;
Fierar bun, sau scripcar să fii,
Sau poartă ursul tu prin sate.

Alecu

Prea bine.

Zamfira

Vom petrece noi
Tot împreună, amândoi;
Dar e târziu și nu-i nici lună,
Să ne culcăm cu seară bună.

Lumina cea de zi răsare;
Moșneagul s-a sculat îndată.
Trezind și pe iubita fată:
— Zamfiro, scoală! Ziua mare!
Sculați voi de acum, sculați!
Și de gătit vă apucați.
Odată toți au năvălit,
Și șatrele au ridicat;
Au strâns degrab', au înhămat
Și iar în cale s-au pornit.
Măgarii în spinare duc

Copiii mici; iar ceialalți,
Femei și fete și bărbați,
După căruți pe jos se duc
Toți peticiți și dezbrăcați.
Ce veselie! Ce cântare!
Ce vorbe, și ce vuiet mare!
Răcnește ursul, câinii latră,
Și scârție neunsa roată;
Într-un cuvânt, a lor pornire
E deșăntată la privire.
Mâhnitul tânăr se uita
La văi, la dealuri, la câmpii
Și lucruri nouă căuta
Între țigani și în pustii.
A lui Zamfiră preaiubită,
Cu negri ochi împodobită,
Îl mângâia cu dezmiardare,
Mărturisind a sa plecare.
Dar el în sine tot purta
O mâhniciune tăinuită,
În inimă pecetluită;
Și-adesori nevrând ofta:

Păsăruică mică,
Tu nu știi de rău,
Nimenea nu-ți strică
Cuibușorul tău.
Pe crenguță crești,
Soarele răsare,
Și tu cu cântare
Lumea veselești.
Primăvara trece
Vine toamna rece,
Oamenii urăsc,

Oamenii jălesc.
Păsăruica dulce
La loc cald se duce,
Şade-n altă ţară
Pân' de primăvară.
Asemenea cu păsărica,
Şi tânărul nu avea loc,
Deprinde nu putea nimica
Nici nu credea el în noroc.
A lui era mai lumea toată,
Pentru de grijă-a sa purtare
Lăsa la pronia înaltă,
De mulţumiri, de desfătare
Mai înainte el ştia,
Căci slăbiciunile ardeau
În pieptul lui nepotolit.
Vieţuind în lume mare,
De slavă el s-a măgulit,
În toate a făcut cercare,
Şi cunoscându-le deşarte
Acum el s-a ascuns departe.
Dar focul nu mult va fi stins,
Curând îl vom vedea aprins.

Zamfira

Iubite! spune ce gândeşti,
Sau iarăşi tu acum doreşti
De lume mare şi de târguri?

Alecu

Ce să doresc! tu nu poţi şti,
Tu nici nu-ţi poţi închipui
A târgurilor grele juguri,

Unde n-ai gustul de viață,
Nici suflă ei de dimineață
Ca noi un aer răcoros
Cu miros de câmpii frumos.
Ei a iubi se rușinează,
De fire prea se depărtează,
Și voia lor o târguiesc,
Metalului ei se jertfesc;
În aur cred, lui se închină,
Și lumea lor de rău e plină.
Ce să doresc, a lor mândrie?
Zâmbire cu fățarnicie?
A lor nebună pizmuire?
A lor deșartă strălucire?

Zamfira

Dar acolo sunt curți frumoase,
Petrecere în adunări,
Sunt multe lucruri arătoase;
Și fetișoare de boieri.

Alecu

Cu mulțumire cumpărată
Petrecerile nu sunt bune,
Unde nu-i dragostea cea dreaptă,
Și veselia-i mahniciune.
Iar fetele? tu-mi ești primită,
Făr' de a lor împodobiri,
Ș-a pietrei scumpe străluciri;
Să nu te schimbi, a mea iubită,
Eu însă într-un gând curat

Voiesc cu tine să împart
A mea din lume izgonire
Și voie bună și mâhnire.

Moșneagul

Măcar că tu ai petrecut
Între norodul cel bogat
Și cu știință luminat,
Tot ne iubesti pre noi prea mult,
Însă nu-i pururea plăcut
Și traiul nostru, la acei
Ce-n desfătare au crescut.
Eu știu de la părinții mei
O din vechime povestire:
Pentru un om ce a trăit
Aici de Roma surghiunit;
Dar am uitat a lui numire;
Împodobită însă fire
Avea acel bătrân vioi,
Viețuind el între noi
Pe lângă Dunăre, spunea
De ale lui nenorociri
Și alte multe povestiri
Cu mintea sa închipuia.
Dar alții pentru dâns' prindea
Prin mreață peștii și vânat
Și pentru iarnă-i pregătea
Din blane, straie de-mbrăcat,
Iar el nici c-a putut deprinde
Nevoii îngrijăluiri,
Și blestemând cu mari cuvinte,
A soartei lui învăluiri,

Zicea că dumnezeii grea
Certare lui au rânduit
Și moarte, drept bun dar, cerea.
Din sânul patriei răpit,
Ca un copil plângea cumplit
El la aducerea aminte
De zilele de mai nainte,
Murind, a fost lăsat cuvinte
A lui înstrăinate oase
Să se mute la a lor pământ.

Alecu

O! iată soartă ticăloasă
A unui scriitor vestit!
A unui patriot slăvit!
Poetule! Tu mie spune:
Ce se numește slavă-n lume?
A laudelor glăsuire!
Din neam, la depărtatul neam!
Ori după moarte tânguire!
Sau în sfârșit istorisire
Sub șatra a unui țigan?!
Uitând cu ură lumea mare,
Acum Alecu de doi ani
Petrece tot între țigani
Într-o firească desfătare.
Cu dâșii bine s-a deprins
Și rareori el, ca prin vis,
Abia mai aducea aminte
Petrecerea de mai nainte.
Vieții lui soție bună
Cu dâns' Zamfira dimpreună
Se duc cu ursul pe la sate,

Alecu prea frumos mi-l joacă,
Moșneagul daireaua bate,
Toți pentru bun bacșiș se roagă;
Și-așa petrec a lor viață.
Într-o zi de dimineață
Zamfira veselă cânta
Și la Alecu se uita.

Cântecul I*

Arde-mă, frige-mă
În foc vânat pune-mă.
De m-ai frige pe cărbune,
Ibovnicul nu-ți voi spune.
Că el este tinerel,
Drăgălaș și frumușel;
Iar pe tine, bărbat rău,
Eu de-acum nu te mai vreau.
Și tu măcar pân' la moarte
De m-ai bate, de m-ai arde,
Și bucăți de m-ai tăia
Tot voi face cum voi vrea.

Alecu

Ce nu mai taci, că am urât
A voastre cântece țigănești.

Zamfira

Dreptate ai să le urăști,
Că tocmai pentru tine cânt.

* Anume acest cântec Pușkin în a sa alcătuire l-a prefăcut în limba rosienească.

Alecu

Da' eu și fără de cântare
Pricep ceva a ta plecare.
Și visul meu de astă-noapte
Îmi prevestește grele fapte.

Zamfira

În visuri crezi, om luminat?
Un lucru foarte de mirat!

Alecu

Nu cred în visuri, nici nu vreau
Să cred întru nimica eu,
Și tu de-acum nu ai crezare;
Iar visul meu fiind cumplit
În suflet a întipărit
O prea urâtă așteptare,
Dar mai ales simțirea me
Îmi prevestește oarece.

Moșneagul

La ce atâta supărare,
Tu ți-ai făcut făr' de cuvânt?

Alecu

O! nu, eu foarte bine simt,
Eu înțeleg a ei schimbare.

Moșneagul

A ta măhnire temei n-are!
Ea îi femeie! Tu iubești;
Tu porți o dragoste cumplită,
Statornică, nemărginită.
Iar inimile femeiești
Prea înfocat ne îndrăgesc
Și iar degrabă ne urâsc.
De-aceasta tu să nu te miri,
Că uită-te-n albastrul cer
Prin nouri luna cum plutește
Ea tuturor împărtașește
A sa lumină mângâioasă,
Dintr-un oraș intră în alt,
Și din acela vrea să iasă
Lăsându-l iar întunecat;
Și cine poate zice lunei:
Stăi într-un loc fără mișcare,
Sau cine stavilă va pune
Femeii la a ei plecare?

Alecu

Dar cum mai înainte ea
Pe mine tare mă iubea?

Moșneagul

Ascultă, eu să-ți spun de mine:
Și eu în lume am iubit
Mai mult pot zice decât tine,
Nemăsurat fiind robit,
Cunosc această pătimire
Întâi țin minte eu abia.

Pe Dunăre când nu avea
Moscalii încă stăpânire.
Pe când știam noi de sultan,
Iar pașa de la Akerman
Ocârmuia Bugeacul tot,
Atuncea tânăr eu eram
Și să-ți închipuiesc nu pot
Cel dintâi foc ce s-au aprins
Întru simțirea mea nestins.
În scurt, ceea ce-am dorit
Cu mare chef am dobândit,
Dar un minut de fericire,
A fost un vis, o nălucire.
Nevasta mea numai un an
Mi-a arătat ceva plăcere,
Apoi fugind cu alt țigan
M-a fost lăsat în supărare
Și cu Zamfira mititică.

Alecu

Dar tu n-ai mai făcut nimică?

Moșneagul

Ce să mai fac! Și cine poate
În silă dragoste a scoate?
Iar oamenii petrec în lume
Mai multe rele între bune.

Alecu

Eu nu-s așa! eu pân' la moarte
Voi răzbuna a mea dreptate
Găsindu-mi dușmanul dormind,

Pe malul mării, neștiind,
Că eu aproape sunt de dâns',
Ș-atunci l-aș arunca în mare
Și moartea cea fără' de scăpare
O aș privi cu haz și râs.
Ocrotitoarea cea bună
A înfocatului amor.
O noapte lină fără lună
S-au pus pân' la ai zilei zori.
Pe ceriu stele scânteiază
Cu strălucitele lor raze.
Țigani toți au adormit;
Alecui vis prea greu visează
Și se trezește mult uimit:
Zamfira lângă dânsul nu-i!
Dar unde e?!.. În pieptul lui
Se bate inima zulară
Întru mânia înfocată.
El iese înarmat afară,
Pe iarba cea înrourată
O tăinuită urmușoară
Se vede... El în nerăbdare
Nu merge, ci, pot zice, zboară.
Dar ce amarnică mirare!
După movili se văd în zare
Ca două umbre șopotind...
El se oprește ascultând:

Zamfira

Mă duc de-acum.

Țiganul tânăr

Mai stai, puicuță!

Zamfira

Zău că mă tem, mă tem, drăguță.

Țiganul tânăr

Da' pentru ce atâta frică,
Stai, nu te teme de nimică,
Alecul tău va fi dormind...
— Aici voi veți muri iubind!..
Alecii groaznic a strigat,
S-a repezit și a și dat
În inimă cu iataganul.
Mort a căzut atunci țiganul.
Zamfira în așa uimire
A zis cu deznădăjduire:
— Ucigașule! mi-i frică
De vărvăreasca ta pornire.

Alecu

Și tu dar lângă dânsul pică!
(o lovește în inimă)

Zamfira

Ah! am iubit! Iubind și mor...
Se revârsa de ziuă zori:
Alecii după deal ședea
Cu iataganul plin de sânge
Și două trupuri reci privea,

Iar când s-au început a strânge
Țigani toți pe lângă dâns',
Atunci moșneagul cu mâhnire,
Nevrând a face răsplătire,
Apropiindu-se a zis:
— Fugi, varvar om, tu de la noi,
Te du la lumea ta cea mare
Și lasă-ne întru uitare:
Tu ești născut pentru război,
Și te fălești cu deșteptare,
Iar noi în rânduirea soartei
Suntem sălbatici, dar firești,
Științi n-avem pravilicești,
Nici sânge nu vărsăm cu moarte,
La suflet ne numim noi mici
Și n-am ucis încă pe nime,
Iar tu ești varvar! fugi de-aici!
Te du, și Dumnezeu cu tine.
Zicând aceste, au luat
Țigani trupurile moarte,
Plângându-le le-au îngropat
Și s-au pornit în altă parte.
Numai o șatră în cîmpie
Rămase singură, pustie.
Așa când toamna dimineață
Cucoarele se înarmează
Și se pornesc cu strigăt mare
La locuri calde pân' la vară,
Iar una ce putere n-are,
Fiind rănită-n aripioare,
Rămâne singură, pătrunsă
De mahniciunea cea nespūsă.

SATIRE ȘI ALTE POETICE COMPUNERI DE PRINȚUL ANTIOH CANTEMIR

(Traduceri realizate în colaborare cu C. Negruzzi)

PREFAȚA AUTORULUI

Satiră se poate numi acea compunere care prin un stil vesel, luând în răs demoralizația, stăruiește a îndrepta năravurile omești; pentru aceasta ea în scopul său e potrivită cu orice altă alcătuire morală, dar stilul ei fiind mai simplu și vesel, se citește cu plăcere, și dezvălirile ei sunt mai nimerite pentru că de luarea în răs noi ne temem mai mult decât de orice pedeapsă.

Satira și-a luat începutul său în priveliștile populare unde între actele tragediilor se vâra, pentru înveselirea privitorilor, reprezentații comice, în care fețele în chip de satiri prin glume grosiere și cu totul populare, prihăneau năravurile și relele deprinderi ale cetățenilor. Aceste înfățișări, românii urmând grecilor le introduseră în priveliștile lor, iar apoi afară de priveliști începură a face verse satirice. Un oarecare Luțilie deschise drumul lui Orație, Pers și Iuvenal, și aceștia satiricilor italieni, franțezi și de alte nații.

Eu în compunerile mele am urmat mai ales pre Orație și pre franțezul Boileau de la carii multe am împrumutat însușindu-le cu obiceiurile noastre. Las pre cititorii mei a judeca de izbutirea ce am făcut într-o asemenea nouă cercare pentru limba noastră. Noutatea întreprinderii poate că-mi va

ierta greșalele stilului; iar acea ferită dezvelire a demoralizației în față, nu o vor critica iubitorii de virtute. De la demoralizați nu aștept nimic, căci și lauda și ocara, dragostea și ura lor, deopotrivă le disprețuiesc.

CUPRINS

SATIRA I

Către mintea sa

O, minte crudă încă, a neștiinței rod,
Astâmpără-ți îndemnul ce-mi faci către condei!
Căci rapidele zile pot trece liniștite,
Și slava se câștigă și fără de a scrie;
Iar căi se află multe ce către ea ne duc,
Pe care-un picior vrednic nu poate poticni.
Acea mai neplăcută e calea blestemată
De cele nouă fete, ce umblă tot desculțe.
Pierdură mulți puterea și-n capăt n-au ajuns!
În trudă și sudoare îți trebui să te scalzi,
Și care-i răsplătirea? Ocara și disprețul!
Acela ce la masă pe cărți se gârbovește,
Țintind la slove ochii, nu locuiește-n curți,
Nu are grădini mândre de marmuri strălucind,
Nici oile-nmulțește la turma părintească.

Dar adevărul este că muzele nădejde
Au mare în al nostru monarhul tinerel,*
De dânsul ignorantul se-ascunde rușinat;
În el Apollon află a slavei sale reazem;
El foarte mult cinstește pre muzele-fecioare,
Silind să înmulțească poporul din Parnas,
Iar răul e acesta că mulți în domni fălesc,

* Petru II născut la 12 octombrie 1715.

Sfiindu-se, acele ce în supuși defaimă!

Eresul, dezbinarea sunt fiicele științei.

Mai mult mințește-acela ce e mai învățat,

Și care tot citește curând se face-ateu.

Criton trăgând metanii oftează și cârtește,

Rugându-și sfântul suflet cu lacrimi umilite

Să vadă câte rele de la știință vin,

Cum oamenii printr-însa ades se rătăcesc.

Copiii noștri care erau mai înainte

Supuși și blânzi la toate pe calea mântuirii

Pășeau ca și strămoșii, cu frică ascultând

Idei și lucruri care nicicum înțelegeau;

Acuma prin biserici scot scandal din Scriptură,

Răstălmăcesc și cată să afle începutul,

Pricina și sfârșitul; puțină cinste dând

La tagma preoțească. Năravul acel bun

Cu totul îl pierdură. Ei cvas nu vor să beie,

Și n-ar mânca păstramă măcar orice le-ai face.

Ei nu mai știu ce-i postul, și lumânări nu duc

La sfintele biserici, cum fac creștinii buni.

Socot că popii trebui să-și caute de slujbă,

Iar nu să se îndese în trebi politice;

Și zic cum că aceia ce lume-au părăsit,

Nu trebuie să aibă oriunde și moșii.

Silvan o altă vină găsește-nvățăturii;

Știința, zice, este a foametei pricină.

Noi am trăit în lume, latina neștiind,

În mai îmbelșugare decât trăim acum.

Mâncam mai multă pâine în starea ignorantă,

Și hrana o pierdurăm de când știm limbi străine.

Cuvântul meu de n-are putere și temeii

El însă nu jignește pre nobilii bărbați.

Prostimea numai cere în toate rânduială,

Iar disputa-nvățată pre un boier nu prinde.
A nebunit aceia ce umblă ispitind
Puterea sufletească și marginile ei;
Și cel ce în sudoare petrece întregi zile,
Dorind să afle cursul ș-a lumii armonie,
A lucrurilor reguli din latul univers,
Nu face decât nuca azvârle pe pereți.
Și oare prin aceasta o zi către viață,
Sau o para în pungă va mai spori la mine?
Pot să pricep mai bine cât fură într-un an
Vătaful și chelarul? Putea-voi să sporesc
Mai multe buți la velniți, mai multă apă-n iazuri?
Nu este mai cuminte și cel ce-și frige ochii,
Suflând cu ne-ncetare cărbuni înflăcărați,
Ca să priceapă soiul și firea de metal;
Căci noi cunoaștem bine ce-i buche și ce-i vede,
Și osebim argintul din aur, din aramă.
Știința pentru boale și cea de buruieni
Sunt iar minciuni. De pildă, te doare capul rău,
Un doctor îți ia mâna, te pipăie la vână,
Și de-i vei da crezare pricina e din sânge.
Dacă slăbim, ne zice că sângele-a stătut;
La fierbințeală iarăși pe loc îți dă răspuns;
Când trup viu înăuntru nu a văzut niciunul.
Și-n vreme ce ne spune povești de-aceste multe,
Grăsimea pungii noastre se scurge într-a lui.
Să nu dormim noi noaptea la stele căutând,
Ca să aflăm cursul, să le găsim vro pată?
Schimbându-ne odihna pe curiozitate,
Să știm oare pământul se mișcă ne-ncetat,
Sau luminosul soare? Când noi dintr-un ceaslov
Putem ști ziua lunii și ceasul când se pișcă!
Noi n-avem vro nevoie de-a lui Euclid știință,

Ca să-mpărțim pământul în firte și bucăți,
Și știm fără-de algebră câți bani sunt într-un leu.
Silvan iubește numai știința aceea care
Venitul înmulțește și scade cheltuiala;
De nu se-ngroașă punga nu vede vrun folos,
Ci numai nebulie pentru societăți.

La față roșul Luca, ce hojma râgăiește,
Ne spune că știința prietenia curmă;
Că noi suntem pe lume creați de Dumnezeu,
Cu darul cugetării obștește să trăim;
Căci ce folos au alții, când eu închis în casă
Pe morți schimb adunarea acelor vii prieteni?
Când nu mai este alta societatea mea,
Decât o călimară, hârtie și condei?
Viața este dată spre răs și bucurie;
De ce dar să o facem din cât e și mai scurtă?
Să ne lăsăm plăcerea, și ochii să stricăm,
Șezând cu ne-ncetare în cărți acufundați?
Mai bine cu paharul să trecem nopți și zile;
Căci rodul viței este lăsat spre veselie,
El vorba învioșează, pre oameni învoinde,
A gândurilor grele împrăstie-orice nor;
El mângâie săracii, pre slabi îi întărește,
Și inimile moaie gonind melancolia;
Mai lesne amorezul prin mijlocirea lui
De la a sa iubită câștigă orice favor.
Când se vor trage brazde pe-a cerului lățime,
Și-n loc de flori prin iarbă vor răsări tot stele,
Când râu-și va întoarce al său curs îndărăt,
Și vremile trecute din nou vor reveni,
Când va mânca monahul în post numai scrumbie,
Atunci lăsând paharul m-oi apuca de carte.

Medor se jeluiește hârtia că stricăm
Cu scrisul și tiparul ce nu sunt de folos,
Încât îi este teamă că n-a să mai rămâie
Cu ce să-și încrețească zulufii săi cei mândri.
El nu dă pe Seneca un funt de pudră bun,
Virgil un ban nu face mai mult decât Egor,*
Și Reks** e mai de treabă decât Ciceron foarte.

De-acest fel de cuvinte urechile-mi sunt pline.
Ascultă deci, o, minte, cum eu te sfătuiesc:
Fii mută ca un pește, și nu mai tot vui.
Un scriitor se-ndeamnă prin laudă a scrie,
Iar fără ea tânjește, când alt folos nu are.
Și până când tot hulă drept laudă să răbd?
Să sufăr ca bețivul ce n-are vin de-ajuns,
Ca popa ce nu poate în praznice petrece,
Ca târgovețul cărui lipsește buna bere?

Eu știu că tu poți, minte, a-mi arăta curat,
C-un desfrânat nu poate virtutea a slăvi,
Că scumpul, ipocritul, acel crescut în mode,
Și care altă grijă pe lume nu mai are,
Nu pot să nu hulească știința; dar rău fac,
Căci vorba lor n-ascultă bărbații înțelepți.
Frumos tu judeci, minte, așa să fie trebui!
În veacul nostru însă, a răilor povețe
Țin duhul în strânsoare, împiedicând știința
Ce n-are atâta numai protivnici și vrăjmași,
Câți eu în scurt aice acum am arătat,
Sau care puteam încă și mai fățiș să-i număr.
Azi cumpăna-aurită a Temidei se află
În mâinile acelor ce raiul îl deschid,

* Vestit ciubotar pe atunci la Moscova.

** Croitor neamț.

Și care adevărul nu vor a-l auzi.
De vrei să fii episcop, c-o mantie vărgată
Înfășură-ți trufia, îți pune-un lanț de aur,
Sub mitră strălucită ascunde-ți capul sec,
Și subt o barbă lungă stomacul îmbuibat.
Diaconul să meargă cu cârja înainte;
Te-ntinde într-o caretă, și tot blagoslovește
În dreapta și în stânga, când ești plin de venin.
Din aste te-î cunoaște că ești arhipăstor,
Și toți cu umilință ți-or zice preasfințite.
Ce iese din știință, și ce folos aduce
Bisericii? Aceia care sermonuri fac
A sfintelor locașe averea nu sporesc,
Când numai din venituri mărirea lor se vede.
De vrei să te faci iarăși judecător dreptății
Îți pune o perucă, și nu îngădui
Pre cel cu mâna goală sărman jăluitar,
Nu crede-ale lui lacrimi, el e deprins a plânge.
Când îți citesc docladuri tu dormi pe jilț în tică,
Și de-ți aduc aminte de vreun paragraf
Din legile civile, din dreptul natural,
Nu-i asculta; le spune c-aceste toate-s fleacuri,
Și pentru cei în slujbă zadarnică povară.
Diecilor se cade a răscoli hârtii,
Judecătorul numai să știe întări.
La noi n-a sosit vremea, în care-nțelepciunea
Prezidiua în toate încununând știința
Și meritul oricărui, când toți se sârguiau
Către înaintare prin mijlocirea ei.
Departate suntem încă de veacul cel de aur!
Trufia, lenea, banii opresc înțelepciunea;
Și ignoranța ține a-nvățăturii loc!
Ea-n haine aurite, sub mitră se fălește.

Ea judecă norodul și oștile comandă;
Iar biata-nvățătură în stremțe îmbrăcată,
Din orice casă este gonită cu ocări;
De-a ei prietenie cu toții se feresc;
Ca cei care pre mare au suferit furtună
Și nu vor să mai intre în slujbă marinară
Toți strigă: rod nu mai iese de la adânci științi;
Deși-i de duh plin capul acelor învățați,
Dar punge li-i deșartă și mâinile lor goale.
Acela care știe a fluiera în flaut
Trei, patru cântece și a dănța ușor,
Care cunoaște soiul de orice fel de vin,
Se-mbracă după modă și mestecă cărți bine,
De-i și cu dinți de lapte, oricare treaptă naltă
Îi pare foarte mică la vrednicia lui;
Nu pot să-l cumpănească nici șapte înțelepți.
La oameni nu-i dreptate! Un cleric sec răcnește:
Eu încă nu-s episcop dar știu de rost ceaslovul,
Apostolul, psaltirea ca apa le citesc,
Pre hrisostom trec lesne deși nu-l înțeleg;
Oșteanul care poate abia numele a-și scrie,
Pretinde ca să aibă a polcului comandă.
Copistul bănuiește că nu-i judecător,
Boierul se-nციudează că nu-i în slujbă pus,
Când șapte boieri are trecuți într-a lui spiță
Și două mii de oameni hrănește pe moșie,
Măcar deși nu știe nici scrie, nici citi.

Asemenea cuvinte și pilde auzind,
Astâmpără-te, minte, și nu fii supărată
Că ești necunoscută, căci pașnica viață
La cel care petrece în liniștit locaș,
Deși urâtă pare, dar n-are-nvăluiri.

Dacă înțelepciunea a vrut să te-nzestreze
Cu darurile sale, te bucură în sine,
Și cugetă în tihnă la rodurile ei.
Nu te-ncercă zadarnic la oameni să arăți
Acele care lumea le suferă, le vede,
Și care-n loc de slavă, ocară-ți vor aduce.

CUPRINS

SATIRA II

Filaret — Eugenie

FILARET:

Prietenul meu, spune-mi de ce ești întristat?
Te văd la față galben, iar ochii îți sunt roși,
Pare că noaptea-ntreagă nu ai dormit? Pe gânduri
Stai tocmai ca acela, ce vrând a fi episcop
Își dăruie zadarnic a sale herghelii.*
Tu poți ca să te primblă cu patru cai în șir,
Să porți bogate haine, și slugile să-ți fie
Înfășurate-n aur. Au doar vinațe scumpe,
Sau cărți pe la dughene n-au mai rămas de joc?
Rudeniile, maica-ți se află sănătoși,
Norocul te adapă din cornu-mbelșugării,
Nimic nu te oprește de-a viețui-n odihnă.
De ce dar taci ca mușii și nu zici un cuvânt?
Nu știi cât prețuiește un sfat prietenesc,
Și câtă mângâiere ne-aduce-n mahniciune
Când neopriți de patimi păzim a lui urmare?

* Toți cunosc pe fostul Arhiepiscop R... carele dorind a se face cap bisericii rusești, dăruia cai din hergheliile sale la toți acei ce puteau să-l ajute.

A! înțeleg pricina de ce ești supărat.
Damon în aste zile se-naintă în rang,
Trifon primi cordonul, și Tulie o moșie;
Iar falnicul tău nume și slava strămoșească
Râvnirea-ți acea multă spre binele obștesc,
Oricare vrednicie, uitate au rămas;
Zavistnic nu ești însă ca popii la soboare.

EUGENIE:

Ai cam ghicit în parte. Deși n-am gelozie,
Dar simt câtă rușine, cât de cumplit afront
E pentru noi boierii, când văd un prost țăran
Ce poartă semnul muncii pe mâinile-i asprite,
Când văd pre altul care mergea la târg cu sacul,
Sau cela ce deunăzi vindea la lumânări,
Ori plăcintarul care striga ieri: La covrigi!
Cum au ajuns să fie în cele mai mari trepte,
Iar vechea mea noblețe tânjește amărâtă,
Și nu pot s-aduc țării nici cel mai mic folos!
Din vremea Olgăi* încă avem strămoși magnați;
De-atunce până astăzi ei fură tot în slujbe,
Țiind cele-ntâi posturi ale împărăției.
Vezi diplomele mele, urice, spițe lungi;
Mai jos decât namesnic** nici un străbun nu am.
Erau isteți în pace și vrednici la războaie,
Cu armele și duhul odată strălucind.
Privește sala noastră și vezi-i pe pereți

* Olga, soția lui Igor, fiul lui Riurik, întâiul țar rusesc. Ea fu cea întâi care, primind credința creștinească, se botează sub nume de Elena. Începu a domni de la anul 950 d.H.

** Namesnic, vițe-rigă. Acest titlu se da mai înainte guvernatorilor de provincii.

Tării, cetăți cum sfarmă și pre vrăjmași alungă.
În judecăți ei iarăși cu mâinele curate
Ocrotitori dreptății, pe-asupritori goneau,
Și azi jeluitorii nu uită mila lor,
Iar vârful tuturor a fost al meu părinte:
De când el nu mai este, rămase-mpărăția
Chiar fără mâna dreaptă. El când se arăta,
Oricare se da-n lături, i se-nchina plecat,
Mulțime de-aleși oameni se tăvăleau pe urmă-i.
Cum se ivea de ziuă, la ușa lui grămadă
Sta cei pre care-acuma norodul îi cinstesc,
Ș-a căroră favoruri noi astăzi așteptăm!
Pre slugi rugau cu daruri mijlocitori să fie;
Iar dacă-al meu părinte cuvânt le adresa,
Uimiți de bucurie ce-or face nu știa;
În lacrimi tuturor spuneau de norocirea
Ce-avură să vorbească cu omul acel mare;
În casa lor atunce se bucurau cu toți,
Părea că vro comoară ascunsă au găsit.
Deci judecă tu însuți cum trebuie să-mi pară,
Când sunt din așa neamuri slăvite și înalte,
Să văd c-am ajuns astăzi necăutat să fiu,
Și nebăgat în seamă ca cel mai ne-nsemnat?

FILARET:

A supărării tale am înțeles pricina.
Acuma să-mi dai voie să-ți spun a mea părere,
Vestindu-ți mai-nainte că eu disprețuiesc
Minciuna, lingușirea, viclene însușiri,
Și ruga mea rostește ce inima îmi spune.
Noblețea cum că este a slujbelor răsplată

Nu este îndoială; folosul ei cunosc.
Asemenea cinstire îndeamnă pre cei mulți
Spre fapte lăudate; căci oamenii averea,
Plăcerile vieții și traiu-n desfătare,
În vremile de astăzi atâta nu doresc,
Ca numele deșerte ș-al slavei pustiu fum.
Dar în zadar sunt toate, când cel ce le pretinde
Nu se va face însuși la merite străbune
Destoinic cum se cade, prin osteneala sa.
Urice de viermi roase nu sunt mărturisiri
De vrednicia noastră; virtutea este numai
Dovadă de noblețea cea adevărată.

Spune-mi, lăsându-ți lenea, povara de oștean
Purtat-ai vreodată? Gonit-ai pre vrājmași?
Asigurat-ai țara lățind a ei putere?
La masa judecării uitat-ai părtinirea?
Norodul ușurat-ai de dări, de asupriri?
Sporit-ai cu-al tău merit al statului venit?
Cu pilda ta-ndemnat-ai pre oameni la virtute
Stârpind prin sfaturi bune năravurile rele?
Știi a-ți păstra curate și cugetul și mâna?
Nu-ți sunt supărătoarea celor săraci lacrimi?
De ești drept, nezavistnic, îndurător și blând,
De crezi că e ca tine fieștecare om,
Atunci cu bună seamă poți zice că ești nobil,
Poți crede că cu Ector și cu Ahil ești rudă;
Cezar și Alexandu și toți bărbații mari
Că-ți sunt strămoși socoate-i de-ți plac și de-i voiești.
Dar nu te folosește de-ai fi chiar fiu de rege,
Când n-ai întru năravuri de-un câine osebite.
Pe Neibuș* îl întreabă și-ți va mărturisi

* General-maior Neibuș, prieten autorului, mare iubitor de bere.

Că-i place berea foarte, iar drojdiile nu;
Cunoaște el prea bine că nu este în drojdii,
Nici gustul, nici dulceața care era în bere.
E mare osebire din nobili să te tragi
Și însuți să fii nobil. În slobozi și în robi
Același sânge curge; și toți au trup și oase.
Cuvinte înșirate pe lâng-un falnic nume
Nu pot să tăinuiască a noastre răutăți.
Iar relele năravuri la cei înțelepți șterg
Aducerea aminte de învechita slavă;
Și cioara lăudată cu penele străine,
Rămâne fără ele de jale și de răs.

Nu este cu dreptate nici trebui-a uita
Și slujba strămoșească la strănepot de merit;
Întunecat e însă al nostru duh atunce
Când toată temelia pe spiță răzemăm.
Împovărați de vreme se darmă stâlpii vechi,
De nu le vom da sprijin când cere trebuința.
Strămoșii îți lasară fântâni de apă limpezi,
Dar ca să bei din ele-ți trebui vas curat,
Și să te pleci, căci apa în gură-ți n-a veni.

Tu însuți zici că slavă au câștigat străbunii
Prin fapte lăudate și prin năravuri bune:
Întru războaie unul a tras nevoi și răni,
Pe mări s-a luptat altul cu valuri, cu vrăjmași,
Iar celălalt dreptatea a cumpănit-o bine,
Și toți deosebite au arătat talente.
De imitai acelor, cuvânt tu ai avea
Să strigi de ce ca alții nu ești recunoscut.

Ca aurul pre piatră, te cearcă tu pre sine
Să-ți vezi a tânguiri și-a sângelui dreptate.
Pe când cucoșul cântă la revărsat de zori,
Când soarele pe dealuri începe-a străluci,

Strămoșii tăi cu oastea ieșeau la câmpul slavei,
Iar tu subt adamască cu sufletul, cu trupul,
Acufundat în pufuri sălbatic horăiești,
Și tocmai dup-amiază deschizi umflații ochi,
Tragi o căscare lungă, mai dormi înc-o bucată,
Te scoli, te-ntinzi, trei ciferturi; aștepti ca să-ți aducă
Cafeaua, ciocolata, sau ceaiul chinezesc.
Din așternut îndată drept la oglind-alergi;
Aici apoi e grija și truda cea mai mare.
Spinarea îți acoperi c-o haină femeiască,
Zulufii după reguli în rânduială-i pui,
Îi încrețești pe frunte, pe rumenii obraji,
Ș-o parte după ceafă în săculteț s-ascunde.
De astă iscusință se miră cei ca tine,
Iar tu te-ncânți de sine precum un nou Narcis.
În strâmt pantof piciorul cu sila grămădind,
De bătăture durerea te face-olog să umbli.
Ți-ai pus o haină care plătește o moșie,
Și slugile asudă până ce te gătesc.
Când statul lor romanii au vrut să-ntemeieze,
Atâta osteneală eu cred că n-au avut,
Cât cei ce au s-aleagă colorul hainei tale,
Caftanul cum să fie cu moda potrivit,
Cu vârsta și cu locul, cu timpul ce va fi.
În târg nu suferi verde, nici vara catifeaua,
Nici iarna să lucească nu vrei mătăsăria,
Ci toate să-și păzească a sale legi și rând.
Precum păzește popa a toacei ceas știut.
Călătoria-ți lungă prin țările străine,
Cu-atâtea cheltuiele și trudă ne-ncetată,
Se-ncheie într-acestea, că banii cheltuind
Ai învățat cum straiul pentru a fi frumos
Trebuie s-aibă falduri și late și vârtoase;

De buzunări, de mâneci, știință ai deplină,
Și decât Reks mai bine tu știi să potrivești
Croiala după modă, colorul după timp.
Iubești acele mese sătule și bețive,
Unde o ceată mare de mincinoși prieteni,
Cu-ademeniri viclene auzu-ți măgulesc;
Iar tu în îngâmfare, cu capul amețit
Te umfli ca beșica, crezând că nici subt umăr
Nu-i vrednic să-ți ajungă oricare om pre lume.
Dar uită-te, o viță de-atâția mari boieri!
Cum toți acești prieteni ce-n față te slăvesc
Îndată ce-s afară, te rād și te defaimă.
Curând va sosi vremea să-și bată joc de tine
Și-n față, când tu banii din pungă vei sfârși.
De buzele viclene și vorbe dulci mă tem!
Iar tu grăbești sosirea acestei vremi fatale,
Căci cărțile pestrițe nu-ți mai lipsesc din mână
Cu ambe mâini împrăștii un bine-agonisit,
Cu muncă și sudoare, de vechii tăi strămoși.
Nu-i cea întâi moșie și cea întâi gireadă
Trecute de la tine la mâna econoamă,
Ce se hrănea-nainte cu foi și cu ciocan.
Infierbântat de patimi, de-a lor dureri cuprins
Adeseori obrajii puind pe brațe albe,
Petreci și zi și noapte în moală verșunie;
Și numele acelor ce stau pe-ai tăi pereți
În cadre aurite abia le poți citi.
Îți trebui înlesnire de ochi străini și minte
Să poți numi tu șanțul acel de apărare
Ce sapă la cetate ostașul iscusit,
Să poți cunoaște unde e zidul zdruncinat
De strașnica izbire a boambelor aprinse
Și unde spart de mină s-a prăbușit pământul;

De ce aici o parte de oaste în carré
S-așează, iar dincolo se cere ajutor.
La cetele rărîte de plumburi ucigașe,
Și-n ce putere încă se bizuie vrăjmașul.
O mare iscusință și multe însușiri
Să aibă se cuvine un vrednic comandir.
C-o singură ochire el trebui să străbata
A dușmanului planuri și câmpul bătăliei.
(Un ceas de ne-ngrijire e primejditor!)
Să-ntâmpine oricare viclene uneltiri;
Ostașii lui să fie întru îndestulare,
Și către el să aibă iubire iar nu frică.
Pătruns de-a sa blândețe, norodul mulțumit
Părinte să-l numească, de binefăcător;
De el să se-ngrozească ai țării numai dușmani.
Împodobit cu minte, știință, vitejie,
Să fie cu răbdare un lucru începând
Pre care să-l sfârșească cu grabă și curaj,
Precum din fulger cade înflăcăratul trăsnet.
Smerit în norocire, statornic în nevoie,
Nădejdea să nu-și piardă când soarta-l va lăsa.
Atâte științi nalte, atâte mari virtuți
A căroră nici nume n-ai auzit vrodată,
Socoți că-i greu să-ncapă în tidvă muritoare,
Precum e greu vătaful să nu fie tâlhar,
Să nu mănânce bine un gros judecător.

Cum să-ți încredințeze corabie, când barca
N-ai cârmit vrodată? Pe ieușor la țară
Abia te sui în luntre și te întorci la mal,
Căci apa lui cea lină te umple de fiori.
Acel ce-ntâia dată călători pe mare,
Statornic avu suflet și inimă de-aramă!
Împrejurat de moarte de pretutindeni ești!

C-o scândură subțire de dânsa osebit
Când sufletul tău cere mai mare despărțire;
Idea morții numai în tremur te aduce.
Iar martori vitejiei nu ai decât pre robi,
Ce nu-ți întorc cuvântul și cred orice le spui.
Mai multe daruri trebui un bun cârmaci să aibă,
Deprins din crudă vârstă cu unda-nșelătoare,
Cu-atât mai mult se cade să fie îndrăzneț,
Cu cât talazul mării e mai primejdios.
Când Creatorul vecinic a sa înțelepciune
Au insuflat-o lumii, și toate-n armonie
Au rânduit să fie, el cerul presără
Cu stele luminoase spre a călăuzi
Pre călători pe ape cu acul cel magnetic,
Prin care sigur calcă a mărilor adâncuri,
Luând călăuzire din cerul înstelat.
Când spaima îngrozește pre prostul marinar,
Cârmaciul vrednic știe de stânci să se ferească,
De țărmurile-acele ce sunt primejdioase,
Și scapă de furtună în portul cel dorit.
A urmări pre dușman și vântul a-i lua,
A se lupta cu dânsul la vreme priincioasă
E iarăși vrednicie a celui ce comandă
Corabia pe mare ca oastea pe uscat.
Tu n-ai visat în viață ochiană și compas,
Precum nu știi ce este atacul și asaltul.

A lui Adam urmașii să judece e vrednic
Acel ce are suflet și cugetul curat,
Ce nu se cârmuiește de mârșav interes,
Și nu socoate banii dovezi neprihănite.
De frică sau nădejde el nu se stăpânește,
Nu face osebite între frumos și slut,
Bogatul și săracul, cel înțelept sau prost,

Țăranul și boierul la el sunt deopotrivă;
Dreptatea-i este numai iubită și aleasă.
Șicana veninoasă și bunul ei prieten
Diacul viclean, lacom, nu-l pot ademeni,
Deși ei cu-amăgire orbesc pre orice om.
Judecătorul vrednic trebui să privegheze
Ca văduva săracă să nu se asuprească,
Nemernicul, orfanul, să afle ajutor,
Iar cel ce-i împilează să fie pedepsit.
De legile naturii știință are bună,
Așezământul țării desăvârșit cunoaște;
Ucazele lui Petru care ne-au re-noit
Din mână nu le lasă; drept pravăț îi slujesc.
Asemene plecare în tine nu se află:
Săracul varsă lacrimi, tu răzi de-a lui durere,
Bați robul fără milă cu suflet împietrit,
Pentru greșeală mică: Au nu-i ca tine om?
Au nu știi că cruzimea la fiare este dată?
Deși tu nu strângi banii, dar către ei ești lacom;
Risipitorul are iubire de argint,
Și chipuri legiuite după a lui păreri
Sunt care pot să-i umple cu aur seaca pungă:
El are trebuință de bani în toată vremea,
Căci fără ei degrabă plăcerile-i se sting;
Cuvintele drept, lege, îi par arabești.

Ei bine, zici, destoinic nu sunt de-acele locuri,
Dar nu pot purta oare ca Clit cheia de aur?
Ce merite el are? Ce slujbe a făcut?
Și dintre sfera noastră cu ce s-a osebit?

Pe Clit lumina zilei în așternut nu-l află;
El cască cu răbdare șezând prin anticameri;
Spinarea nu își cruță făcând închinăciuni
Chiar muștelor ce zboară la nasul celor mari.

Clit are isteție și vorbele-și măsoară;
Pre toți îi măgulește, pre nimene nu crede,
În trebi numai ș-arată adevăratu-i gând.
El nu se tânguește oricât de-ar osteni;
Neobosit, statornic, la țelul lui aleargă.
Norocul îi ajută, ș-acesta-i singur merit,
Pre care el îl cere de la iubiții lui.
Clit însă are-n sine ceva de imitat,
Pentru acela care dorește să petreacă
Viața lui la curte, căci altfel lângă foc,
Aripile de ceară în grabă se topesc.
O gură mai păzită, o față ce ușor
Se poate din tristețe schimba în bucurie,
Așa precum prilejul sau trebuința cere;
Prieteșug oricărui în față arătând,
Smerenie, agerime, și duh pătrunzător,
Acele-s atributuri ce trebuie la curte.
Iar cea mai lăudată a celuia e cale,
Ce fără de sfială vorbește adevăr,
Măcar c-adesse trebui să-l ție mistuit,
Să nu-l îmbrace însă cu hainele minciunii.
Ferice cine ține măsura cea de mijloc!
Cu minte cumpătată, la vorba lui plăcut,
Purtare delicată, de-a pururea având;
Nu sfătuiesc pre nime ca să se lingusească
Dar mi-e urâtă foarte deșarta fudulie.
La tine îns-aceste să caut nu cutez,
Am bună-ncredințare că n-oi să le găsesc.
În scurt, zadarnic este a înșira mai multe
Când tu nu ai nici unul din darurile-aceste.
Îndreaptă-te, drăguță, de vrei a fi știut,
Iar până-atunce rabdă și nu te supăra.
Defecturile tale subt strămoșeasca umbră,

De-ai fi în orice treaptă, nu pot să se dosească.
Curat trebui să fie acel ce s-a suit
La locul unde lumea se uită ne-ncetat.

Să zicem c-ale tale purtări și vrednicie
Destoinic te arată de-naintări, de slavă;
Deci carii cu nedreptul de ele te lipsesc
Sunt de jelit că-n tine folosul nu pricep,
Dar nu trebui să judeci, a lor greșală-i oare,
Sau tu te crezi pe sine mai mult decât ai merit?

Nu prinde gelozia pre un boier de neam,
Precum nu prinde șeaua și frâul pe măgar.
Ar fi mai de iertare la unul de acela
Atunce să se plângă când vede pe-un nevrednic
Tâmpit într-u năravuri, precum și într-u neam,
Ce n-are vrun alt merit decât un orb noroc,
Ce nu-i iubit de nime, nici țării de vro treabă.
Dar când din împotrivă pre un bărbat găsesc
Care prin fapte bune înalță neamul său,
Atunci să-i pară bine de vrednicia lui.
De ce dar să te superi când vezi înaintarea
Lui Tulie, lui Trifon? De ce să te mârnești?
Ei prin purtări cinstite și prin credința lor,
Știură să aducă la patrie folos.

Strămoșii lor, ce-i dreptul, nu sunt din vre
mea Olgăi,

Senatori și namesnici puternici nu stătură;
A lor cu-a ta noblețe nu pot asemăna.
Dar asta nu-i nimică, căci ei și-au început
Noblețea de la sine, precum în vremea veche
Străbunii tăi, când rușii de greci se creștinară.
Ei nu erau atunce cum mai apoi au fost;
Și cel întâi dintr-înșii ce nobil s-a numit
Avea mai mică slavă și nume decât Trifon.

Adam boieri pre lume nu a născut nici unul;
Doi fii avu, din care unul era păstor,
Iar altul în sudoare cu sapa se hrănea;
Și Noe când potopul a înecat pământul
Scăpă plugari ca dânsul ce-aveau năravuri bune;
Dintr-înșii toți ne tragem. Și unul mai curând
Lăsă cimpoiul, sapa, iar altul mai târziu.

CUPRINS

SATIRA III

Către Teofan arhiepiscopul Novgorodului

Arhipăstor slăvite! Tu, căruia puterea
Înțelepciunii nalte a spus a sale taine,
Și toate de pe lume pre larg ți-a arătat,
O, Teofan! Tu care pricepi și înțelegi
Ori câte-o minte-ntreagă a le cuprinde poate!
Răspunde-mi: când natura a înzestrat pre oameni
Cu trup și judecată, tot ea le-a împărțit
Și patimile care îi țin în jugul lor,
Sau răului acestui un alt izvor se află?

Tu la Hrisip aruncă cea întâi privire:
De este zi sau noapte, de-i glodul la genunchi,
El Moscva-n toată vremea colindă de trei ori,
Și masa de cu seară mai grabnic o sfârșește,
Decât în zi de praznic un popă liturghia,
Nici somnul, nici odihna nu-l prinde ca pre alții.
Pe când cocoșul cântă, el este-acum în târg,
Chiar viața nu își cruță, unde câștig privește,
Ș-abia sosind din China în altă parte pleacă.
El nu se îngrijește de vârsta sa, de timp,
De valurile mării nu-i pasă nicidecum.

Cu părul alb și gârbov, cu nici un dinte-n gură,
La marfa lui gândește, iar altă grijă n-are;
Când cumpără se roagă, se-nchină pentru-n ban,
Când vinde este ieftin numai la jurământ.
Să cauți toată Moscva nu aflu alt ca dânsul
Să știe cum să-mpartă un rup în patru grefuri,
Un cifert din cot să fure și litrele din ochi.
Nu arde lumânare, nu face iarna foc,
El tremură mai bine decât să cheltuiască,
Ș-adesiori în casă trăiește fără slugă.
Cămeșa nu își schimbă cu săptămâni întregi;
Prostirile-i în patu-i de negre putrezesc;
Un singur caftan are rămas numai urzeala.
De vede la o masă trei feluri de bucate
Se miră zicând: Doamne! Ce cheltuiete mari!

Gândiți că Hrisip poate muncește într-atât
Pentru ca să adune cu ce să-și ție viața,
Și se strădănuiește ca-n urmă-i să nu lase
Femeia lui săracă c-o casă de copii?
O nu! De bani ticsite sunt sipelele lui,
Din care-acum o parte rugina o mănâncă,
Și singura lui rudă e un nepot cu stare.
Zgârcenia! nu altă muncește pre Hrisip;
El strânge și adună movilele de bani,
Având plăcere numai să-i vadă mulți grămadă;
Iar dacă mie-o sumă mai mică îmi ajunge,
Apoi la lăcomie de ce să fiu supus?
Îmi pare că se poate Hrisip asemena
Cu unul care merge la râu să beie apă,
Deși e mai departe, pentru că este multă,
Iar nu la izvoarășul ce curge lângă el.
Dar oare-atunci mulțimea cu ce-l va folosi,
Când unda săpând malul de subt a lui picioare,
Va înghiți pre lacom în valurile sale?

Clearh disprețuiește iubirea de argint.
Din cap pân-în călcâie în aur strălucind,
Palate mândre are în Moscva și afară,
Împodobite toate cu mare bogăție.
El ține masă-ntinsă; tacâmurile lui
Nu au vro osebire din cele-mpărătești,
Din casă pân-la scară stau slugile-nșirate
În haine aurite, lăsând prin mijloc cale
Să treacă cărturarii și cei lingușitori,
Ce patimile-ațâță cu sfaturile lor.
Cu fete desfrânate averea-și risipește;
De-a pururea plăcerii deschide drumuri nouă.
Deși în lume pare ca Crezus de bogat,
A lui venituri însă pe-a mele nu întrec;
Căci el le cheltuiește în patru zile numai
Și toată a lui pompă e de împrumutare,
Făcută cu-njosite mijloace ș-amăgiri.
Sporește datoria, dobânzile sporesc,
Pân-ce Clearh al nostru închis se pomenește,
Sărac ca vai de dânsul, lăsându-și creditorii
În deznădăjduire cu lacrimi pe obraz.
Pe doi, trei sărăcindu-i, pre alții mai mulți șireți,
Care-au pândit prilejul i-a pus în bună stare.
Din zori de zi Menandru aleargă, urmărește,
Ascultă ce se face prin case și prin târg,
Și ce porunci ieșiră acum mai de curând.
De orice schimbări nouă, de orice-naintare
El află mai nainte, și tot ce se lucrează
Ca tatăl nostru știe. El e mai mulțumit
Trei zile să postească, decât a nu afla
Ce veste curierul din Persia aduce,
Ce fată se mărită, ce tânăr se însoară,
Care cui face curte, cine s-a gâlcevit,
Cine în cărți aseară mai mult a câștigat,

Cine-a venit, și care ieși din târg afară,
Cui se născu prunc, cine s-a dus în ceea lume?

O, când boierii noștri și-ar ști trebile lor
Cum știe el pe-a altor, nu i-ai vedea umblând
C-o gloată numeroasă de creditori pe urmă!
Nu i-ar fura vatajii și ar trăi mai bine!

Apoi când novitale destule-a adunat,
Întocmai ca o bute umplută cu vin nou
Ce fierbe, sfârâiește și dând afară dopul
Spumosul vin cu vuiet pe vrană năbușește,
Asemene Menandru nu poate mistui
Nimic din câte știe; și de-ai avut păcat,
Să te-ntâlnești cu dânsul, îndată-ncepe-a-ți spune
În taină la ureche o sută de vești nouă,
Ce zice că le știe din foarte sigur loc,
Și ți le spune numai pentru prieteșug.
El le alcătuiește după a lui părere,
Și rareori se-ntâmplă la doi să spuie una.
Minciuna lui o crede adese însuși el,
Când la auz îi vine din casă de magnat.
Sfârșind, din ochii-ți pier, precum judecătorul
De-mpricinat s-ascunde când știe că bani n-are;
Se duce să mai umple pre alții cu minciuni.

Longhin te ametește, deși nu știe vești,
Ferește-te de dânsul, și nu-l pofti la masă
De n-ai făcut gustare, c-apoi cu bună seamă
Rămâi pe toată ziua flămând și nemâncat.
Întâi el îți înșiră solii de complimente
De la copii, nevastă, apoi îți bănuiește
Că n-ai fost pe la dânsul de-atât amar de vreme,
Când știi că iese dinții copilei lui acum,
C-a fost în fierbințeleală ș-a plâns neîncetat.
Pe fata cea mai mare e gata s-o mărite;
O dă după un tânăr frumos, bogat și nobil,

C-un an mai mare numai decât copila lui.
Izvodul îți citește de zestrea care-i dă,
Și toată garderoba pân-la un fir de ață.
Nu-i mult de când băietul și-a pus la *azbucoavna*
Ș-acum e de mirare cum poate sloveni.
S-a apucat la țară să-și facă-un mare iaz
A căruia plan iute din buzunar îl scoate;
De l-a uitat acasă începe a țî-l face,
Cuțite, furculițe pe masă înșirând.
Moșia-ți o descrie cu tot venitul ei,
Productele anume în ce timp au fost strânse;
Pre toți proprietarii de la potop țî-i spune
Și cum acea moșie la el a încăput
Curmându-se procesul ce-avea c-un unchi al său.
Vei fi ferice încă dacă pe lângă-aceste
N-a vrea să-ți povestească de la Azof asaltul;
Îți trebui o zi întreagă bravurile s-ascuți,
Minuni de vitejie ce el a arătat,
Și câtă iscusință de ager comandir
A dezvelit acolo înfricoșând pre dușmani.
Aici apoi pe-ntregul croiește la minciuni,
Și nu găsești pe urmă-i o umbră de-adevăr.

Dar unde se pot toate descrie cu-amăruntul?

Nu sunt atâte fire în snopuri de grăunțe,
Nu jură precupețul mai multe ori pe an,
Nu fură de la ocă mai dese un crâcimar
Scăpând de judecată și de globiri prin mită,
Decât limbutul nostru înșiră la o masă.
El nici se mai răsufală, asudă povestind,
Se teme să tușească, și crede-n gândul său
Că limbă n-ai în gură, ești totul o ureche,
Nu-ți lasă pic de vreme să zici și tu o vorbă.

Acufundat în gânduri smeritul Varlaam,
Când intră într-o casă se-nchină până jos,
Pre toți îi salutează și-ntr-un ungher se pune,
Plecându-și în jos ochii, grăind din vârful limbii
Metaniile trage, pășește-ncetinel.
Înfrișatul nume al Domnului Hristos
La toată vorba-l pune. Plecare mult-arată
Să facă paraclise, și lumânări să ducă,
Neîncetat fălește pe-aleșii credincioși
Ce-a sfintelor locașe mărire o lătesc,
Și ridicând biserici cu-averi le înzestreză.
Ferice de-al lor suflet! Cereasca desfătare
Pre dâșii îi așteaptă; lor raiul e deschis.
Nu fiți la îndoială că vorbele-i privesc,
Spre a spori — de poate — a clerului venituri;
Acei ce la biserici au dănuit averea
Din care el se-ngrășă, sunt foarte lăudați.
Nimic alt nu place atât lui Dumnezeu,
Și numai prin aceasta la rai deschidem cale.
El carne nu ia-n gură la mesele străine,
Nici vin nu vrea să guste, dar nu e de mirat;
Un gras clapon acasă întreg îl ospătă
Spălându-l c-o butelcă de vin unguresc dulce.
Pre cei supuși la poște trupești îi tânguiește,
Deși el pe sub gene cu ochi scânteietori
La sânul alb și gingaș se uită pe furis;
Eu îns-îmi spun păcatul, nu mi-aș lăsa nevasta
C-un cuvios ca dânsul să facă cunoștință.
El zice: de mânie să fugi, să te ferești,
Să nu ții minte răul, dar singur este rău.
Pe-al său vrăjmaș în sine ar vrea să-l prăpădească,
Și cu neconținere de moarte-l prigonește.
Gândește ticălosul că poate înșela
Pre Cela ce cunoaște pe-ai lumii răi și buni!

Din faptul zilei Foca la cei mari prin antreturi
Așteaptă cu prezenturi; ca cel mai de pre urmă
Ciocoi se înjosește spre a intra-n favor,
Dorind să zică lumea: vedeți cum îl cinstesc
Pre Foca toți boierii? Cum îl poftesc să șadă
Șoptindu-i la ureche interesante lucruri?
În târg zidi o casă, mari sume cheltuind,
Prin care-o să-i rămâie copiii cerșetori,
Dar numele-i cu slavă s-a pomeni în veacuri.
Cu genealogiștii el are cunoștință,
Și cu-atorii căror le dă bani de ajuns
Ca să-i lățească slava prin scrierile lor.
Deunăzi — cine știe? — ce-a dat pe o broșură
Ca să se tipărească că e de dânsul scrisă.
Văzând că sunt la cinste cei în război răniți
Răbdă să-i ciunte nasul și pieptul își dungă.
Aleargă ca besmetic în lume după slavă,
Când slava o dau numai năravurile bune.

Glicon la alții merit nu află nicidecum.

De este oarecine plăcut și priimit,
Un altul de petrece viață laudată,
Ori cineva prin arte al său neam își mărește,
Sau are bărbăție pe apă și în foc,
Ori cel ce în războaie pre dușmani a învins,
Ș-acel la ce legi bune a introdus în țară, —
Toți n-au făcut nimică, Glicon din împotrivă,
Pre el numai se crede de om desăvârșit.
Rostirea-i o minune; purtarea-i un model,
Ce poate să slujească de pildă tuturor.
De-și face o idee, din ea nu-l poți abate;
Se miră cum de țarul nu a încredințat
Până acuma țara la cârmuirea lui,
Ș-în mintea lui nu-ncape cum după el n-oftează,

Orice copilă ce simte amorului văpaie.
Pre el se stimă numai, de dânsul este plin,
Crezând că neamul nostru de-atunci e fericit
De când el ca luceafăr a răsărit pe lume;
Gândește că vederea, auzul sunt lăsate
La oameni, ca să vadă, s-asculte ale lui
Mărețe întreprinderi, căci spre acest sfârșit,
Aceste două simțuri avem de la natură.
Clites disprețuiește deșertăciunea lumii
Mai mult decât monahul ce lumea a lăsat;
Viața își petrece de-a pururea voios.
Umflat, la față buged, cu ochii roși și tulburi,
În șase luni de zile bea tot pân-la cămașă.
Îi tremură tot trupul, picioarele și mâini,
Cum tremură pe pietre căruțul hârbuit.
Disprețuit de oameni, sărac ca vai de dânsul,
O soartă mai ferice în lume nu dorește,
Când are dinainte paharul plin de vin.
Cu-atâta e mai vesel, cu-atât mai mulțumit,
Cu cât e mai aproape de starea animală.

În adunări când intră Ircan cotește-mpinge,
Ca barca printre valuri prin toți își face loc
Să treacă înainte, să fie cel întâi.
La mese când se află tot schimbă, poruncește,
S-aducă alte blide, să-i dea alt soi de vin;
El mai întâi începe să-nchine sănătății;
Toți trebui să atârne de la a lui povețe.
Când te închini la dânsul, sprinceana de ridică,
Ș-abia din ochi de-ți face un semn mulțumitor,
Să știi că-n mare cinste atunci la dânsul ești,
Căci foarte rar se-ntâmplă să zică și vro vorbă.
Materia din care el a ieșit pe lume
N-a fost precum a noastră ci mult mai de bun soi;
A noastră-i lut de tină, a lui de porțelan.

Sozim la el se uită c-o aprigă zâmbire
Și-mi spune la ureche cu limbă veninoasă:
“Ircan mai bine-ar face să nu uite-al său bun
Ce sta pe la răspinteni cu traista-n șold,
Și pre a sa bunică ce-a fost spălătoriță;
Să-și măsure purtarea precum i-a fost și neamul,
Să-și mai închidă gura, c-atunci prin boiul său
Tot ar putea să-nșele vrun nătărău, vrun prost,
Și marea-i nerozie n-ar fi așa văzută.”
Sozim are dreptate, ar fi mai bine însă
Chiar lui Ircan să-i deie acest sfat priincios,
Decât de el să rătăcă cu alții în zadar;
(Acest fel hulitorii defaimă totdeauna;
Nici cinstea, nici virtutea de gura lor nu scapă.)
Sozim cu-așa asprime îi judecă pre toți:
“C-o undiță de aur mult gingașul Silvan
A prins pre virtuoasa vecina sa prea lesne.
La masa lui Procopi n-avu ce să mănânce.
A Nastei frumusețe e-n șipuri și cutii,
Albeața, rumeneala o cumpără din târg.
Clement judecătorul nimic nu face singur,
Numai prin ochelarii diacului citește.”
Nici vârstă, nici prieteni, nici rudele, nici rang,
Înveninata-i limbă nu pot astâmpăra.
Și eu ziua aceea numesc nenorocită,
În care mi se-ntâmplă să mă-ntâlnesc cu dânsul,
Căci știu că este gata a mă grăi de rău,
Îndată ce din ochii-mi, se face nevăzut.

El este-adevărată societății ciumă,
Dar mult e mai de groază Trofim cu limba dulce,
Căci vorba rea adese defectele hulind,
Pe nesimțite-ndreaptă pre omul înțelept,
Cu laudele însă Trofim nu face altă,

Decât mai mult sporește pre nătărăi la număr.
Noi lauda a crede plecarea mare-avem:
Ea-n inimă se vără, și de găsește-n ea,
Scânteie de virtute, o stinge și o seacă.
Tot omul pe-astă lume e iubitor de sine,
Și o încredințare de laudă-i de-ajuns
Ca să ne rătăcească din drumul acel drept.
Când Tit deschide gura, Trofim se minunează
De vorba-i iscusită; ascultă și îndeamnă
Pre toți să ieie seama, să nu zică nimic;
Nici suflă, nici strănută pân-nu sfârșește Tit
O vorbă ce mă face să casc cu ne-ncetare.
La masă de-l pofteste, el degetele-și linge,
Și zice că sunt toate bucatele cerești.
Atâta rânduială la nime n-a văzut,
Ș-atâta curăție ce e la Tit în casă,
Se pare o minune și seamănă cu raiul.
Păstorul Paris dacă ar fi avut noroc
Să aibă cunoștință cu nevăstuica lui,
Menelau trăia-n pace, și mândra sa Elenă
Ar fi rămas acasă să toarcă și să țese.
Oricare-a lui Tit faptă o-naltă pân la nori
Chiar strămbul nas își suflă mai bine decât alții;
Și nu numai pe-acesta cu laude-l mărește,
Fălește pre oricine; lui toate-i par minune,
Crezând că dobândește iubirea tuturor;
Pân' și ce pute zice că are miros bun.

Desculț, numa-n cămașă, de zece ori pe noapte
Din pat se scoală Nevus, și cu luare-aminte
La uși și la ferestre el cată ne-ncetat
Să vadă de-s închise, de sunt la locul lor
Lădița, portofoliul și sipetele toate.
De multe ori trimite pe taină ca să afle

La țară, de nu-l fură vatazul în ceva;
Adese după stolnic se ia pe urmă-n târg.
Pe slugă lângă dânsul nu suferă să fie
Ca nu cumva să-l vadă unde își pune banii.
S-a întâmplat vecinul să-l roage într-un rând
Să-i dea-mprumut căldarea. El nu i-a refuzat,
Dar a intrat în grijă ca nu cumva trimisul
Să fugă cu căldarea, și-ndată după dânsul
A repezit o slugă; pe urmă-i veni-n gând,
Că poate megieșul o va tăgădui;
Pe loc trimise altul căldarea să-i aducă.
Dacă la oarecine nevasta lui se uită,
Socoate că e gata orice a-i împlini,
Și cu acea idee se necăjește rău.
Prepune cum că mama copiii își învață
Să se-mprumute-n taină și-n datorii să cadă.
De vede pe doi oameni șoptindu-și între ei,
Gândește că pe dânsul ei râd și-l clevetesc.
Când are să răspundă își cumpănește vorba,
Căci crede că tot omul voiește să-l înșele.
Ca dânsul prepuielnic alt om în lume nu-i;
El vede pretutindeni tot curse ș-amăgiri,
Și-n astă neodihnă viața își mănâncă.
Eu cu așa tocmeală n-aș priimi nici tronul;
De-mpărătescul titlu curând m-aș sătura.
O goală sărăcie cu-a ei ticăloșii
Aș prefera mai lesne în liniște și pace,
Decât o necurmată a minții vălmășire;
Nici slava, nici averea n-aș vrea cu acest preț.
Mai bine în viață să fiu tot amăgit,
Decât să mă muncească ne-ncrederi și prepusuri.
Nu mai puțin pre sine Zoil se chinuiește;
Oricare lucru vede îi naște un nou gând,

O nouă întristare, ce somnul îi gonesc.
Deunăzi aruncându-și zavistnica ochire
Văzu că megieșul își face o căsuță,
Ce-abia o sută ruble se poate prețui;
Îngălbenit de pizmă se bolnăvi cumplit
De-o strașnică langoare de care ș-acum zace.
Pe-un biet soldat de-l știe că are-n sân o rublă
Agonisită în slujba de douăzeci de ani,
Și de aceea încă tânjește amărât.
De-a căpăta vreunul un rang, o slujbă mică,
Vro laudă de-aude, cârtește și se miră
Cum oamenii orbește un merit așa mic
Atâta îl înalță ș-atâta-l prețuiesc.
La alții fărâmtura îi pare pâine-ntreagă
La un sărac desagă, la un călugăr barbă
De vede... Dar nu-i vreme, o muză, să sfârșim?
Deși ni-i drag a scrie, ne-nvață bunul simț,
Să punem mărginire la limbuția noastră;
Căci vorba lungă este adese neplăcută.
Și trebui să ții minte cu cine vorbim noi.
Socoți că altă treabă nu are Teofan
Decât să ospăteze, să doarmă și s-asculte
Cu mâini încrucișate, a mele proaste versuri?
Cuvântătoarei turme păstor neadormit,
De dânsa îngrijește sădind neîncetat
Sămânța mântuirii, prin fapte și cuvinte.
Bisericii cei sfinte el cap fiind, aproape
Se află de monarhul, și este-apărător
Duhovniceștii slave, urmând cereștii căi.
Năravurile-ndreaptă în preoți încuibate,
Întemeind într-înșii cucernică purtare,
Voința providenței ne spune gura lui,
Povățuind creștinii pe drumul acel drept;

Ne-adapă din izvorul înțelepciunii nalte.
Și multe sunt la număr a sale ostenele.

Mai bine decât tine cunoaște în idei
Și fapte felurite, plecările-omenești.
De am cerca a scrie defecturile toate
Și orice-n gând ne vine, viața n-ar ajunge;
Mulți oameni sunt pe lume și multe patimi au.
Castor iubește caii, iar frate-său războiul,
Diacul se silește pre gol să-l mai despoaie;
Tot capul are gânduri și voi deosebite.
A mea plecare este năravul prihănit
Și graiurile rele prin versuri să-nfruntez;
Iar cel ce și pre mine va vrea să mă-ndrepteze,
Va merita cinstirea ș-a mea recunoștință.

CUPRINS

SATIRA IV

Către muza sa

O, muză, este vreme să-ți schimbi ghimposul stil,
Să nu mai scrii tot satiri, căci mulți nu te iubesc,
Cârtind că mă amestec tot unde nu am treabă
Și mă arăt în lume cu multă sumeție.

Văzui eu mulți de-aceia ce nu au scris nimic
Asupra nimăruia, ba înc-au măgulit,
Nu căpătară însă vro soartă mai fericite;
Dar mie ce-mi rămâne s-aștept de l-a ta milă?
Năravurile rele tu nu îngăduiești,
C-o mare cutezare le râzi, le înfruntezi,
Nu vrei s-ascunzi nimică, zici lucruri prea pe față;
A ta plăcere este pre vicioși să superi,
Și pentru-a tale fapte osânda eu o trag.

Nu vezi cum se gătește Condrat și cu ai săi,
Cum furioși adună șireata diecime,
Cum slimuiesc asupra-mi o jalobă întinsă
Voind ca să mă tragă pe loc la tribunal,
Căci ocărând pre Clites am vrut să-mpuținez
Bețivii, și prin asta să scad venitul vămii?
Iar Nikon ce iubește tot lucrul cu dovadă
O biblie întregă aud că a citit,
Din care trei tetrade-a scos de mărturii
Zicând că necuratul prin tine ocărăște
Cucernicele barbe; că împotriva legii
Noi mantie vărgată veșmântul sfânt numim.
Și toți judecătorii aceste rele pâri
Le vor lua de bune, căci lor am scos o vorbă
Că numai când iau mită obicinuiesc dreptate.
În scurt, cu orice cuget nevinovat și bun
O, satiră e scrisă, ea tot împunge-n ochi
Pre cei carii într-însa se văd ca în oglindă,
Ș-așa se știu pre sine precum în ea s-arată.

O, muză, a mea lumină! Al tău stil veninos
Vătămător e foarte sărmanului poet!
E rău lovind pre altul să nimerești în sine,
Căci versurile, care în cititor nasc râsul,
Adese aduc lacrimi la bietul autor.
Arăt eu adevărul, pre nime nu numesc,
În versuri rād și-n suflet plâng relele năravuri.
La oameni adevărul nu place totdeauna.
Cine vrodingioară de el te-a întreat?
Spuindu-l chiar pe față pre mulți nemulțumește.
Acel care dorește a fi cu lumea bine,
Și a trăi în pace, lingușituri să scrie.

Când nu-i moral în oameni, de ce să ne mahnim?
De-am merge tot cu dreptul, curând am sărăci;
Căci relele deprinderi acum s-au făcut fire,

Și nu se trec din lume, ca moda de capele.
Această însărcinare păstorii sufletești
S-ar cuveni să aibă, și datoria lor
Neapărată este năravuri să-ndepărteze,
Dar ei păzesc tăcere, nu vor să-și bată capul;
De ce dar noi cu lumea să batem tot război?
Când prin așa urmare nu poți a căpăta
Nici lemne de ars iarna, nici ghiață-n timp de vară.

De-i vrea să-mi arăți însă c-acei vestiți satirici —
Pers, Juvenal, Orațiu, francezul Boalo —
Nu numai nu avură din scrieri neplăceri,
Ci câștigară încă nemuritoare slavă;
Ș-asemene pre mine ce calc pe a lor urmă
M-așteapt-aceeași soartă, ți-oi spune că greșești;
Căci însăși fiica Joei purta condeiful lor.
Tu nu ești a lui fiică; pre tine Mnemosina
Te-a zămislit în sânu-i, cu cine știe cine.
În ei plăcute glume cuminte înfloresc,
Iar versele curg limpezi ca râul lin pe șes;
Ș-acei ce-n a lor ziceri găesc vro înfruntare,
Nu pot să se atingă văzând că-i bine zisă.
Când singurul tău merit nu e decât să spui
Că rasa și potcapul călugărul nu fac.
Așa vorbesc acuma; așa trăiesc în lume?
Pe buze poartă miere și fierea-n piept ascunde;
Arată-te prieten la cel ce ești vrăjmaș,
De vrei ca între oameni să însemnezi ceva.

O, muză! să începem a mai tâmpi condeiful,
S-așternem pe hârtie tot laude pompoase.
Chiar Tulie, spre pildă, deși e un viclean,
Isteț, la minte ager, putem să-l renumim;
Și nespuind cum este, să ne silim a-l face
Așa precum în lume ar trebui să fie.

La fălitori fățarnici acest drum nu e nou;
Ei laudă în față pe care-n sine-i rîd.
Dar Tulie nu-ți place: pe altul poți alege.
Silvan o zi întreagă nu zice nici o vorbă;
Deși știi că prostia îl face-a fi tăcut,
Tu lumii dovedește că e bărbat minteos
Și că înțelepciunea îi ține limba strânsă.

Și Cvintie bun este. O carte cât de groasă
Pre lesne poți să umpli cu laudele lui.
Vezi ce priimire bună! Vezi cum e de plăcut!
Cu toți vorbește dulce, dezmiardă pre oricare;
Voind să se arate de făcător de bine,
Pre Dumnezeu ia martor l-a lui făgăduinți.
De ce el caracterul își schimbă-n acest fel?
Puțini o știu aceasta. Nici noi să nu mai spunem
Că el s-arată astfel cu toții blînd și dulce,
Căci nu este în stare să poată face rău.
Ca să stricăm hârtie ca dânsul mulți aflăm;
Se pot ușor cunoaște deși n-au semn în frunte.

Iar dacă pentru tine nu sunt nici aste versuri,
Apucă-te de cântă plăcerea lui Titir
În brațele-Amarilei, sau tristului Filen
Amor către Irișă. Titir viața-i dulce
Nu schimbă pe coroană și slavă-mpărătească.
Filen cu fața tristă și deznădăjduit,
Când turma își adapă sau o păzește-n câmp,
Nemîngâiet se află; ai săi ochi lacrimi varsă.
Pân' ce Irișă vine și cu un gîngaș zâmbet,
Ea mîndră îi ațâță văpaia de amor.

De nu găsești plăcere în versuri de-acest fel,
Aruncă o privire și vezi trecuta-mi viață.
Deși întâi norocul mi-a fost mai cu priință,
Dar pîn-în sfârșit aspru el tot m-a părăsit,
Și încă nu-ncetează de a mă prigoni.

Cu-acest nou soi de versuri ce nasc melancolie,
Noi poate vom aduce la cititori plăcere.
Tristețea este dată la omul muritor,
Căci el pe tot minutul pășește spre mormânt!
Să aibi numai plecare, materie destulă
Găsești pentru a scrie. De ce dar să faci satiri,
Și ura tuturoră să tragi asupra mea?

Dar văd că tu, o, muză, te tulburi, te roșești,
Nu îndrăznești să lauzi pre cei care sunt vrednici,
Și nu vrei să-ți pierzi vremea cu măguliri deșerte.
Noi nu suntem în stare a lăuda de-ajuns
Pre oamenii de merit; povara este grea,
Căci omul în viață adese se preface.
Abia vrei s-arăți lumii o faptă lăudată,
Când vezi c-acea virtute era numai un fum,
Și cel ce ca omătul ni se părea de alb
Cu totul ni s-arată pătat de mârșăvii.
Atunci a mea lucrare zadarnică rămâne,
Și trebui altui idol s-aducem tămâiere,
Sau de gălesc schimbare în caracter, să tac
Și să-mi câștig prin asta rușine și dispreț;
Căci oamenii mai lesne vederea lor vor crede,
Decât a unor versuri făloasa buiguire:
Nu judecă virtutea după lingușituri.
Poți rupe-acele versuri, va zice cineva,
Și altele compuse, prefă-le și le-ntoarce.
Pare că nici o trudă nu dă acea lucrare;
Dar cerce-se el singur de-i pare că-i ușor.
Eu însă știu că dacă m-apuc de lăudat,
Ș-al tău nărav, o, muză, voiesc de a-l preface,
Oricât mă lupt cu gândul, asud, mă frec pe frunte,
Abia scot două versuri, ș-acele încă sunt
Neroase, schiopătânde și aspre la auz,

Asemene cu cele ce-a scris un oarecare,
Pe sfinții toți puindu-i în șirul alfavitei*.
Al tău duh este trândav, produce foarte greu;
A scri ce nu simțește, nu poate nicidecum!
Iar când năravuri rele găsec spre înfruntare,
Îndată te faci alta, te istețești la minte,
Din pană versul curge mai iute, mai ușor,
Eu însumi întru sine că sunt poet mă simt,
Și nu fac cititorii atât de mult să caște.
Grăbesc voios și ager ca un viteaz la luptă,
Sau ca un popă care când mortul și-a-ngropat,
Aleargă să nu scape ospățul pregătit.

Cântările-amoroase sunt numai pentru-aceia,
Ce au o minte crudă și trupul slab din fire.
Când văd pe rumeni buze un suflet scânteind,
Când sânul alb îmi cere un dulce dezmiertat,
Și ochii cu văpaie privirea mea așteaptă,
Nu pot a nu le-aduce și eu închinăciune.
Destule cântecele făcui eu mai demult
Ce fetele le cântă și junii când simțesc
În tânărul lor suflet a dragostei săgeată.
Acelor șegi naive trecu frumoasa vreme,
Și nu-mi rămase altă decât a mă căi,
Că zilele de aur acest fel le-am pierdut.
Acei ce-n floarea vârstei amorului slujiră,
Legați în a lui lanțe, căiască-se acuma,
Căci singuri sunt unealta nenorocirii lor;
Eu nu voi să mă ferec cu însăși mâna mea.

* Un oarecare Maximovici a scris în versuri și a așezat după alfabita pre toți sfinții Pecerscăi. Această carte, tipărită la Kiev, nu are nimic mai de-nsemnat decât numele sfinților.

Copilul orb tot poate plăcere să-mi aducă,
Iar nu să mă mâhnească, c-apoi fără zăbavă
De-a lui prietenie mă lepăd, mă despart;
Îi pot hărăzi ceasuri, dar rob nu vreau să fiu.

Ce să cătăm aiure pricină de-ntristare,
Au nu pe negândite asupra-ne ea vine?
Dacă în astă vrâstă nu am putut scăpa
De cursa dușmăniei, și dac-al meu noroc
Mi-a fost puțin statornic, eu numai sunt o pildă?
O lume-ntreagă cearcă a lui capricii grele.
Atunci ar fi mirare când numai vasul meu
Tot pe acele valuri în liniște-ar pluti;
Iar astăzi când în pace plutesc pe-a lumii unde,
Atâta îmi ajunge, și uit cele trecute,
Ș-așa cum viitorul nu pot a-mi hotărî,
Puțină îngrijire eu pentru dânsul am.
Din mâna preainaltă a priimi sunt gata
Oricare-mi va fi soarta ș-a anilor meu număr.
Viețuind cu cinste și fără-nvăluiri,
Voi trece spre sfârșitul acel neapărat;
Pe poarta vecinicii eu voi intra acolo
Unde dorita pace de-a purure domnește.

În scurt, a scrie satiri suntem numai deprinși,
Nu izbutim în altă; iar după firea mea,
Cu tine făr-a scrie nu pot trăi în lene.
Cârtească cui nu place; cu mână îndrăzneață
Noi să-nfruntăm în față năravul prihănit.
În adevăr greu este de a ne stăpâni,
Când cel ce cu latina abia s-a uns pe buze
Pretinde să ne-arăte învățatură multă,
Cu mină răsătoare vorbește ne-ncetat,
Visând că-nțelepciunea îndreaptă graiul său.

Sau când văd plăcintarul în aur și-n caretă,
Când îngâmfat diacul se leapădă de mumă,
Și numai cu boierii voiește a fi neam;
Când un morar făina abia a scuturat
Ș-acum din ochi închide, se supără, cârtește
Că muștele ce zboară ridică colb prin casă.

Lor satira să placă nu poate nicidecum,
Dar nouă ce ne pasă; iubirea lor nu vrem
Și de a lor mânie am prea puțină grijă.
La oamenii acești nimic nu am a cere,
Și a avea relații cu dânșii mă feresc;
Funinginea negrește când te atingi de ea.
Nimic nu pot a-mi face căci sunt subt apărarea
A unei patrii mume ce este foarte dreaptă.
Iar cei ce mintea, duhul de sus au priimit
Ca niște buni, ei bunul vor ști a prețui
Și versurile noastre le vor citi-n plăcere,
Nădăjduind că poate stricatele năravuri
Vor mai scădea la număr. O, cât atunci folos
Și laudă slăvită cu drept vor dobândi!

CUPRINS

SATIRA V

Satir și Perierg

SATIR:

Orice-a vrea Pan să-mi facă, măcar să mă omoare,
Cu oamenii prin târguri nu-i chip de viețuire!
Năravurile-n lume prea mult s-au felurit.
Apoi și cu-a lor haine nu pot să mă-nvoiesc;
Frumoși vrând să s-arăte, cu aur se-nfășoară,
Întocmai ca măgarii cu scumpele harșele;

De gât, de mâini, picioare în ele ferecați,
Vrăjmași odihnei, iarna ei tremură de frig,
Iar vara de căldură nu pot să se scutească.
Departe de la mine podoabe aurite
Nerozilor plăcute! Și voi, peruci, lipsiți!
Cu-a voastră amăgire destul m-ați necăjit.

PERIERG:

Bre, ce văd eu! Un Satir cu scump caftan în spate,
Cu pantaloni, ciubote ce-a lui picioare strâmbe
Le-arată mai ciudate, iar coarne nu se văd!
A, ce caricătură! Ce lucru minunat!
De unde oare? Cine-i? Și unde se mai duce?
— Dă-mi voie, frățioare, să te întreb ce cauți
Pe locurile-aceste? Îmi pari a fi străin?
De pot să-ți fac vro slujbă, mă rog să-mi poruncești.

SATIR:

Lipsește, piei din ochi-mi! Nu-mi trebui a ta slujbă.
Ești om: Destul atâta. Această amăgire
La voi nu este nouă; sunteți obicinuiți
A măguli cu vorbe, și pe a limbii vârf
Purtând prietenie, s-aveți venin în suflet.
Deci lasă-mă, dă-mi pace.

PERIERG:

Nu ai nici o dreptate
Acest fel să mă judeci, căci încă nu mă știi.
Când mă-i cunoaște bine, când gându-mi vei afla,
Atunci nu vei mai zice că oamenii sunt una.

Al nostru neam de are defecte îndestule,
Eu însă sunt prieten cu buni, și fug de răi.
La curiozitatea-mi fă bine să-mi răspunzi,
Și vei vedea în faptă că nu-s vreun fățarnic.

SATIR:

Nimic nu-mi trebuiește; mă-ntorc în codrii noștri,
Dar pot șede la vorbă pân-ce m-oi dezbrăca.
Un ceas din mila Modei la care vă-nchinați,
Abia îmi va ajunge să scap de-aceste fleacuri.
Când cineva ia seama cu ce nimicuri omul
Își pierde a lui vreme, îi vine a gândi,
Că viața omenească e fără de sfârșit;
Voi toată dimineața ședeți la toaletă,
Pe urmă cu-mbrăcatul mai pierdeți multă vreme,
Ședeți la masă ceasuri când e destul un sfert,
Ca să se umple bine un pântece de om;
Iar rămășița zilei o treceți în vorbire
Sau în petreceri care voi le numiți plăcute,
Și când vă găsiți singuri în somn vă cufundați.
Să mă întorc acuma la întrebarea ta.
Că Satir sunt îți spune a mea înfătoșare.
Pan fiul Penelopei ce codrii stăpânește,
Și turmele-ocrotește subt adăpostul său,
Ce face fericite oricare însoțiri,
El pre păstori în fluier a învățat să cânte,
Și toți noi îl cunoaștem de împărat al nostru,
Din fire fiind vesel acest șăgalnic zeu,
El nu dorește altă decât pricini de răs.
Viețuirea noastră fiind prin codri însă,
Nu poate să răspundă la ast-a lui dorință.
Al nostru trai e simplu; nu cautăm mai mult

Decât acele care natura ne-a lăsat,
Făr-a goni prisosuri și trebuinți deșerte.
Deci Pan obicinuieste la trei ani a trimite
Câțiva din noi în lume prin târguri și prin țări
Ca să trăim cu oameni, ș-aminte să luăm
L-a lor deprinderi, fapte, mișcări deosebite;
Și când la el ne-ntoarcem, spuindu-i ce văzurăm
Îl facem totdeauna de leșină de răs.
Doi ani acum trecură de când sunt eu la rând,
Și împlinesc voința lui Pan împărat mare.
Acest oraș în parte-mi căzu, dar chip nu este
Să mai petrec aice cel de pre urmă an.

PERIERG:

Deprinderea te face a-ți fi de codri dor.

SATIR:

Ba nu; ci traiul vostru mă scoase din răbdare.

PERIERG:

Apoi putut-ai oare în vreme așa scurtă
Să îplinești porunca ciudatului stăpân?
Științi de-ajuns cules-ai să-i spui, să-l veselești?
Căci mie mi se pare că sute de ani trebui
Să poți pre om cunoaște; atâte sunt de multe
Năravuri, caractere și patimile lui.

SATIR:

Pre voi a vă pătrunde nici gând nu am avut.
S-adun pricini de glumă mi-a fost însărcinare,

Ispravă pentru care ajunge și o lună;
Orice urmări a voastre, oriîncotro te uiți,
Nu vezi nimică altă decât sujet de răs.
Eu știu că nu-ți dă mâna să te unești cu mine,
Căci cel ce pătimește de boala gălbănărei,
Tot felul de colore lui galbene îi par.
Greșita-vă părere pe care o ați supt
Cu țâța din născare și reaua năvălire
Vă-ntunecă cu totul cunoașterea de sine,
Când și făr-de ocheană puteți a vă vedea.

Acel ce se ferește de sfezi, de gâlceviri,
Și la-ntâmplări de-aceste scăparea-i este fuga,
Deși de-nțelepciune povățuit se pare,
La voi, la oameni, trece cu nume de fricos;
Iar altul ce e gata de sfadă-n orice ceas,
Și pentru o ochire sau pentru-o vorbă numai,
Adese nu își cruță chiar însăși a sa viață,
Voind a face răul în cel mai mare grad,
Deși-i nebul de frunte, viteaz îl socotiți.

Stenon ce-n adunare înșiră cum îi vine
Și vrute și nevrute ca moara cea stricată,
Cu hohotele sale pereții zguduind;
Ce râde singur numai de-a sale secături,
Din mâini bălăbănește întocmai ca din limbă,
Și n-are nici rușine, nici chip de politețe,
Cu mare bucurie de toți e priimit,
De toți cu sânguință chemat ș-îmbrățosat.
O zi dacă lipsește, oricine îl întreabă,
Trimit de-l cercetează și zic că este vesel,
Măcar că e obraznic și prea nesuferit.

Criton lucră o carte în douăzeci de ani
Prin care dovedește că din vechime încă
Se dau pe ghiață iarna cu hacuri la ciubote;

Apoi legând-o-n aur, în toc de marochin
A dedicat-o falnic nerodului Damet;
Ce petrecând-o-ndată din scoarță pân-în scoarță
Nimic n-a văzut altă decât a ei gravure,
Plătind pre autorul c-un: Foarte mulțumesc!
De toată osteneala și truda ce-a avut.
Acest om ce-n ființă făcu nimica toată,
Pierzând atâta vreme c-un lucru chiar netrebnic,
Și dând de prost dovadă cu dedicața lui,
La voi se socotește de foarte învățat;
Iar pe Damet îl credeți științelor protector.

Noi frații satiri altfel de lucrurile voastre
Gândim și înțelegem. Orice împrejurări
De voi sunt însemnate, pătrunse-n adevăr.
Prilej de răs mai mare ne-aduce o pricină
Spre care țintind ochii voi laude cu sacul
Turnați, și încă ziceți că nu sunt de ajuns.
Eu numai pre aceia la care am slujit
Când cu de-amăruntul lui Pan îi voi descrie,
Un an întreg l-oi face să aibă de ce râde.
Umblând din casă-n casă în traiul meu la voi,
Eu mai pe toată luna stăpânul îmi schimbam,
Și mai vartos la asta două-nsușiri a mele,
Au fost mai mult pricina: glumeața mea vorbire,
Și boiul meu ce-ți pare atâta de ciudat.
La-ntâia întâlnire oricui eram plăcut,
Și prea cu mulțumire mă priimea de slugă;
La voi în toată vremea au trecere bufonii.
Eu însă ce minciuna nu pot a suferi,
Nu sunt deprins să laud ce este de hulit;
Nu știu să-mi prefac chipul, și din pricina asta,
Mult nu ședeam în slujbă la cei ce-mi aflau gândul:
Prietenii cu-adevărul voi nu puteți a fi.

PERIERG:

De-ți sunt așa dragi codrii și traiul fără griji,
Măcar un ceas de vreme c-aș fi eu Pan socoate,
Și nu-i avea căință. Eu sunt poet, iubite!
În cinstea-ți voi compune un cântec minunat,
Iar graiul tău ce-ndeamnă pre oameni la virtuți
S-a pomeni cu slavă în veacuri viitoare.

SATIR:

Păstrează-a tale versuri; eu voi s-aduc plăcere
Și fără răsplătire. La voi numai e dat,
Nimică să nu faceți fără de interes.
Voi numai pentru-o vorbă, pentru-o căutătură
Sau pentru o zâmbire, de-a purure pretindeți
Închinăciuni, prezenturi, răsplăți și mulțumiri.
Istoria mea toată n-am când a-ți povesti,
Dar ce-oi putea dintr-însa din fugă îți voi spune.

Când Pan cu îngrijire ne-a pregătit de cale,
Cu haine felurite pre toți ne-a îmbrăcat;
Ne-a dat la toți ciubote, sub bucle a ascuns
A noastre mândre coarne, precum la voi e moda.
Cu ochii plini de lacrimi, cu inim-amărâtă
Ieșind din codrii noștri, plecai pe munți, pe văi,
Și în orașul vostru degrabă am ajuns.
Era o sărbătoare. Când am intrat pe poartă
Văzui un mujic care culcat lângă-o sâneată
Dormea ca-n somnul morții. Pe urmă am aflat
Că el era acolo de strajă rânduit.
De prânz aproape vreme și încă nu amiază,
Iar ulița ticsită de trupuri zăcatoare.
Văzând întâia dată aceasta am gândit,

Că vro epidemie domnește în oraș;
Dar nu puțea a hoituri, și nici ceilalți oameni
Ce mai treceau pe uliți nu se fereau de ele.
Pe urmă luăi seama că mulți din cei culcați,
Mișcau câte o mână sau capul ridicau
Îngreuiat cu totul de strașnica beție;
Iar cât să stea-n picioare nici că era puțință.
Într-un cuvânt, ș-aceia ce mai puteau umbla,
Și cei căzuți pe uliți cu toții erau beți.
Unii amețiți numai se-mpiedica-n picioare,
Mergând fără să știe în care parte-aleargă;
În danțuri desfrânate alți spulberă gunoi,
Pre trecători mânjindu-i, în glod se tăvălesc.
Uitând rușinea toată și buna cuviință,
Se dezgolesc de haine și cu obrăznicie,
Nu dau măcar cinstire la sexul rușinos.
Ici unul plin de drojdii pășește șovăind,
Picioarele lui slabe nu pot să-l sprijinească.
Cu capul se izbește de-un zid ce-i stă nainte,
De sânge umple locul și toți de dânsul râd.
Iar dincolo un sfadnic se-ncaieră la pumni
Cu cine se-ntâlnește; în luptă-și scuipe dinții,
Cu vinul de-mpreună, din gura-i puturoasă.
Mulți plâng părinți și rude ce viața au pierdut.
De-a spirtului otravă și-n sfezi și gâlceviri.
Cântările cu chiot, strigările și zgomot,
Pân-și pre surd îl face să-i țiuie urechea.
În scurt această larmă și vuiet în norod
Mă îndemna a crede că toți au nebunit.

Când mă luptam cu gândul să pot afla pricina
Turbării tuturor, s-apropie de mine
Un om cu barba albă, un pântecos bătrân,
La față gras și rumen, cu ochii înfundați,

Și cu un glas molatic! — Ce stai pe gând, îmi zice,
Aice fără treabă? După îmbrăcăminte
Și după-nfățișare îmi pari de muncă bun?
De ai cumva plecare la mine să slujești,
Nu vei avea mult lucru; căci eu am trebuință
De-o slugă credincioasă și cu purtări cinstite.
Mă crede că de mine vei fi prea mulțumit;
Să-mi spui însă de unde ș-anume cine ești?

— Eu, răspunsei, loc caut, deci, dacă-ți plac
sunt gata

Cu inimă curată să fiu la tine slugă.
Ca bunii săi și tata vindea în târg piper
Și căpătase nume de neguțitor bogat,
Fiind plăcut oricărui și-n stima tuturora.
Ca dânsul poate astăzi și eu piper aș vinde,
Din lăcomia altor și eu m-aș îngrășa,
De nu-i intra în minte, vânând al meu noroc,
Să-și piardă toată starea. La bătrânețe tocmai
A vrut ca să mă facă cu-a lui avere nobil.
Zădărnicia slavei să-mi lase-l îndemnă
Nobilitate seacă. Negoțul părăsind
Se dete-n adunarea boierilor, cu care
Își risipi averea în daruri și ospete,
Încât pentru un abur friptura prăpădi,*
Murind în sărăcie, el mie a lăsat
Această moștenire în care mă vezi astăzi;
Căci sunt silit cu munca să mă hrănesc pe lume,
Să mă roșesc eu însumi de sărăcia mea!
Cum m-ascultă bătrânul, îmi zise să-i urmez
Făgăduindu-mi milă și ușurarea soartei.
Mergând acum spre casă făcui eu întrebare:

* Proverb rusesc

Ce-i pricina beției ce este în oraș?
Iar el oftând cu lacrimi răspunse: Fătul meu!
Nu-ți pară de mirare așa nerânduială.
Îmbătrânita lume pășind către sfârșitu-i
Începe să slăbească. Năravul acel rău
Plecări firește bune din oameni a stârpit,
Și lor le pare dulce, învinși fiind de patimi,
Paharul dintru care s-adapă cu otravă.
Dar nu le-ajunge numai a fi în faptă răi,
Ci vor s-ascundă răul subt a virtuții vâl,
Slujindu-se de dânsa așa precum pescarii
Undesc cu pâinea peștii pentru ca să-i omoare.

Cu-a lor purtări cinstite, cu traiul lor cel sfânt,
Voind strămoșii noștri a ne povățui
Pe calea mântuirii, au pus așezământuri
Ca oarecare zile a anului să fie
Spre lauda și slava acelu preainalt;
În care lăsând grija și trebile lumești
Ce-aproapelui și nouă ne sunt de folosință,
Să ne ferim de rele, să fim într-o unire
Și-n alte ocupații să nu petreacă-un om,
Decât să-nalțe numai cântări lui Dumnezeu,
Fără vro osebire de sex, de rang, de stare,
Dar vezi la ce ajunge această sfântă lege!
Cu-adevărat o parte din ea o împlinesc;
Căci din ajunul zilei vreunei sărbători
Își părăsesc tot lucrul cu toții mic și mare
Și chiar săracul cărui copiii mor de foame;
Bisericile însă sunt pururea pustii,
Se văd aceia numai ce vor a s-arăta,
Sau care-și dau parolă să se-ntâlnească acolo.
Molitfele ce-un popă boscorodește iute,
Fără a ști ce spune, nici că le mai aud;

Pe urmă ziua toată petrec în desfătări.
Șederea-n trândăvie le născocește-n minte
Idei ce n-are omul când este îndeletnic
Și care cu un pinten pre cal îl îmboldesc.
Astăzi e zi de-acele, e sfântul Nicolai;
De asta-i beat tot târgul din capăt până-n capăt.

În vreme ce bătrânul vorbea cu umilință,
Îl ascultam și-n gându-mi pre zei îi mulțumeam
Întâi de norocirea ce-avui să întâlnesc
Un om așa de treabă cum îmi părea acesta,
Într-un oraș în care foiesc atâte rele;
Ș-al doile c-aflasem ce nu-mi trecea prin gând.
Oricât îmi băteam capul și mintea-mi frământam,
Nu mai gândeam vrodată că vrând să-ndestuleze
Grețoasele lui pofte, acest norod socoate
Că-și face datoria cinstind pre Dumnezeu,
Când pântecel-le-și umple de multe băuturi
Și zace-n lenevire. De va veni-n auzul
Lui Pan această veste, sunt sigur c-a să răză
Afară de măsură; căci eu eram silit
Să-mi suflu ades nasul și buzele să-mi mușc,
Văzând cum că bătrânul se cam posomorăște.

Acest om bun la care intrasem eu în slijbă,
Era crâcimar de breaslă și fiu de croitor,
Crescut în casa unui judecător șiret.
Din pilda părintească, din creștere și breaslă,
Deplin se înzestrase cu darul vicleniei.
Însărcinarea-mi pusă și toată treaba mea
Era ca să car apă și să o torn în vin.
Îndată ce o bute scădea pe jumătate
Eu trebuia s-o umplu cu apă din fântână;
Cu toate-aceste, însă, bătrânul nu scăpa,
Nici utrene, nici ceasuri, nici liturghia-n veci;

Nu se-mbăta ca alții în zi de sărbătoare,
Ce-n zilele de lucru la crâcimă vindea apa,
Pre care o turnase duminicile-n vin.
Însărcinarea asta plinind de multe ori
Spinarea-mi gârbovisem. Dar nu puteam pricepe
De ce pricină oare toți cumpără la apă?
— Ce prost ești tu, îmi zise, mai știe cineva
Că pun eu în vin apă când capu-i amețit?
Tot mușteriu crede că dă pe vin parale;
Plecarea animală îi trage la beție,
Altmintrele aice nici câine n-ai vedea.
Când auzii aceasta am și pufnit de răs,
Iar el cătându-mi aspru: De ce râzi? mă întreabă.
Eu i-am răspuns atunce: Au nu-ți aduci aminte
Cum îmi spuneai cu lacrimi, și cum te tânguiai,
Că legea aceea sfântă e aplicată rău,
Că relele năravuri menesc sfârșitul lumii.
Și ocărând beția cum arătai că este
Vătămătoare foarte pentru societăți,
Când însuși tu în faptă acest rău îl sporești?
Pe foc aruncând lemne văpaia se ațâță:
Căința, lăcrimarea pre om nu pot să-ndrepte;
Energice mijloace nicum ele nu sunt.
La rău a sta-mpotrivă, a nu-i lăsa prilej
Să poată a se-ntinde, e chipul cel mai sigur
De a-l stârpi cu totul; căci fără de aceasta
Zadarnică e truda. Acela care vrea
Să nu fie beție, nu vândă băuturi;
Tu însă vânzând vinul îndatorești bețivii;
Apoi în toată ziua ademenești norodul
Ce crede al tău cuget și cumpără cu preț
Chiar apa ce-o găsește oriunde fără bani;
Și tu bărbat cucernic în zi de sărbătoare

Te-nchini cu umilință plinind a legii formă!

La cer sunt priimite acele numai rugi
Ce vin din buzi curate; iar încă și mai mult
Ce cere fapta bună. Oricât de mult te-nchină,
El viclenia-ți vede și îți va da răsplată.

— Se vede, a zis bătrânul, că duhul îți e prost
Și nu te-ai ros în lume, de nu știi că grăiești.

Lăsând că-i scumpă marfa, eu sunt silit a face
Însemnătoare daruri la toți judecătorii,

Diecii și copiștii, acei care îmi scriu
Și-mi întăresc *ucaze*. Câte ciubote rup
Eu până ce le capăt! Cât bea Ivan și Senca,
Vechilii mei în pricini, și slugile lor încă
Ce beau și zi și noapte, fără-a-mi plăti un ban!
Au Dumnezeu voiește ca eu să păgubesc?

Zicând aceste-ndată m-a dat pe poart-afară,
Făgăduind să deie o liturghie popii,
Că doar îmi va da cerul un duh mai sănătos,
Și-mi va scurta și limba măcar de un palmac.

Vecinul ce-avusesem slujea pe-un boier mare;
La dâns intrăi îndată eu în acea zi slugă.

Vătaf era, și-n suflet nu mai puțin viclean,
Bătea metanii multe ca vechiul meu stăpân.
Boierul de neam mare vrând pompa să păzească
Și legile nobleții, în veci nu-și bătea capul
Să afle și să știe ce fac în casa lui;
Viețuia-n petreceri el zile, luni și ani,
Iar regularisirea de cheltuieli, venituri,
Cu totul o lăsase pe seama vătăjească;
Având robi mulți la număr, având de-ajuns moșii,
Cu droaie creditorii de dânsul se țineau.
Întâi am răs de-această prostie boierească,
Dar dezvelii în slugă mai mare neghibie.

Nu numai că toți banii prin mână-i se treceau
Și chiar odoare scumpe fura adeseori;
(Nu-i treaba unui nobil a cerceta izvoade)
Nu numai că nevasta-i, copiii și nepoții
Era-mbrăcați în stofe; c-avea o casă-n târg,
Iar alta pentru vară afară din oraș,
Și amândouă bune, căci nu erau făcute
Pe credit ca acele ce-avea boierul; multă
Strânsese-n lăzi avere. Provizii cumpărând
La masa stăpânească, el le lua sau scump,
Sau tot pe datorie; și cea mai mare parte
Le trimitea acasă, ducându-le de-acolo
Iar la acea dugheană de unde le-a fost luat.
El carnea de la cuhnie, și pâinea din ambar,
Butelcile din pivniți le grămădea la dânsul;
Întocmai ca un abur ce de pe mări se-nalță
Și-n picături de ploaie se varsă pre pământ.
La asta eu cu alții eram de ajutor;
Tâlhărășugul însă în veci nu se ascunde.
(Nu-nconjură pedeapsa pre făcători de rele)
Fu prins în furțișaguri, și tot i se luă
Încât văzui copiii pe uliți calicind;
Iar dintre slugi pre mine boierul mă alese,
Căci eu fusei pricina de se vădi vătaful.

N-avea copii, femeie, Hiron, stăpânul meu,
Și curtea lui cea mare tot strâmtă îi părea.
Deși cămări trei pline avea de haine scumpe,
Pe toată ziua însă croia la straie nouă;
Deși la a lui masă era obicinuit
Treizeci de blide pline cu feluri de mâncări,
Încât de la un popă și dascăli și tot neamul
Putea să mai rămâie, lui nu-i părea destule.
Știind câtă putere și trecere avea

El la împărăție, norodul se ticsea
Grămezi în anticameri de cum se făcea ziua.
Și greu până la dânsul pe rând puteai străbate.
Închinăciuni și jalobi ca Joe priimea,
Și spre răspuns oricărui pleca abia din cap,
Gândind că prin aceasta puterea își arată,
Iar mie mi se pare că nu știa ce-a zice,
Căci îngâmfarea este a neroziei rod.
Ce-i drept, Hiron adese spunea la secături,
Și nu putea să lege nici două vorbe bine;
Lingușitorii însă acei deprinși a smulge
Din mână-i bucăți grase, favoruri așteptând,
Cum deschidea el gura se arătau uimiți,
Cuprinși de admirare, pătrunși de-a sale graiuri,
De laude pompoase deșertelor lui vorbe,
Stând gata ca să zică cum el ar fi voit
Că lebăda e neagră și corbul este alb.*

Deci judecă tu însuși, n-aveam cuvânt a râde
De gazdă și de oaspeți? Iar mai ales stăpânul
Mi-a dat pricină multă de răs nemărginit,
Atunce când norocul de el se depărtă.
Hiron care-și gonise vătaful căci îl fură
Dorind a trăi-n slavă și necunoscând chipul
Să-și cumpănească starea, cu binele străin
Voia să-ndeplinească a sale cheltuieli.
Din visteria țării cea lui încredințată
Prăda plin de nădejde că nu-l pricepe nime,
Că el cu duh e numai, iar toți ceilalți sunt proști
Și nu-l pot înțelege sau se sfiesc de el.

Un călător ce umblă prin locuri neștiute,
De întâlnește-n cale-i munți, râuri, stânci și codri,
Din drumul său s-abate, scăpare căutând

* Proverb rusesc.

Pân-ce se rătăcește, și pierde în sfârșit.
Așa în cursul vieții unde întâmpini multe
Nenorociri și curse, se pierde care iese
Din calea ce anume virtutea-i a-nsemnat,
Înlăturând oricare primejdii și nevoi.

Hiron disprețuindu-l grăbi a sa pedeapsă,
Cu-averea împreună pierdu și toată slava.
Și cum mai înainte disprețuia pre toți,
Așa cu înjosire acum îmbrățișa
Picioarele acelor ce-ntâi nu-i băga-n seamă,
Cerând la dâșii milă cu defăimate chipuri.
Cu greu un mic la suflet se poate cumpăni;
Când e senină vremea el este îngâmfat,
Iar dacă nouează pe loc mișel s-arată.

Din toți ai săi prieteni iubea el pe Menandru,
Nu doar că decât alții era mai înțelept
Și sfaturi priincioase să-i deie ar fi putut.
Știa însă să poarte galante răvășele,
Ș-a nopților petreceri frumos s-închipuiască.
El se trăgea din nobili, dar, chiar nerușinat,
Lua de la toți mită pentru a mijloci
Către Hiron la care ei căutau favoruri.
Așa se calcă cinstea, atunci când se-ncuibează
În piepturi lăcomia iubirii de argint!
Cu cât era de lacom, era și necinstit:
Un rău nărav nu poate să n-aibă și pereche.
În vreme ce norocul slujea lui Hiron încă
I s-arăta prieten, folosul său vânând,
Iar cum se-ntoarse roata, pe loc îl părăsi.
Uitând prieteșugul și facerea de bine
Fugea acum de dânsul ca de-un lovit de ciumă.
Decât oricare altul mai mult el îl hulea
Numindu-l prost și mândru, zgârcit cum nu era.

Destăinuind în lume a lui secreturi toate
Ce i le-ncredințase ca unui bun prieten,
Cu-aceasta îi aduse acel mai mare rău;
Purtare mișească și faptă de dispreț!

Nu-mpiedică nimică isprava bunei fapte
Precum nemulțumirea; căci necunosătorul
E rău și pentru sine, e rău și pentru alții.
De-a face bine omul se satură curând,
Măcar să și aștepte vro răsplătire mare,
Dar încă de găsește un om precum Menandru,
Ce seamănă cu vița pre care răsădind,
O vezi cum că produce în loc de struguri, spini.
Acelui de bani lacom urechea e închisă,
El nu aude plânsul săracului nemernic.
Ca slugă la Menandru, să nu-i spun n-am putut,
Cât rău poate s-aducă acea purtare-a lui.
Disprețuindu-mi vorba: tu nu cunoști, îmi zise,
Cărarea care duce pre om la norocire.
Nu e acuma vreme să laud pre Hiron,
Pot da în supărare, sau trebui să mă stric,
Să mă-nvrăjlesc cu-aceia ce astăzi îi țin locul.
Seninele lui zile acum se-ntunecară,
Nimică de la dânsul n-aveam de așteptat;
Se leapăd-alămâia ce zama i s-a stors.

El judeca cuminte. Cu-asemene purtare
Și astfel de cuvinte, cu brațele deschise
Fu priimit de-acela ce lui Hiron urmă
Și care da crezare acestor defăimări,
Fără să socotească că poate cădea singur,
Și iarăși de Menandru va fi hulit atunce;
Dar omul plecat este a se ademeni!
Acest din nou prieten cu numele Xenon
Ajunse în mărire, putere și rang mare

În vârsta aceea jună ce trebuie strunită.
Deci când zeița oarbă din frâu îl slobozi,
Poți judeca tu însuși, cum ne-nfrânat sărea
Prin râpi și prin ponoare, lăsând cărarea dreaptă.
Privind a sale fapte, ades mă lovea răsul,
Măcar că el pre mine m-avea ca un bufon.
Necumpătat la pofte, de sine încântat,
Nerod fără știință și rob deșertei slave,
Crescut din crudă vârstă cu-ogarii împreună,
Neavând nici o idee, el toate critica,
Cu proastă îngâmfare și cu obraz sumeț.
(Știința și puterea pot fi și despărțite.)
A sale sfaturi numai el preferând din toate,
Cinstite căruntețe să tacă le făcea,
Deși ispita cere cu truda, și ani mulți.

PERIERG:

Destul mi-ai spus de dânsul. Văz că era acela
Un nătărău de frunte; căci cine se socoate
Mai mult decât oricare, în capul său e sec.
Dar unde ai slujit încă, și ce ai mai văzut?

SATIR:

De la Xenon ieșisem, când iată mă-ntâlnește
Un târgoveț cu stare, Milon, ce mă văzuse,
În vreme când eu vinul cu apă mestecam.
Mi se urâse-acuma să fiu tot la boieri;
La ei norocul este întemeiat pe paie,
Și trebui să fii matur, să vezi ce asuprire,
Întâmpină pe omul oricât de virtuos;
Făr-de minciuni și zgomot nu poți să fii un ceas.
De-aceea-mi părea bine ca la Milon să intru,

Căci toți spuneau că este om sfânt și om de pace;
Căzui însă în cursă. Cinci săptămâni am fost
În casă singur slugă, ș-o fată mai era
Ce le făcea bucate. Mă odihneam pe paie
Flămând ca vai de mine; din ziuă pân-în noapte
Eu oboseam cu totul slujind la cinci stăpâni,
Dar toată osteneala aș fi nesocotit,
De-aș fi putut să sufăr năravul lor cel iute.
Copiii toți de-a rândul, femeia și bărbatul,
Un ceas fără gâlceavă petrece nu puteau;
De s-ar fi sfădit încă oricât ei între ei
Și mie îmi dau pace să-mi cat de lucrul meu,
Tot poate-aș fi mai dus-o; dar toată gâlcevirea,
Ca norii de furtună cădea-n sfârșit pe mine;
Erau smeriți în lume, și-n casă foarte răi,
O vorbă, o bagatelă le da prilej de sfadă,
Încât de-a lor strigare se zguduiau pereții.
Părea că eu se cade să fiu răspunzător,
Și pentru a lor fapte pedepsele să trag.

Intrând odată-n casă, familia văd strânsă,
Și lumânări aprinse, un popă în vestminte;
Atunci am zis în sine: cu bună samă azi
Au gând să se închine; de sfadă frică nu-i;
Când iată vrând să treacă un copilaș prin casă
A dat jos de pe masă basmaua mumei sale.
Pe loc stârni furtuna; și tatăl mai întâi
Iar mama după dânsul de tot s-a tulburat.
Uitând metanii, cruce, și orice rugăciune
Își ocărau copilul cu feluri de cuvinte.
De-o parte strigând frații, de alta cel greșit,
Cu vorbe și cu vuiet gâlceava întețesc.
Se face zgomot mare cât nu se mai aude
Nici popa ce citește, nici dascălul ce cântă.

Văzând că nu-i de glumă și vrând a-i liniști
Intră la mijloc popa; eu iarăși după el
Îi rog să contenească, căci nu-i vro vină mare,
Și mai ales aice la sfânta rugăciune,
O dragoste se cere, iar nu bătăi și sfezi.
Văd însă că deodată și cărți și lumânări
Cad toate peste popă, și barba i s-aprinde,
Din plete iese pară. Stingându-le el strigă,
Și dă pe ușă busna cu pătrahilu-n gât;
Iar mie pentru sfaturi, stăpănu-mi răsplăți
Lovindu-mă din fugă cu *analogu-n* spate
Cât până jos pe scară m-am dus de-a tăvălugul,
Și nu mă pricep încă cum m-am sculat întreg.
Strângând din colb peruca și coarnele-nvelind,
Plecai în fuga mare pe uliță la vale.

Sosind la casa popii, întrăi la dânsul slugă...
Dar ce să-ți lungesc vorba? E vorba de prisos,
Să-ți spun cu de-amăruntul la câți stăpâni am fost.
Destul că-n orice parte îmi aruncam privirea,
Găseam necontenite sujete de a râde.
Acesta nebunește averea risipind
Ce tatăl său cu trudă strânsese pentru el,
Când vine-n sărăcie se vaietă și plânge;
Iar altul ce adună grămezi de aur multe
Pe ele rabdă foame, și moare în sfârșit,
La toată bucățica ce-nghite puind preț.
Înamorat de slavă ca de o amareză
Disprețuiește unul și frica și odihna,
În lupte sângeroase aleargă, și-ndărăt,
Se-ntoarce fără-o mână sau fără un picior.
Sluțit și șchiop se mișcă abia pe-a morții cale
Cu inimă voioasă că este în gazete,
Și are nemurire pe două sute ani.

De laudă-i acela ce datoria lui
Cu râvnă-și împlinește și pentru a sa țară
Viața nu își cruță; numele lui e vrednic
În veacuri viitoare să fie neuitat.
Dar eu vorbesc de unul ce merge la război
Împins de nebunie și de o slavă goală,
Precum un cal când scapă pe câmp fără căpăstru.

Bătrînul care este pleșuv și fără dinți,
O fată-n floarea vârstei plină de foc luând,
Pre care mai nainte vecinul o ochise,
Dă pricină urâtă de-a fi de răs în lume,
Căci au să-i zică tată niște copii străini.
Un altul se ferește de-a însoțirii jug,
Dar încurcat în lațul amorului suspină
Și nopți întregi nu doarme, nici altă mai gândește;
Când întristat, când vesel, dup-a iubitei chip,
Odihna lui atărnă de-un zâmbet, de-un cuvânt;
Căruntul păr vopsindu-și, se unge cu pomadă
Și se împodobește cu feluri de cordele,
Compune versuri, cântă și danță grebănos,
Făcând prezente scumpe și cheltuind bani mulți.
Irisa ca pre dânsul iubește pre o sută,
Pre care-i măgulește cu zâmbete viclene
Și tuturor aruncă câte un semn din ochi.
Toți fug de amăgirea-i, iar el rămâne prins,
Ca șoarecul de mătă, în ghiarele cochetei;
Și însă se fălește, și-i mulțumit de sine.

Macrin la față galben, umflat, idropicos,
Petrece dimineața cu doctorii închis;
Se-ndoapă toată ziua cu ierburi de tot soiul,
De aer, de mâncare, de orice se păzește;
Ș-apoi în toată seara Macrin se culcă beat.
Un tânăr ia o babă de patruzeci de ani

Cu zestre însemnată — când singur are stare. —
Ea-n casă poruncește cu aspră tiranie,
Și-l face înaintea-i să tacă tremurând.
Un fiu la părinți singur ce-așteapt-a moșteni
O mare avuție, odihna sa își lasă,
Aleargă, lingusește cerșitorind un titlu
Dorind ca să-l cinstească norodul acel prost,
Dar numai cu nădejdea rămâne-adeșorii!
Un altul ce iubește a străluci în haine,
Cu aur se încarcă, crezând că nătărău
În straie aurite nu este nătărău.

Cu patru cai se plimblă un târgoveț bogat,
Și poartă după dânsul un număr de slugi multe,
Toți în livrea cusută cu armături luate
De pre însemnul care pe ușa lui vestea
Ce fel de meserie avea el mai demult,
Și unde mult mai bine s-ar cuveni să steie.
Pereții casei sale acopere cu aur;
Bani varsă ca să-și facă o spiță de neam vechi.
Și povestește fapte de mincinoși străbuni.
Ca broasca se tot umflă, se umflă până crapă.

Macari pân' aseară era în ochii lumii
Bun numai de-adus apă și lemne de tăiet;
A lui nătărăie s-a fost făcut proverb;
Purtarea lui cu negru se însemna de oameni.
Dar iată lui Macari norocul se zâmbește,
Și astăzi e puternic, stă-n rând cu cei cinstiți,
Cu cei mai slăviți oameni, cu cei mai învățați.
Toți laud-a lui minte și zic că-mpărăției
Macari a s-aducă folosuri însemnate,
Și c-o căutătură să-ndrepte orice rău.
Acel ce-n starea proastă era batjocorit,
De sus e trimis astăzi spre fericirea țării.
Cu toate-aceste însă, zavistia muncește

Pre cei ce râvnind locu-i, voiesc a-l răsturna
Din postul acel gingaş ce nu e pentru el.
Urechea domnitoare mireasă e dorită;
Favorul ei toți mirii ca pre a Penelopei
Cu suflet, cu viață sunt gat-a-l cumpăra.
Pe luciui politic Macari lunecă
Și iar în întuneric căzând ca mai nainte,
Se duce să-și petreacă viața cu samurii
În stare defăimată și trai nenorocit,
Deși această soartă așteaptă și pre alții,
Toți însă către dânsa se-mping și se îndeasă.

Văzui un bătrân care o sută de ani trăise,
Pe patul său cum zace de bătrânețe ros,
Încât pe barbă scui pă și seamănă schelet,
Și însă el desină c-o mână tremurândă.
Dar ce desină oare? Mormântul ce-l așteaptă? —
Ba nu. — Palat de vară să-i fie de plimbat.

De coasa morții altul văzându-se-ngrozit,
Ș-abia zărind hârtia cu slaba lui vedere,
În loc să se-ngrijească a-și căuta de suflet,
Închipuiește pompa înmormântării lui,
Câți preoți, clerici, dascăli și câți arhierii,
Cât număr de rudenii să meargă după raclă
Bocindu-l în glas mare, câte făclii de ceară,
Și cât de mari să fie, și ce fel de sicriu?
Ce candelă să-i puie, de aur sau de-argint?
Ce epitaf să-nscrie ca lumii să arăte
Că praful din cea groapă a fost un boier mare?

Din fașă pân' la groapă de patimi stăpâniți,
Mândriei, lăcomiei, zavistiei supuși,
Vă mână egoismul pe calea piericiunii.
Și liberali în cuget, voi robi sunteți în faptă.
Precum ușoara pană purtată de zefir,
Așa de nestatornic e și al vostru gând.

Când cereți bogăția, când banii vă încurcă,
Urâți singurătatea, ș-apoi vi-e greu de oameni;
Ce vreți adese înșiși a spune n-ați putea.
Azi lăudați un lucru, mâini altul, și așa
A voastră socotință din loc în loc se mută;
Căci ce e de mirare, aveți dorinți contrarii.

Furnica-n timpul verii asudă ostenind
Și câte un grăunte adună-n moșinoi;
Iar când e tristă lumea de-a iernii vifor rece
De-acasă nu se mișcă, se bucură în tihnă
De rodurile care în vară-a adunat.
Voi însă cu a minții lumină înzestrați
Nemernicind ca orbii, vă osteniți zadarnic
Nu-n lucruri de nevoie, la care sunteți leneși.
Viața vă e scurtă, proiecturile lungi,
Vrăjmași sunteți odihnei și-n veci nemulțămiiți.

Un neguțitor ce are ambare și lăzi pline
De toată bogăția, și poate să trăiască
Întru îmbelșugare, în pace mulțumit,
Deodată îi abate a fi judecător.
Pe loc îi pierе somnul, și-n cugetul său zice:
“Cât e de bine-n lume să poruncești la alții!
Toți cinste îți arată, prezenturi îți aduc,
Soldat nu ții în casă, și mult- puțin ce-aduni
E numai pentru tine”. Judecător se face,
Dar punga-i se deșartă; atunci se căiește
Și ar dori să vie la starea cea dintâi.
Aude-mpricinații la ușa lui oftând,
Și trebui să se scoale, să lase somnul dulce.
“O doamne! jalnic strigă: De ce-mi părăsi breasla?
La dracu să se ducă oricare cinste, rang,
Ce-mi fac acum viața mai rea decât în iad!”

Țăranul mâind plugul sau numărând *adetul*

Cu ochii plini de lacrimi, se tânguiește-n sine:

“De ce pre mine soarta nu m-a făcut soldat!

Aș fi îmbrăcat bine, nu aș purta sucman,

Și grija mi-ar fi numai de caporal și pușcă,

Iar nu tot în picioare pe lângă car să umblu.

Purceii scroafei mele ar fi atunci ai mei,

Și vaca mi-ar da lapte, găina oul său,

Nu pentru a cneghinei și a vătăjiței masă.

Acum du tot la curte, și tu tărăște roade!”

Conscripția sosește, îl iau, îl fac oștean,

Și iată-n gând îi vine bordeiul afumat;

Își blestemă viața în straiul său cel verde,

După sucman oftează și toată ziua plânge.

“O! cât trăiam de bine când mă aflam în sat!

Adevărat atunci rău îmbrăcat eram,

Dar vara la răcoare și iarna lângă vatră

Dormeam, ș-un pas din casă eu nu făceam pe ploaie.

Iar dacă-mi plăteam birul *ș-adetul* la stăpân,

Nu mai aveam pricină de a mă tânguî.

C-o oală de borș numai mă mulțumeam; și-n casă

Eram stăpân eu singur. Aveam pe un an pâine

Și paie pentru vite. Cel mai departe drum

Făceam la iarmaroace când sare-mi cumpăram

Sau când mergeam la praznic în sat de bună voie.

Viață îndrăcită! acum colindă lumea,

Cămașă poartă albă când n-ai cu ce-o spăla,

Cu pușca te-nvârtește în niște strâmți nadragi,

Și când în ochi vezi moartea, curajul să nu-ți piară.

Nu-ți împlini-n veci somnul, rămâi flămând adese,

Și-ți caută de toate, pe-o sută ascultând!”

Monahul ce deunăzi atât de mult dorea

Să poarte potcap, rasă, acum alta cântă;

S-ar încuscri cu dracul numai mirean să fie.
(Nu-i chip de a fi înger în trup neputincios).

De mult vorbesc, și însă abia ți-am înșirat
O parte foarte mică din patimile voastre,
Voința împlinindu-ți; căci pentru a descrie
Cât e de nerod omul și cât de deșăntat
Privit fără de mască, un an n-ar fi de-ajuns.
Mă crede că-ndestule am adunat sujete
Cu ce să fac să rădă pre Pan ș-a lui urdie.

Dar soarele pe-ncetul s-ascunde după deal,
M-am dezbrăcat; de acuma îți las un rămas bun.
Păstrează-a mele vorbe de crezi că-ți vor aduce
Vreun folos; iar altor zadarnic nu le spune.
Noi să-ndreptăm pre oameni în stare nu suntem;
Mormântul poate numai să-ndrepte pre gheboși.

CUPRINS

SATIRA VI

Acela este numai fericit în viață,
Ce știe a petrece în liniște și pace,
Și cu puțin ce are se află mulțumit.
De cugete deșerte ce tulbură pre mulți
Ferit în toată vremea, pășește cu pas sigur
Pe calea faptei bune pân-la sfârșitul vieții.
Să șed într-o căsuță la moșioara mea,
Din care să-mi pot scoate tot ce îmi trebuiește,
Să aib-o masă bună, prielnice zăbăvi;
Ca un cinstit prieten cu mine potrivit
Să depărtez urâtul în prisoselnici ceasuri;
Să-mi pot petrece vremea, departe de-orice zgomot,
Cu grecii și latinii din timpurile vechi;
Să cercetez efectul lucrărilor; să-nvăț

A ști și a cunoaște din pildele străine,
Ce au urât în ele și ce au de plăcut,
În traiul meu pe lume eu nu doresc mai mult.

Averi, înalte ranguri ce strălucesc în ochii
Prostimei ne-ncercate, aduc supărări multe
Și celor ce le cată, și celor ce le au.

Cine n-a râde oare de-un om ce asudând
Se cațără pe-un munte stâncos, înalt și aprig
A cărui culme este atât de ascuțită,
Încât oricât voiește a se ținea pe ea,
Nu poate sta-n odihnă, și vântul cel mai mic
Îndată-l îmbrânțește în groaznice prăpăstii?
Asemene acestui ambițiosul este.

Prea rareori norocul ridică pre un om
Pe aripile sale suindu-l la grad nalt;
Și dacă favorează mai mult pre oarecare,
Nu stă-ndelung statornic; curând îl și azvârle
Departa cu piciorul și-l sfărâmă de tot,
Căci fără ajutoru-i silința-i un necaz,
O trudnică răbdare pentru un rod vremelnic.

Din zori de zi te scoală, îmbracă-te, pornește
La casă de la casă, spre a te curteni;
Așteaptă-n anticameri cu slugile vorbind,
Și stă tot în picioare. Să nu tușești; nici nasul
Să nu cutezi să-ți sufli. Asemene viață
Urmează după masă pân-ce va însera.
Apoi în grijă noaptea petrece gândind unde
Se cade s-alergi iarăși cum s-a ivi de ziuă,
Și înaintea cărui spinarea să-ți îndoii;
Ce dar să dai la slugă, ce oare la stăpân?
Să spui minciuni adese, să crezi orice himeră,
Precum acea că marea poți măsura c-o scoică*

* Proverb rusesc.

Trufia unui mare să suferi și să rabzi,
S-adeverești că neamu-i e vechi și cunoscut,
Începe c-un an numai încoace de Vladimir*
Deși-ți aduci aminte că tatăl său în viață
Purta o haină sură**; iar pre nevasta lui
Oricât de slută este Veneră s-o numești;
Copiii lui obraznici să zici c-au isteție;
Să nu caști când înșiră cuvinte nesărate,
Și să numești adese de binefăcător
Pre cela de la care vrun bine n-ai văzut.
Cu cușma-n mână iarna să umbli după dânsul
Să faci că nu bagi seamă a slugilor ocară.
Pe lâng-aceste-ți trebui să poți a depărta
Zavistia și ura ce împotriva-ți stau.
Aceste trude-n urmă te lasă cu nădejdea,
Sau poate-ți vor aduce o slujbă ne-nsemnată.

Atunce datoria te duce sau pe câmp
Să fii rănit în lupte, să stai cu pieptu-n foc;
Sau cu o pană-n mână să suferi a șicanei
Necaze zgomotoase; dorind cu îngrijire
Să nu cumva scapi ceasul de slujbă hotărât,
De-a purure cu frică sentințele să-nchei,
Să nu jighești prin ele vreo persoană mare.
Ori stând pe lângă curte din ziua pân-în seară,
Să ții balanțierul cu ochii neadormiți.

De frică să nu scapeți de pe frânghie jos.
Ambiția-n ureche atunce îți șoptește
Că cine cată slavă nu trebui să s-oprească.
Cine a călcat odată pe treapta cea de-ntâi,
Așa îndoind trudă, treizeci de ani umblând

* Vladimir începu a domni pe la anul 952 d.H.

** Adică era un prost locuitor.

Și petrecând o viață săracă, ticăloasă,
Alții treizeci ani îți trebui să-ți poți ajunge scopul;
Când ești acum cu totul de vârstă gârbovit.

În cea mai naltă treaptă să zicem c-ai ajuns
Și numai țarul este mai mare decât tine;
Ca viermii la picioare-ți norodul se târăște;
Cu o căutătură împrăstii întristări,
Cu alta fericire și bucurii reversi,
Și toți ca pre un idol te roagă, te tămâie,
Se tem precum se teme un corb de-o matahală.
Un gust ș-o iscusință palatul îți zidi,
În care se adună acele rarități
Ce pot produce China, Italia și Franța,
Și care-aduc mirare la oricine le vede;
Tot trupu-ți e în aur și pietre-nfășurat.
Ce India le scoate și vin de la Peru,
Încât nu poate ochiul delung să te privească.
Pe aur dormi, în aur cu toții îmbrăcați.
Chiar însuși blondul Febus când te-ar putea vede
Ți-ar pizmui suita, caleasca strălucită.
Dar ești liniștit oare? Niciicum. O casă mare
Îți ia odihna toată; nu gustă dulce somn
Acela ce se culcă în aurit crivat.
În inimă bogatul în veci repaos n-are;
Nici marea răscolită din ale sale-adâncuri
De cel mai strașnic vifor nu se izbește-atât.
Zavistia asupra-ți cârtește ne-ncetat,
Măcar că nu cutează a s-arăta în față;
Deși ai vrednicie și merite înalte,
Ea tot te îmbrânțește, te-oboară în sfârșit,
Fără să poți ști însuși de ce ești vinovat.
Ambiția în tine crescând tot cu puterea,
Nu știi ce mărginire să pui dorinței tale;
O dulce melodie nu bucură pre surd;

Pe-un bolnav de podagră băi nu îl folosesc;
Cinstirea și averea nu liniștesc pe-acela
Ce se muncește vecinic de frică și nădejde.

Când două sau trei veacuri viața noastră-ar fi,
Nu ne-ar părea atâta oamenii de nerozi
Văzându-i cum urmează nebunele lor pofte.
O mică parte-a vremii vrând să-ntrebuințeze
În lucru și în muncă, ar fi prea folosiți;
Și zile îndestule atunci le-ar rămânea,
În care să-și îndrepte purtarea cea trecută.
Dar cum se naște omul, abia găsește vreme
A se uita-mprejur și intră în mormânt!
Și din acest trai încă scurtează de ajuns
Copilăria, boale și triste bătrânețe,
Iar timpul care zboară în veci nu se întoarce!
Deci pentr-o mică plată de ce atât necaz?
De ce-așa scumpe zile să pierdem în zadar?
Să nu cercăm mai bine ca să stărpim sămânța
Năravurilor rele din inimile noastre?
S-umblăm după zadarnici măririi și bogății,
Ca câinele povestei ce carnea lepădă
Voind să se arunce dup-o deșartă umbră?

A noastră cea mai mare podoabă e virtutea.
Apoi o liniștire a duhului doresc,
Dar însă libertatea o prețuiesc mai mult.
Acela ce petrece în slavă și avere
De aste trei mari bunuri lipsit purure este,
Deși că le va pierde el grijă n-ar avea.

Noi încă din pruncie suntem obicinuiți,
A crede sărăcia ca răul cel mai mare;
Aceasta ne îndeamnă a căuta avere,
Lăsând măsura dreaptă ce trebui să păzim.
Dar orice trebuință își are-al său hotar:

Greșește cine-l trece și cine nu-l ajunge.
Și dascălul lui Neron ce-avere grămădise
Trăind în sărăcie, fu numai un nebun;
Și cel ce într-o bute viețuia flămând
Voind a-și da un nume de filosof cu fală,
La șasezeci ani tocmai era un prunc la minte
Și trebuia să-l bată un pedagog cu vergi,
De mârșave deprinderi să-l poată dezvăra.

Silven când vindea untul într-un paner pe piață
Era mult mai ferice și se hrănea mai bine;
De frica sărăciei nu se-ngrijea atât,
Pre cât se îngrijește acuma când adună
Averi și stare mare, umblând din țară-n țară
Prin foc, prin ger, prin apă, cu-atâte ostenele,
Și-n vecinic neastâmpăr tot traiul petrecând,
Să strâng-atâta aur, comori și avuții
De nu-ncap în palatul și sipetele sale.
Se poate trăi bine și fără bogăție,
Și poți căpăta slavă într-un ungher smerit
Îmbătrânind în pace, deși pe urma ta
Nu târâi gloată multă; deși nu-și ia căciula
Norodul înainte-ți, și nu umbli-n călească
Sau haine aurite, ș-o slugă numai ai.
Fireasca-nțelepciune ne-nvață a trăi
Întru îndestulare și fără averi multe,
Când însă lăcomia nu ne muncește gândul.

Greu nu e să-ți poți face un măsurat venit
Cu starea ta, dar trebui atunci să te oprești,
Să lepezi lăcomia, zavistia de-o parte.
Să nu te miri de ranguri, de titluri strălucite
Și de averi înalte; trăiește liniștit,
De pravăț având cinstea, silește ne-ncetat
Să îndreptezi năravul din alții și din tine.

Atunce a ta slavă va fi în veci neștearsă
În oamenii de bine. Iar dacă vei muri
Neavând un nume mare, și lumea te-a uita
Căci n-ai putut învinge zavistia grețoasă,
Răsplata muncii tale nu este prăpădită
Urmând virtuții calea, lăsând un nume bun,
E cea-ntâi răsplătire ce poate-un om dori.

CUPRINS

SATIRA VII

Către cneazul Nikita Iurievici Trubețkoi

Când văd pre unul care ceaslovul nu mai lasă,
Biserica păzește, se-nchină, ține postul,
Nu doarme cu nevasta, și duce lumânări,
Dar ia chiar și cămașa de pe un biet sărac,
De-i zic: ascultă frate, te rătăcești cu mintea,
Mergând pe astă cale în rai nu poți să intri;
Iar dacă ai dorință ca să te mântuiești,
Dă înapoi aceea ce ai luat nedrept.
Atunce l-a mea râvnă el mâniaș răspunde:
Nu-i treaba ta, băiete, să dai bătrâne sfaturi!
 Și bine zice omul; eu încă n-am ajuns
A iernii înturnare să văd de treizeci ori,
Și nici un păr din capu-mi nu și-a schimbat colorul,
Cum dar în așa vârstă să-ndrept eu barbe albe
Și căzături cinstite ce poartă ochelari?
Pre cei ce n-au în gură mai mult decât trei dinți,
Țiu minte ciurma Moscvei, și spun ca de deunăzi,
Campania și lupta la Cighirin* urmată?

* *Cighirin* – capitala cazacilor zaporojeni asediată de turci și scăpată de oștile rusești la anul 1676.

Aș răguși zadarnic vrând să le dovedesc
Că mintea-n om nu crește cu lunile și ani,
Cu toate că cercarea pre minte sprijinește,
Și ce câștigă numai cu anii; însă vremea
Nu dă experiență la cei ce nu pricep
A lucrurilor reguli; iar omul silitor
La ea s-ajungă poate și-n vârsta tinereții;
A mele vorbe însă vor fi disprețuite,
Și mulți nătângi în lume vor crede ne-ncetat,
Că un bătrân cu mintea întrece pe trei juni.

Asemene opinii fără de judecată,
Și altele mai rele, s-au întâlnit în oameni;
Unii se țin de-acele ce bune le socot,
Le cred că-s legiuite, și nu știu că greșesc;
Iar alții cunosc răul, dar nu au îndrăzneală
Să se împotrivescă plecării cei nătânge
Ce-i trage către fapte lipsite de bun simț.
De-ai întreba pricina acestei rătăcirii,
Obștescul glas răspunde: Că nouă din născare
Ne-a dat natura suflet plecat spre amăgire
Și stăpânit de patimi, iar astei legi firești
Noi nu suntem în stare a ne împotrivi.

Acest adevăr însă de e ispitit bine,
Nu știu. Nikito dragă, dar știu cu-ncredințare,
Că dacă eu din lene ogoru-mi voi lăsa
Făr-a-l lucra cum trebui, va răsări dudău;
Iar îngrășându-l bine ș-arându-l cumsecade,
Voi aduna o roadă ce-mi va răsplăti munca.

Oricum ar fi plecarea ce firea ne-a lăsat,
Dar este, este-o vreme în care să putem
A-i potoli iuțea, de nu de tot s-o stingem,
Și să-ntărim în bine pre cei cu plecări bune;
Această vreme este când omul e copil.

Atunci e ochiul ager, auzul simțitor,
Căci nou fiind pe lume, pătrunde cu-nfocare,
Ș-obiectele ce vede se înrădăcinează
În inima-i setoasă de orice lucru nou.
Deprinderea adesea se face fire-n om;
Ea chiar și pe frânghie a dănțui ne-nvață,
Și multe din acele pre care noi le credem
Că vin de la natură, mai bine cercetând,
Descoperim că-s numai a creșterii efect.
Aceasta a pătruns-o neobositul PETRU,
Monarhul și părinte, cu-a lui înțelepciune.
Cu multe ostenele, el școale-a așezat,
A căror îngrijire și scop folositor
Era ca să aducă pe juni la fapta bună.
Odihna, pân-și tronul a hotărât să-și lase
Și să călătorească în depărtate țări
Ca patria prin pildă-i să poată învăța
De la străini acele năravuri, meșteșuguri
La om trebuitoare, și neștiute-n Moscva.
Cu slavă a lui trudă pre noi ne-a-ncoronat;
Bărbați au ieșit vrednici în pace și război,
Pre care-n pomenire îi vor păstra urmașii,
Dar lucrurile bune rămân disprețuite,
Simțirea lăcomiei când nu ne măgulesc.

Să adunăm avere, palate să zidim,
Să facem grădini, fabrici, să-mbunătățim codri,
Ca să lăsăm copiii moșteni de averi multe,
Cu astă îngrijire noi numai ne muncim;
Cum însă se petrece copilăria lor,
La doi sau trei în minte abia le trece poate;
Și care pe nimicuri mari sume cheltuiește,
Îi pare rău să deie un ban pentru-ai săi fii,
Ca-nvățătură bună să poată dobândi.

Iar când copilu-n urmă se dă în desfrânare,
Atunci mâhnitul tată de el se rușinează,
Și în zadar arată că nu e vinovat.
Ai adunat avere și nu te-ai îngrijit,
În inimă să-i sameni năravurile bune;
Bogat îți va fi fiul, dar va trăi în lume
Urât și fără slavă, de toți disprețuit,
Și cine știe dacă, prin relele purtări,
Nu-i va sfârși viața într-o spânzurătoare.

Isprava bunei creșteri în asta se cuprinde,
Ca patima din inimi de timpuriu stârpind,
În calea faptei bune pre tânăr să îndrepti;
Căci numai prin aceasta el poate să ajungă
A fi de folos țării și laudat de oameni.
Iar pentru a produce un rod așa dorit,
Științele și arte sunt numai ajutor;
În judecăți să aibă pătrundere-nțeleaptă,
Și ale-mpărăției venituri, cheltuiiele,
C-o singură ochire să poată lămuri.
Pe valurile mării s-aleagă sigur drum.
Pe cer să înțeleagă a stelelor rotire
Ș-atracția ce trebui să aibă între ele.
Efectul să cunoască a oricărei fapturi.
Acele-i vor da nume de învățat bărbat,
Și la-nsemnate ranguri pot încă să-l înalțe;
Mulțimea îl va crede un vrednic cap de oaste,
Văzând lătită țara și dușmanii învinși.
De nu va putea, însă, pe sine-a fi stăpân,
De nu va ști a trage cu chip plăcut pre oameni,
Și nu se-nduioșează văzând plângând săracul,
De-o dreaptă judecată nu e povățuit;
În scurt, dacă năravul îi este vicios,
Se vor mira de dânsul fără să îl iubească,

Și lauda silită le va ieși din gură,
Căci numai interesul la asta-i va-ndemna,
Stând gata în tot ceasul din spate a-l zvârli.
A sa ușoară slavă s-a veștezi în grabă:
Un om neplăcut lumii curând se dă uitării.
Când soarta-i se preface și zile negre vin,
Uitat e de oricine ca și când n-ar fi fost.
Virtutea poate numai a liniști pre cuget,
Și stavilă a pune l-a poftelor capricii;
Ea numai ne deprinde în pace a privi,
Tot felul de prefaceri a orbului noroc,
Și fără nici o frică a aștepta sfârșitul.

Să ne silim, deci, trebui de a sădi virtutea
În tinerele inimi pân-s-a-nrădăcina.
Să le deprindem mintea cu-acele-nvățături,
Ce lor sunt potrivite și pot să-i folosească;
Atunci prin fiii noștri de orice treaptă vrednici,
La patrie aducem un dar de mare preț.

De-ar fi în a mea voie ca singur să aleg
Din două minți pre una, atunci cu bună seamă
Aș prefera îndată pre care-ar fi mai simplă,
Decât pre cea isteată și ageră, dar rea,
Oricare faptă bună aș crede bucuros,
La cel ce nu se-ngrașă din binele altora.
Deși pe răbuș numai el știe să însemne
Tot însă nu se-ncrede unui risipitor
Ce numărul cunoaște ca-n turnul Suharev
Dar fără socoteală își cheltuiește starea.

Copiii se dezgustă de asprele povețe;
Nu trebuie-ntre oameni ades a-i dojeni,
Căci stingi pe nesimțite ambiția din ei.
Le lasă de joc vreme; folos n-aduce graba,
Și când cu ei ești singur atunci îi sfătuiește.

Pre un copil blândețea îndreaptă într-un ceas;
Mai mult decât asprimea și frica într-un an;
Purtarea aspră seacă curajul de la tineri.
Ferice de acela ce știe să deștepte
A laudei dorință în gingașul copil!
Mai greu străbate-n inimi urechea decât ochiul,
De-aceea prin exemple povățu e mai bună;
Ea face și pre vite s-urmeze pre părinți.
Deprinde vulturelul să zboare în văzduh,
Pre căpoieș s-alerge țâhnind după găină,
Pre țăpușori să-și cerce puterea lor în coarne,
Rățușca să înoate abia ieșind din ou.
Aceste nu se-nvață de cuget sau de sfat;
Nimică nu știu altă decât să imiteze.
Doi frați sunt într-o casă crescuți toți împreună,
Și tot de-același dascăl certați și învățați,
Din ei alege unul al faptei bune drum,
Din care nu-l abate nici frica nici nădejdea;
A sa îndatorire cu râvnă împlinește;
Plăcut și cu blândețe, la vorbă măsurat,
Compătimeste însuși când vede pre sărac,
Și mila împărțește cu inima curată.
Iar altul crud și trufaș pre tatăl său ar vinde
Ca să-și îndestuleze iubirea de argint;
El pradă visteria și moare într-un ștreang,
Așa precum se cade la făcători de rele.
Pre unul pilda bună îl întări-n virtute,
Pre altul la pieire tot pilda l-a adus.
De-aș vrea să sting din vreme scumpetea-n fiul meu
I-aș dezveli năravul în toat-a lui sluție,
Și pre Ignat de pildă l-aș scoate înainte:
Privește-l, eu i-aș zice, cât este de sărac,
Având grămezi de aur, e veșted și măhnit;

Un ceas odihnă n-are; apoi așa viață
Cu multă avuție, o socotești ferice?
De mi s-ar părea iarăși că e risipitor,
I-aș face cunoștință viața lui Clearh,
Pre care creditorii îl țin la închisoare.
Când ar vădi plecare către trupească poftă,
I-aș arăta pre Melit de bube rele plin.

Slugi, mancă, guvernantă m-aș îngriji s-aleg
Tot oameni de ispravă și cu purtări cinstite.
Dar creșterea n-atârnă de la aceia numai,
La care în pruncie am fost încredințați;
Căci patima găsește prin multe părți prilej
De-a se vârî în inimi; și tot ce pre un tânăr
Înconjură, formează a lui firești plecări.
Nu e de-ajuns sămânța s-aducă rodul bun;
Îi trebuie și timpul să fie cald, statornic,
Pământul lucrat bine, udat când trebuiește;
Și gunoiat în vreme, căci altfel în zadar
Nădărduești în rodul pre care-ai semănat.

Bețiv s-alese Filip; el fu crescut de-o rudă
Supusă la beție. Mirtil curvar se face,
Căci a avut un mentor curvar și verigaș.
În veci din gura Savii nu iese adevăr,
Tot ce visează noaptea, ce-i vine-n minte spune;
Ne-aducem îns-aminte și de a lui bunică,
Ce cu neîncetare hodorogea minciuni.
Silvia-și dezvăluiește rotundul frumos sân,
La toți zâmbește dulce, din ochi le face semne,
Își pune *alunele* și se sulimenește.
De la Silvia lesne poți orice căpăta,
Căci nu vrea să jignească pre nime cu refuz.
Așa a fost și mă-sa pe când era ca dânsa.

Prunciei noastre floarea curând se veștezește
Când e încredințată pe-a unei roabe mâini.
Copilul fur, tăgadnic, de slugi e învățat;
Ei sunt adevărata nevrâstniciei ciumă,
Dar pilda părintească e mai vătămătoare.
De multe ori copiii ar fi mult mai cinstiți,
Când tatăl lor și mama pre sine-ar fi stăpâni,
Și frâu și-ar pune limbii când fiii lor sunt față.

Adun avere multă și dreaptă și nedreaptă,
Mă sârguiesc să capăt un rang însemnător,
În somn și în ospete viața îmi petrec,
Și pân-în urechi intru în tina desfrânării.
Crezând că fericirea stă numai în avere,
Acelor mari puterea în sine pizmuiesc,
Dar caut cu tot chipul a lor prieteșug;
Privesc cu nepăsare și râd de sărăcie.
Voiesc cu toate-acestea, ca fiul meu în lume
Și cu puțin să știe a fi îndestulat,
Stăpân pe-a sale pofte, smerit și înțelept;
Să aibă adunarea persoanelor cinstite,
Și să imite numai a lor purtare bună.
Zadarnică mi-e truda! pe apă slove scriu*
Căci casnicele pilde puternice rămân.
Și fiul meu va merge tot pe acea cărare,
Pe care va cunoaște a tatălui său urmă!

Cu ce obraz putea-vei pre fiul tău să-nfrunți
Când tu prin buna pildă nu îl povățuiești?
Când el la tine vede de înfruntare fapte,
Și nu găsește-acele pre care i le lauzi?

* În turnul Suharev la Moscova se întemeiasă o școală de aritmetică, geometrie și alte părți din matematică.

Un rac pre fiu defaimă că merge îndărăt,
Iar el răspunde: tată! arată-mi cum să merg.
Nu poți fi bun cum trebui, dar nu-ți sminti copiii;
Mai bine ar fi însă să te ferești de patimi,
Sau cel puțin de ochiul prunciei să le-ascunzi.
Când te gătești de oaspeți, îndată poruncești
La slugi ca să grijească, să măture prin casă,
Să curățe ograda și vasele să spele,
Tu însuți porți de grijă, în sus, în jos alergi,
Faci vuiet, pui la cale, te temi ca nu cumva
Vrun oaspe să-nsemneze cea mai mică lipsă,
Ori ochiul lor să vadă vreo necurăție.
Aceste le faci toate, dar nu te sânguiești
Să depărtezi vederea copilului de rău
Și să ascunzi de dânsul urâtele-ți defecte.
Nu-ți este mai scump fiul decât oricare oaspe?

Pare că văd pe-un critic cum clatină din cap,
Cum strânge din sprâncene c-un zâmbet sătănesc,
Ș-așa măreț vorbește: "Ian vezi băiatul nostru
Cât de sumeț ne-nșiră povești din ceea lume!
Ne face pierzând vremea urâtul să simțim;
Ca nuca pe perete povețele-i se prind.
Neavând ce spune altă, năravuri cercetează
Și zice că plecarea e rodul educării,
Voiește să ne-nvețe a crește pre copii;
În scurt, ne dă dovadă de creieri zdruncinați.
Prietene Nikita! Aceste ziceri poate
Vor fi plăcute-acelor ce zic că viața-i scurtă,
Și critică-o idee ce nu e ca a lor,
Nevrând a da crezare nici chiar la adevăr.
Eu nu voi să înduplec pe-un soi așa de oameni,
Dar nu-i oricare slobod opinia să-și deie,
Când ea în sine poartă a legilor respect,

Și poate să aducă oricât de mic folos?
Tu însă-mi dă iertare, căci rândul nu păzesc,
Dintr-una sar într-alta. Mi-e greu să mă supun
La reguli ce adese pricinuiesc urâtul.
Când mintea este slabă, amestecul ei place;
Căci dacă ni s-ar cere tot reguli să urmăm
Și dintr-o socotință să nu putem ieși
Fără a-i da sfârșitul, atunci ca să vorbească
Abia într-o grămadă doi oameni poți să afli.

CUPRINS

SATIRA VIII

Ferice de acela ce stând pe un picior
Compune două sute de versuri într-un ceas,
Mânjind o jumătate de conț pe toată ziua;
Ce scrie cum îi vine, fără să-și bată capul
Să afle din ce parte afară suflă vânt.
Pre mine, însă, soarta cumplit mă osândi
Să scriu cu îngrijire, cu trudă și cu număr.

Când voi s-apuc condeiul, mă-ntreb întâi pre sine:

De nu silit de patimi doresc a fi autor?
Nu oare fala slavei la care aș privi,
Sau pizma ori mânia, dorința cleветirii,
Îmi predominesc în minte? Căci oricât de cinstită
O faptă e în sine, dar poate fi prea rea,
Când scopul ei se trage din vicios izvor.
De văd că al meu cuget nimică nu-mi impută,
Atunci întorc privirea și cercetez năravuri,
Mă sânguiesc din rele s-aleg ce-i de folos;
Eu laud ce e bine și râd de ce e rău.

Găsind un sujet vrednic de mica mea putere,
Slobod la scris condeiul, dar făr-a-i lăsa frâu

Nu mă lenesc a șterge de scriu puțin sau mult.
Nu mă aprind, ci caut să fie cu bun-simț
Orice voiesc a zice, și versurile mele
Să aibă o măsură, stând unde se cuvine;
Să nu slăbesc ideea, nici de prisos să-nșir,
În sunete deșerte, un grai neînțeles.
Iar mai vârtos iau sama să nu jignesc pre nime
Cu vrun cuvânt obraznic ieșit din a mea pană,
Ca nu defăimând aspru năravul acel rău,
Să dezvelesc că însumi sunt rău și pățimasă.

Văzut-ați vreodată un chirurg când sânge
Sloboade unui bolnav? Cu ce luare-aminte
La mâna cea legată tot pipăie cercând
Să afle unde-i vâna; apoi lovește-ncet
Păzind cu scumpătate ca rana să nu fie
Mai mare decât trebui? Această îngrijire
Și eu când scriu la versuri întocmai imitez;
Îmi pare că iau sânge la demoralizați.
Cum am sfârșit lucrarea, o strâng, o dau uitării;
Apoi o cioplesc iarăși, ș-având mai multă trudă
Decât mai înainte pre sine nu mă cruț;
Dar versurile mele tot nu cutez s-arăt.
Ne-ncrederea de sine, rușinea, ne-ndrăzneala,
În mine sunt sădite sau de-a naturii mână,
Sau din copilărie de sfatul părintesc;
Iar dreapta judecată când vream a fi sumeț
M-amenința îndată cu chinuri, ostenele:
De-atunce până astăzi urmez a ei povață.

Cred orișicând că fața ce priimește-ades
Colorul rușinării, se face îndoit
Mai vie, mai frumoasă, dând semne vederate
De nevinovăție; că limba cea ușoară
Când slobodă aleargă, se-mpiedică curând;

Că îndrăzneala este atunci de laudat,
Când ne slujește-n lupta cu relele năravuri;
Când smulgem de la dușman cu dreptul biruința;
Când clevetiri urâte văzând le înfruntăm,
Sau apărăm dreptatea unui nevinovat.
Cred iarăși că acela ce se socoate-n sine
Mai mult decât oricare, de laudă nu-i vrednic;
Văd însă cu-ntristare c- asemenea plecări
Îmi sunt vătămătoare, dar nu pot să le las.

Și nu mă strică numai că-mi fac împiedicare
Să scriu sumeț la versuri, și singur să mă laud,
Ades prilejuri bune din mână am scăpat,
Căci mi-a lipsit curajul de-a le putea ținea.
Ades și a minciunii am suferit urâtul;
M-am chinuit în sine, și ca o cloșcă mută
N-am zis măcar: iubite, mai cruță-al meu auz!
Când dimpotrivă altul ce-a zeilor favor
I-a dat obraz de-aramă ca orice legi să calce,
Rușinea, sentimentul să le disprețuiască,
Să nu-și mai schimbe fața în galben sau în roș
La toată ușa bate, se-nchină tuturor,
Spinarea își îndoiaie, și de refuz nu-i pasă;
Supărăcios, obraznic, din casă dat afară,
De-o sută de ori iarăși se-ntoarce înapoi,
Uitând că și stăpânul și slugile-l urăsc.
Așa din treaptă-n treaptă norocul îl ridică,
Căci vrând de el să scape îi împlinesc ce cere.

Când eu oftând zadarnic pierd vreme de cinci ani
Pe lângă frumusele, un altul îndrăzneț
Întru o zi își vede nădejdea-ncununată;
Neam, minte, vrednicie din gură nu-i mai iese;
Isprăvile străine le dă de ale lui;
Defaimă orice lucru, și vrea prin adunări

El numai să vorbească, iar ceilalți să tacă,
Făcându-i fără voie de dânsul să se mire.

Sunt rari aceia care știu cumpeni pre om
Din greutate vorbeii, și bine înțeleg
Ce creieri pot produce cuvintele rostite.
Mulți mintea ne măsoară chiar după limbuție,
Și cred că nerozia e dată la tăcuți.
Ades aud aceste: Arist e om cinstit,
E delicat, și poate să fie bun prieten,
Dar într-un ceas o vorbă nu poți de la el scoate.
Cuvântul de pe buze-i se trage lin și scurt;
Cu dânsul totdeauna îmi vine a căsca,
Și iată ce mă face să cred că duh nu are.

Virtutea din vechie sta purure în mijloc
Între acele margini ce patimile nasc;
În vremea noastră însă aceasta s-a schimbat.
Și cine având oare venituri măsurate,
Nu se silește încă să-și mai mărească starea?
Cu dreptul sau cu strâmbul s-adune aur mult?
E leneș acel care se poate mărgini;
E neplăcut acela ce-și cumpănește vorba,
Și este mic de suflet acel ce-și chibzuiește —
A sale interese cu cugetul curat.
Nerușinați, obraznici, noi slava alungăm,
Pe-o cale unde-a slavei nu este nici o urmă,
Și ne-amăgim pre sine cu măguliri deșerte.
Când oare ochii noștri se vor mai curăți
De pâcla rătăcirii în care ne aflăm?
Mai străluci-va oare de adăvăr vro rază?
Zadarnică nădejde! Iubim a noastre vicii
Ce numai defăimare ș-ocară ne aduc,
Deși a lor plăcere nu ține îndelung!
Mustrarea conștiinței, urâtul, îngrijirea,

Pe urma lor urmează, și chinul este mare!
De-a pune în mirare pre oameni, ce folos?
Când ei sunt nestatornici în socotința lor,
Și ce-au lăudat astăzi, mâni iarăși ei defăimă?
Privind a noastre rele și necinstite fapte,
Ades se rușinează bărbatul înțelept.
Într-un cuvânt, acela ce nu e virtuos
Nu poate sta aproape de tronul unde ANNA,
Prietena virtuții ocârmuiește astăzi.
Cu dânsa în unire ea știe osebi
Și răsplăți cum trebui pe-ai binelui urmași;
Iar demoralizații și rău cugetătorii
Nu pot să-ngăduiască a ochilor ei raze,
Cum nu pot agarenii și schiții suferi
Înfrișosatul trăsnet de brațu-i repezit.

CUPRINS

ODA I

Plutind în întuneric pe cale rătăcită,
Căci nu vă-ntoarceți ochii spre cel ce este-n cer?
Atei fără de minte! Părerea amăgită
Lăsați, și mânați vasul spre țärm de adevăr.

Pre Dumnezeu cunoașteți acel ce cârmuiește
Făptura plăsmuită cu însăși mâna sa.
El cerurile-ntinse în care strălucește
Înflăcăratul soare pre toți a lumina.

Planetelor și lunii El zice să-mprumute
Lumina lor din soare; și el a poruncit
A se aprinde noaptea făclii de stele sute
În aer să lucească când soarele au sfințit.

Cu naltă-nțelepciune a timpului măsură
A cumpănit, și toate păzesc regula lor,
El zice ca să cadă a rouăi picătură
Pământul să adape spre hrana tuturor.

Și toate sunt lăsate spre vecinica Lui slavă
Și cerul și pământul pre Dânsul îl măresc,
Câmpia, șesul, floarea și vesela dumbravă,
Ici valea, colo dealul natura-mpodobesc.

Când marea se răscoală mugind cu-nfuriere,
În slab nisip o ține în marginile ei.
El vânturilor zice să sufle cu putere,
Văzduhul să-nnoiască gonind nourii grei.

El este creatorul a orice vietate.
Jivina ce trăiește în ape, pe pământ,
Și pasărea ce-n aer cu aripa străbate;
Tot ce viază-n lume a Lui făptură sunt.

Apoi ca un puternic și milostiv părinte
Pre om cu însăși mâna-i din lut a plăsmuit
L-a dăruit cu semnu-i, l-a înzestrat cu minte,
Cu dânsa dintre alte făpturi l-au osebit.

El nourul cel negru despică cu-al său tunet,
Săgeata arzătoare răzbate-n orice loc;
Se tulbură tot omul de acel puternic sunet
Înfricoșat și iute, ce poartă-n sine foc.

Pre cei smeriți înalță, pre cei înalți smerește.
De munți de se atinge ei fumegă-ngroziți,
De-a lui privire lumea se mișcă, se clătește,
Noroadelor și neamuri, cântați-l și-l măriți.

Vezi, dragul meu Nekita, cum neamul zburător
Nici seamănă, nici ară, nici seceră vrodată,
La vreme îi împarte o hrană-mbelșugată
Cu darnica Sa mână Înaltul Creator!

Privește pre câmpie aceste mii de flori,
Acești crini nalți și mândri, aceste viorele,
Nici Solomon în slavă-i nu se-mbrăca ca ele,
Deși întâi în minte el fu-ntre muritori.

Ascultă glasul legii ce Dumnezeu ți-au dat
Prin fiul Său cel dulce, care pre toți ne-nvață
Să fim cu fapte bune urmând a Lui povață,
Ferindu-ne de rele, de mârșavul păcat.

Nădejdea să o punem în Domnul Dumnezeu
Acela care-n nouri cu fulgerul trăsnește,
Ce suflă și furtuna îndată risipește,
Ce-ncinge orizontul cu mândrul curcubeu.

Ce va să fie mâine nu te-ngriji a ști.
De ziua cea de astăzi îl binecuvântează.
De traiul tău, de hrană El singur priveghează;
Urmează a sa cale și nu te vei căi.

Stăpânitorul lumii îți știe de nevoi.
A fi de folos ție și altora gândește,
A lui voință sfântă smerit o împlinește
Și nu uita județul și ceasul de apoi!

ODA III

CUPRINS

Nu credeți pre bărbatul cu fața zâmbitoare,
Care pre cer vă jură al său prieteșug,
Fugiți de-a lui cuvinte căci sunt otrăvitoare,
Și vă menesc un jug.

Când inima năuntru i s-ar putea străbate,
Atunce s-ar cunoaște ipocritismul său,
Deși s-arată-n față având simțiri curate,
Dar sufletu-i e rău.

El nu se cârmuiește decât de a sa voie,
Cu orice-ndatorire nu-i intri în favor.
Nu așteptați la dânsul vrun sprijin la nevoie,
Sau vreun ajutor.

De va vedea la altul un lucru ca să-i placă
Înfierbântat de pizmă e-n stare a crăpa,
În vecinic neastâmpăr nu știe cum să facă,
Să-l poată căpăta.

Când poate rău să facă prilejul el pândește,
Și fără de pricină săracul asuprind,
În grea ticăloșie pre oameni îmbrânțește,
Spre a-i vedea pierind.

Cucernici bătrânețe, nici cinstea cuvioasă,
Nici sexul acela gingaș pre el nu mărginesc,
De-a limbii lui viclene iuțală veninoasă,
Cu toții pătimesc.

Acela numai care norocul îl păzește
De n-are cunoștința-i nu e ținut de rău;
Dumnezeiescul nume acel om nu hulește
Căci n-are Dumnezeu.

Cerescule părinte! Tu cârmuiești zidire
Acea alcătuită cu însăși mâna ta;
De a ipocriziei vicleană plăsmuire
Grăbește-a ne scăpa!

Repede dintre nouri săgeata cea iute
Ce este hotărâtă pentru nelegiuți,
Și scapă omenirea de fiare neplăcute
De răii ipocriți!

CUPRINS

ODA IV

Abătuți cu totul din calea cea dreaptă,
Și de-ale lor patimi oamenii orbiți,
Fără osebire de loc sau de treaptă,
Toți în întuneric umblau rătăciți.
Picioarele multor au alunecat
În adânci prăpăstii, și rari au scăpat.

La unii Norocul brațul său puternic
Tinzând spre scăpare de munci i-a ferit,
I-a scos din ispite; dar omul nemernic
De adevăr încă nepovățuit,
Fără a lui sprijin, slab, neputincios,
Nu putea să afle drumul priincios.

Ins-Acela cărui firea se supune,
Primejdia noastră a înlăturat,
Trimițând în lume pre Înțelepciune
Ca de-a ei povață omul luminat,
De la fapte rele să fie retras,
Să-nfrunte-orice patimi, să-ndrepte al său pas.

O! cât de plăcută și împodobită
E fiica Acelui de sus împărat
În față-i blândețea este zugrăvită,
Cuvântul ei dulce, lin și măsurat!
Virtutea și cinstea pre ea o slăvesc,
Căci fiii dreptății dreptatea iubesc.

S-ascunde de dânsa urâta minciună,
Ce este izvorul relelor voinți,
Triumfă printr-însa numai fapta bună,
Și-n mâinile sale poartă biruinți.
Așa când răsare soarele lucind,
Revarsă lumină pre noapte gonind.

Noroadele acele a căror hotare
Spre răsărit mândru departe se-ntind,
Vecine cu negrii, și alte popoare
Care se adapă din Ganges și Ind,
Se cobor la glasul-i de pe elefanți,
Și-ntâi indienii se văd luminați;

Apoi etiopii cu negrele fețe
Și Nilul ce varsă bogatul său har
Pe țarmuri slăvite, prin fapte mărețe
Prin legi înțelepte ce sunt al ei dar
Din a neștiinței noianuri scăpând,
Se-nalță la cer cu agerul gând.

A lui întuneric ș-a ei strălucire
Văzu Babilonul cel cu zidul lat,
Noroadele acele fără cârmuire
De ea împlânzite, la ea s-au plecat.
 Schiții cei sălbatici și tracii cumpliți,
 Sunt puterii sale marturi neclintiți.

Dup-o îndelungă și grea preîmplare
La șapte prieteni ai săi s-a oprit,
Grecia ferice cu-a sa vizitare,
În multă putere și slavă-a sporit.
 Prin a ei povață romanii dau legi,
 Ca stăpâni puternici a lumii întregi.

Dar când lenevirea — muma răutății —
De a ta lumină i-a înstrăinat,
Atunci spre pedeapsă urgia dreptății
Pe-ai Nordului barbari la ei a chemat,
 Ce sfărâmând tronul întâi la Apus,
 Apoi ș-Orientul curând au supus.

Întâmplarea asta este norocită,
Căci cei slăviți doctori și vrednici bărbați
Pre care Zeița acum urgisită,
Mai avea prieteni ei adevărați
 O nouă lumină Europei au dat,
 Și-n veci al lor nume va fi neuitat.

Din țară în țară purta-nțelepciune
Cu ea împreună pe-ai săi următori,
În totul urmează schimbări de minune,
Și cad ereticii ușor crezători.
 Noi însă cu inimi și cuget curat,
 Slujim unui singur ceresc împărat.

Iubim judecata cea cu dreptate,
Iar pâra urâtă nu o suferim,
La războaie mergem în oști regulate;
Prin agere sfaturi mai mult biruim,
 Pereți de aramă cu pumnul sfărmăm,
 Și după voință focul prelucrăm.

Măinile lui Joe nu-s mai de minune
Decât ale noastre. Cu fulger de foc
Noi facem pre trăsnet grozav să răsune,
Să darme pământul, și stâncele-n loc.
 Furtune și vifor nu ne pot opri
 Pe undele mării sumeți a pluti.

Peste oceanuri aflăm lumi ascunse,
Planetele toate pe ceruri ochim,
Mișcarea lor, cursul, de noi sunt pătrunse
Ș-a soarelui raze în flori împărțim.
 Făptura întregă simte ne-ncetat,
 A duhului nostru efect minunat.

CUPRINS

FABULA I

Focul și statuia de ceară

Un vărsător de ceară ca meșter iscusit
A nimerit odată un chip desăvârșit.
Delicatese, părul și zâmbitoarea față
Îi dă înfătoșării un aer de viață,
Dar din nenorocire el chipul a lăsat
Pe lângă foc la care a fost și prelucrat.
Nu este de mirare că statuia de ceară,
S-a risipit îndată aproape stând de pară.
 De ai făcut un lucru și vrei ca să-l păstrezi

Pentru viitorie, apoi să depărtezi
Tot răul de-nainte-i și orice-mpiedicare,
Căci altfel este numai zadarnică lucrare.

CUPRINS

FABULA II

Șerpele și matca de albine

Otrăvitorul șerpe văzând pe-un teișor
O matcă de albine, ca un lingușitor
Începe să îi spuie: că este preafrumoasă,
Că are multe daruri, că-i lumii prețioasă.
Îi laudă puterea, așezământul blând,
Cu care chibzuiește albinele la rând;
Apoi folosul mare ce lumii se aduce
Prin grele ostenele din fagurul cel dulce.
Adăogând a zice: Tu foarte vrednic ești
A ta împărăție că o învecinești;
Dar îți lipsește arma acea de apărare,
Cu care să-ți ții slava la orice întâmplare.
Pre răi mai mult ațâță un bun decât un rău.
Deci roagă să-ți dea ghimpe pre bunul Dumnezeu;
Cruzia foarte prinde la fețe domnitoare.
Albina la aceste cuvinte-nșelătoare
Răspunde cu blândețe către acel viclean:
— Nu-mi plac a tale sfaturi. Eu trebuință n-am
De veninosul ghimpe, căci sunt încredințată,
Că dușmani înăuntru nu pot avea vrodată;
De cei pe dinafară copiii mă păzesc,
Și eu prea mulțămită pre Dumnezeu slăvesc
Că-n chipul meu arată cum trebuie să fie
Un împărat pe lume: el răul să nu știe,
De sfaturi viclene să fugă ne-ncetat,
Căci binele nu răul lui Cel de sus i-a dat.

FABULA III

Cămila și vulpea

CUPRINS

Cămila mult geloasă văzând un țap odată
Cu coarnele cum bate de câini înconjurat,
A început în sine a blestema pre soartă
Zicând: ce ticăloasă eu parte am luat!
Un trup frumos și mare să fie fără coarne,
Să nu aib eu o armă ca slava să-mi lățesc,
Ca dușmanii mei lesne în praf să se răstoarne!
(Geloșii felurite de pricini născocesec
Când vor să tot cârtească). Așa se tânguiește
Cămila mergând tristă cu capu-n jos plecat,
Dar o vicleană vulpe ce-n drum o întâlnește,
Împărtășire multă la soartă-i a luat.
Cămila de-amăruntul își spune scârba toată.
— Cunosc, răspunde vulpea, că mare ai cuvânt,
Dar eu am mijloc sigur ca să te fac cornată.
Colo-n pădurea ceea un loc e în pământ,
De drum nu prea departe; îl vei afla sub zare;
Se cheamă vizunie: la ea oricine-a mers
Și capul său plecându-și a stat păzind răbdare,
Fără de prelungire cu coarne s-a ales,
Precum berbecii, boii și țapii dau dovadă.
Această sfătuire cămilei a plăcut;
Ea nici gândea că leul în vizunii să șeadă,
Dar cine cată coarne, la minte e cam scurt.
Cămila iute-aleargă, cu mare bucurie
Găsește acea bortă sub niște frasini vechi,
Și capul își afundă îndată-n vizunie,
Iar leul cu cruzie o prinde de urechi.
Ea trage, el nu lasă, pân-ce-n sfârșit scăpând.
Acasă se întoarce urechile lăsând.

O, iubitori de slavă! Pre voi v-am arătat,
Ființa de cămilă spre laudă v-am dat.
Cunoașteți că acela ce fala tot gonește
Cu râsul și ocară ades se pomenește.

CUPRINS

FABULA IV

Uliul, păunul și cioful

Ne povestesc c-odată al păsărilor prinț
A fost pierit. În locu-i trei păsări zburătoare
La împăratul vultur cerea locul deschis,
Păunul, uliul, cioful. Tustrei lămuritoare
Cuvinte de dreptate au fost înfățoșat.
Cu vitezia uliul fălindu-se, dă multe
Dovezi despre războaie în care s-a luptat,
Se laudă păunul cu penele-i plăcute,
Iar cioful juruiește că noaptea fără somn
În veci o va petrece, făcând și jurământ.
Deci vulturul aleasă, pre care gândiți, domn?
Pe ciof! — Și la aceasta așa își dă cuvânt;
Că uliul deși este viteaz ș-a fost oștean,
Nu are îndurare, e aprig și avan.
El nu a dat dovadă de vreo faptă bună.
Nici pe viitorie la dânsul nu e har,
Căci dacă tinerețea cu slavă nu răsună,
Apoi a vrâstei iarnă se trece în zadar.
Păunul este mândru cu lungile lui pene,
Dar cioful este pacinic, nu caută pricini,
Se apără cum poate, și noaptea fără lene
Nu doarme, priveghează.

Stăpânitorii lini

Și trezi pe când supușii în pace dormitează
Mai multă fericire la ei asigurează.

FABULA V

Șoarecul de țară și cel de oraș

CUPRINS

Un șoarec de la țară, pre altul târgovăț
Ca pre un vechi prieten, îl cheamă la ospăț.
În strâmta lui căsuță pe oaspe-l priimește.
Îi pune înainte tot ce mai bun avea,
Orz, mazăre și hrișcă; îl roagă, îl poftește,
Dar târgovățul mândru nimic nu vra să ia,

Ș-așa-n sfârșit îi zice:

— Eu mult mă mir, frățico! cum poți trăi aice,
Într-o pustietate, și cum nu ți-e urât?

În viața astă scurtă de ceasul hotărât

Nu poți scăpa oriunde

Ș-oricum te vei ascunde!

Mai bine murind vesel, să zici că ai trăit

Decât mort în viață,

Să nu cunoști a lumii plăcere și dulceață.

Asemene cuvinte au fost pre de ajuns;

Căci șoarecul de țară, de vorba lui pătruns,

Cu oaspele-mpreună, ieși din borticică,

Și preste noapte merse cu pază și cu frică

În târg la un palat

Tot în mătăsărie și aur îmbrăcat.

Din masa de cu seară sta coșnițele pline

Cu fărături gustoase de pre la țări străine;

Deci târgovățul falnic pre șoarecul țăran

Îndată îl cinstește cu niște parmezan,

Îl pune pe covoare... când iată zgomot mare

La ușă se aude, și preste așteptare

C-un om în casă intră un câine medelean;

Iar șoarecii aleargă, s-ascund pe sub divan,

Nu suflă, pân-în seară.
Atunci sărmanul șoarec, ce-n liniște la țară
Trăia fără de grijă, văzu că s-a-nșelat,
Și cum a sosit noaptea, el drumul și-a luat
Zicând către prieten: viața-n tică are
La mine mai mult preț
Decât o-mbelșugare
De griji amenințată a unui târgovăț.

CUPRINS

FABULA VI

Stigletul și canarul

O față schimbătoare ș-un grai meșteșugit
Sunt chipuri lesnicioase pre om de amăgit;
Dar prin așa mijloace
Nu-nșeli pre dobitoace
Ce nu știi vorbă dulce, nici zâmbet iscusit.
Cu un stigleț canarul împlând după mâncare,
Sosi-ntr-un loc, pe care
Sta lațuri coperite cu cânepă de-ajuns
Ș-un om pân-dea-n ascuns.
Canarul de îndată,
Având ispita-n faptă,
Căci nu de mult scăpase din temnița vărgată.
A zis l-al său tovarăș: noi trebui să fugim
De ast loc unde lesne putem să ne robim;
Acea sămânță bună scop rău în sine are.
Nu este nici un om
Atât de galantom
Să lase pe câmp roduri cu bună cugetare;
Haideți în altă parte!..
— Așa! îți vine bine să dai poveți deșarte,
Răspunse lui stiglețul. — Cu gușa plină, vrei

Și hrana să mi-o iei!
Zicând aceste, zboară, la cânepă se lasă,
Ciupește două fire, le află prea gustoase;
Dar vai! îndată simte c-a lui picior e strâns.
Pândașul sosind iute din tufe, l-a și prins,
Și pentru jucărie l-a dat unor băieți.

Din fabulă vedeți:
Că sfaturile bune ne sunt de trebuință
La relele ce-adesă ne vin pe neștiință.

CUPRINS

EPIGRAME

I

LA UN EGOIST

Critică și sfătuieste Cleandru pe-oricine vede,
Unu-i leneș, altu-i grabnic, celălalt drept nu mai șede;
Cesta reguli nu păzește,
Cela nu se îngrijește
De nimic; ș-a lui purtare a să-l ducă la pieire.
Dar când ar vrea să se vadă și el fără părtinire,
Ar vedea, cum vede lumea, că nu-i și el fără pată,
Ci egoismu-l îmbată.
Pesemne în lumea asta așa e dat să fim noi;
Un orb când duce pre altul, cad în groapă amândoi.

II

LA ICOANA SFÂNTULUI PETRU

Ce stai cu cheia, Petre? — În rai voi să slobod
Răsăriteana ceată. — Dar celălalt norod
Ce-n lanțurile Papei s-au prins așa ușor?
— Eu n-am cu dânșii treabă; ei au chelarul lor.

III

LA BRUT

Că ești cuminte, Brute, toți oamenii gândesc,
Că ești un nerod însă eu nu mă îndoiesc;
De-or întreba pricina, o pot spune de rost:
Când taci tu ești cuminte, iar când grăiești, un prost.

IV

LA LIDA

Pentru ce Druz ia pre Lida, o bătrână hârcă, sură,
Ce în gingini molfăiește neavând nici un dinte-n gură?
— Pentru că plăcerea-i este să adune-anticități,
Vrea să aibă și pre Lida printre alte rarități.

V

LA ERAZDU

Prietene Erazde, ești prea capricios,
Privesc că nici o fată nu poate să-ți mai placă;
Cu toate-ai fost în vorbă și fără vrun folos.
Una nu e frumoasă, alta e prea săracă,
Aceasta n-are zestre sau nu-i de măritat,
Tot alegând nevastă, ai rămas ne-nsurat.

VII

LA CITITORII SATIRELOR

N-am voit cu-a mele satiri eu pre nime a jigni,
Ci defecte urâcioase m-am silit a prihăni;
De aveți însă dorință a nu vă cunoaște-n ele,
Vă-ndreptați, dacă se poate, de năravurile rele.

LA LEANDRU

Cinci ceasornici de perete, și vro cincisprece de masă
Și de buzunar Leandro are întru a sa casă;
Toată ziua el nu face decât tot le regulează
Înapoi sau înainte, le întoarce și le-așează.
Din această osteneală ce folos poate să-i vie?
Nici un om ca dânsul bine câte ceasuri sunt nu știe.

IX

LA UN NOU BOIERIT

Între numărul cel mare de boieri ce-avem, Silvan
Este cel mai plin de fumuri, mai nerod, mai gogoman.
Oare pentru ce la oameni nu voiește să se-nchine?
— De când vindea lapte-n piață, el încă n-a uitat bine;
Cofăieșul de pe capu-i să-ngrijește-a nu scăpa,
Pentru-aceea el la nime nu-ndrăznește-a se pleca.

EPISTOLA II

CĂTRE VERSURILE MELE

Văd că vi s-a urât, versuri, de-a mai sta în închisoare
Și în umbră de ani zece; văd că vrând să vedeți soare
Slobozenie îmi cereți, înșelându-v-a gândi
Că la cititorii veseli primire veți găsi,
C-aducându-le plăcere, folosință și zăbavă,
Vouă vă va face cinste, mie laudă și slavă.
Deși știu că prin aceasta în idee ne-amăgim
Vă slobod în pace, mergeți; ați vrut să ne despărțim!

Când din mână-mi mână-ți trece, veți vedea c-aveam
dreptate

Să vă țin în întuneric părăsite și uitate;
Veți vedea c-a noastre gânduri foarte lesne s-amăgesc;
Mulți pentru dorința slavei nasurile își julesc!
Încât floarea noutății veți păstra nevestezită,
Oamenii ce iubesc noul vor citi cu mulțumită,
Căci de-i și gol adevărul la-nțelepți tot e plăcut;
Iar îndată ce-acea floare vestezită a căzut,
Toți vor judeca că mintea mi-a venit în răătăcire
Ș-ale mele bune sfaturi le vor numi clevetire.
Deși niște versuri care nărăvirea prihănesc,
Cu grețoasa clevetire nicidecum nu se-nvoiesc,
Dobitoc ce voi a-mpunge mă vor socoti pre mine;
Puțini se găsesc de-aceia ce văd lucrurile bine!
Unii mă vor huli iarăși pentru că m-am ocupat
De un lucru ce la vrâsta și la postul meu nu-i dat,
Alții n-or vrea să mă cruțe, căci am avut îndrăzneală,
Defecturile străine să descopăr la iveală.
În zadar voi le veți spune că trebile mi-am cătat.
Și rodul anilor tineri nicidecum nu am știrbat;
Că a mea îndatorire am urmat cu sânguință
Și că versul pentru oameni poate fi și de priință,
Vor răspunde că în viață nu sunt ceasuri de prisos
Și că din scris și din versuri nu iese nici un folos.
Zavistea veninoasă va mai găsi pentru mine,
Că pe vechi și noi autorii am prădat fără rușine
Și că în limba rusească tot acele am bârfit,
Ce latinii și francezii mult mai bine le-au rostit,
Că a face două rânduri în armonie să sune,
Pre care le-am găsit gata n-a fost lucru de minune.

Aceste sunt pentru mine, iar pre voi vă vor uita,

Și cu Bova sau cu Erșa* la un loc vor arunca,
Unde-n pulbere zvârlite veți sluji la cari de hrană,
Ori veți fi de învălitul icrelor din vro dugheană.
Dea cerul să nu să-ntâmpale aste care vă prezic,
Târziu plânge dacă-n mreajă a căzut bietul pitic!
La copiii fără minte slobozenia e dragă,
Dar greșesc când ei în seamă sfatul părintesc nu bagă,
Din aceste de pre urmă sfătuiri ce vă-nsemnez,
Voi puteți să înțelegeți ce iubire vă păstrez.

CUPRINS

TORENTELE ȘI OAMENII

de M. Lermontov

Cu vuiet și zgomot torențele trec,
Și unul pe altul ca-n luptă se-ntrec;
Le place mișcarea ș-a undei lățime,
Le place răceala, ce dă prospețime;
Și oamenii astfel în șir necurmat,
Pe calea vieții se scurg ne-ncetat;
Și cred că au inimi, dar a lor căldură,
Ca torentul rece-i egoism și ură.

TUNSUL

Întâmplare adevărată din Valahia de A.Veltman

Fost-ați Dvoastră la București? Nu! Îmi pare foarte rău.
Nici n-aveți gând să mergeți? Încă și mai mult îmi pare rău.
Ce oraș, ce case, ce mai femei sunt în București! Acolo veți

* Două netrebnice povești ce se vindea manuscrise pe podul Spaski de la Moscova.

găsi ochi de Italia, profile de Grecia și sălbatică frumusețe de egipteană. De veți intra în târg despre Colentina sau Herestrău, pe ulița Podu-Mogoșoaei, seara pe la opt sau nouă ceasuri, o să vă umple de mirare șirul caleștelor de Viena, hamurile strălucinde, caii de Magdeburg, arnăuții în îmbrăcăminte ce bat la ochi, boierii în bogate costumuri asiatice și cucoanele împopoțonate după jurnalul de Paris. Fugânda vedea vi s-a împrăștiat în o așa pestrețire, și veți socoti că Bucureștii serbează vreo mare întâmplare. Dar nu e nimic, aceasta e zilnica îndeletnicire a românilor, carii în toată seara viețuiesc la una din asemenea primblări. Ce măreață uliță e Podu-Mogoșoaei. Câte case de piatră cu două rânduri, acoperite cu fier sau cu draniță. Această uliță, prospectul Nevei de București, taie prin tot târgul; și ce nu veți vedea pe ea: biserici, palaturi boierești, teatru, vîpt, toate potincioasele feluri de magazii și de prăvălioare, începând de la spițărie până la bucătăria, la care pe o tarabă stau întinse într-un fel ademenitor bucățile de friptură de miel. Dar vin! atâta vin, încât puteți să vă scăldați în el. Apoi expoziție de șipuri și de butelce cu vutce de multe colore; și apoi șerbeturi, dar ce șerbeturi! de o mie de soiuri: pe roză, pe ciocolată, pe vanilie, fără vanilie, unul decît altul mai gustos și mai aromatic, precum de pildă la cofetăria dinaintea căreia sunt scoase la uliță vro douăzeci de scaune. Vă veți mira de asemenea neobicinuită. Să știți însă că aice după primblare vin aburitele cucoane de se răcoresc cu înghețata dată de către amabilii cavaleri. Minune de înghețată! Și nu e scumpă, câte un leu, iar leul are mult mai puțin decît drept credincioasa noastră rublă. În el abia sunt 40 copeice.

Suiți-vă în foișorul de foc, înaltul turn durat la mijlocul orașului pe patru stâlpi de lemn pentru privegherea focurilor, și veți vedea ca în palmă 80 mii populație, 16 mii case, Mitropolie, 26 mănăstiri, 89 biserici de piatră și 26 de lemn,

capela catolică, bisericile luterană și armeană, sinagoga evreiască, 35 birturi, 4 băi grecești, 22 cișmele, 4 spitaluri, 3 școli din care una pentru limba românească și alta pentru vechea slavonă, casa teatrală, clubul și rădiul magaziilor de lipsca ticsite cu feluri de mărfuri: toate aceste pe un încungiur de trei mile.

Dar ce viață, ce activitate e în București! Iată legănându-se merge un boier cu barba netedă, care însemnează mărita lui treaptă; preste albastrul antereu e încins cu brâu roșu, benișul e roșu și șlicul sur. Iată mișcânda lăcomie de bani, factorii evreiești. Iată țigani pe jumătate goli și desculți. Iată moldoveanul ce și-a muls turma de oi, care se paște în preajma orașului, vă strigă la ureche: “Lapte dulce!” Iată calesce, căruțe, cai, boi, bivoli, oi; tot se mișcă, aleargă, fierbe. Pe la unghiurile orașului și prin mahalale e și mai vie mișcarea; vă sfătuiesc însă pe acolo să nu vă întindeți privirea, căci pe unelocuri și cel mai sprinten drăcușor poate adeseori să-și frângă piciorul. Uneori pe podul de lemn lipsesc două-trei podele, noroi, strâmtoare, încât două trăsuri nu pot trece alătura. Și ce să căutați Dvoastră prin mahalale? Uitați-vă mai bine la Dâmbovița ce curge prin mijlocul Bucureștilor. Ea nu e lată nici adâncă, și apa-i are asemănare cu zoile, dar are și nisip de aur, și pentru dânsa e compus simtimentalul cântec:

Dâmbovița apă dulce ș.c.l.

Iar apoi ce este mai interesant și mai de luare-aminte în București, acesta e aga Bucureștilor. Niciodată nu mă puteam sătura de privirea-i. Ce bărbat frumos! Ce față blândă, măreață și înțeleaptă! Ce barbă grațioasă, unde și unde cu fire de păr alb, cu toate că Satan a cam îmbătrânit în coapsa vrednicului de respect agă. La București însă nu pricep adevărul acestui proverb rusesc. Aga e deștept și cu inima și cu mintea. De-ați fi văzut Dumneavoastră ce plăcută expresie priimea față lui,

când vizita vreo damă frumușică și o întreba: “Ce mai faci, cuconiță?” sau cu câtă delicatețe răspundea la asemenea salutații: “Sănătos!”. Cu silaba din urmă el zâmbeste plăcut și prelungind glasul sfârșește lin și încet. Însă ce are mai neimitat, aceasta e atunci, când, arătându-vă tablaua cu dulceți și apă, vă zice: “Poftim, mă rog!” O asemenea armonie eu de când sunt nu am văzut. Aceste două cuvinte încă până astăzi îmi răsună la auz pline de dulceață și de farmec.

Cu toate că aga nu are loc în divan și stă după postelnic, dar după legăturile familiare și nemărginita încredere a domnului el nu dă un ban nici pe logofetii mari, nici pe hatmanul divanului, nici pe marii vornici. Locul lui e până într-atâta de însemnător, încât dacă soarta m-ar fi întrebat când m-am născut, ce doresc eu să fiu pe pământ, îi ziceam: nimic altă decât agă de București! Aga are până la una mie de lei venit; el e inspector oborului, comandant și cap poliției, are osebită temniță și însuși cu doi boieri cercetează și hotărăște pricinile atingătoare de obor. Aș fi dorit să vedeți Dvoastră cu câtă mărire preziduieste aga meu la judecată, cât de încet mișcă din buze, rostind nestrămutatele sale hotărâri, și cu ce respect îl privesc supușii lui. Sau să ieșiți la obor, adunătura mărunțului negoț al Valahiei, unde pentru o legătură de ceapă, pentru o bucată de carne de miel, strigă o sută de glasuri; panerele și coșnițele se primblă printre rânduri ochind provizia; arnăuții cearcă iască și amnare, jidovii taie titiun, băieții fură poame, căinii mai în depărtare adulmecă carne; strigări, ocări, sfezi... Dar s-a ivit căciula agăi, după el o numeroasă suită: căpitanul de darabani, polcovnicul de târg, logofătul de agie cu zapcii, ceaușii și slujitorii cu smocuri de vergi, și iată că s-a făcut tăcere. Neguțitorii schimbă fețe, caută mărfurile, coboară prețurile; toți își iau cușmele și cu frică se închină; iar aga merge măreț, cercetează taxa, caută cumpenele și doamne ferește să le găsească la cineva nedrepte; pe loc fără mai multă

cercetare, în mijlocul pieței, se numără vinovatului vro două sute lovituri. Aga merge mai departe și fieștecare înalță la cer rugi de mulțămire pentru neprelungitoarea și dreapta judecată.

Aga nu iese din oraș. El e stâlp de observație a Bucureștilor. Pentru întâmplări de foc are zi și noapte un cal înșeuat. Noaptea el cercetează straja în toate părțile orașului, prinde furii ca pe muște. Zapcii și slujitorii n-au cunoscut alt cap mai aspru și mai activ; furțișagurile orașene s-au precurnat, din pricină că el cu asprime pedepsea pe acei prinși. Buna rânduială s-a restatornicit în oraș, încât și pe la mahalale au conținut a arunca gunoaiile pe uliță. Aga era hotărâtor, aspru și drept, favoriza numai pe acei carii cu râvnă împlinea a lor datorii și îngrijea pentru binele obștesc. Nime nu avea trece-re, sau cum se zice hatâr; pe toată ziua el bătea la falangă până la cincizeci de demoralizați, în numărul cărora adese erau și oameni de prin curțile marilor bani și marilor vornici.

Aga se bucura de favorul și cinstirea domnului; cucoanele îl iubeau ca pe un bărbat frumos și delicat; cetățenii nu puteau să nu-l respecte ca pe un geniu păzitor al liniștii obștești. Mulțime de anecdote se povesteau prin oraș despre curajul lui la focuri și la prinderea furilor în vreme de noapte. De aceea, să vă fi luat de vorbă ori cu cine pentru aga, nime nu vă zicea nici un cuvânt, ci vă arăta numai o mină măreață, vă făcea un semn cu ochiul stâng și pocnea din limbă; iar această mută frază în părțile răsăritene cuprinde în sine o elocvență mai energică decât toate putincioasele laude și însemnează rusește: cap! mare cap!

Se vede însă că pământul nostru e așa, ca pe el nicăire, nici măcar în postul agăi de București să nu poți scăpa de ceasul rău. De la o vreme aga s-a făcut posomorât și gânditor. El rareori se primbla pe la Herestrău și Colentina; a conținut a vizita cucoanele, pare că ele nu mai aveau ochi înfocați, nici sprâncene negre; ciubucciul arnăut însemna, că cu toată fru-

musețea chihlimbarului, curățenia ciubucului și bunul miros al diubecului, ciubucul agăi se stingea nefumat. El nu mai cerea nici cafe, nici dulceți. Se închidea în cabinetul său și sta pe gânduri nopți întregi. Neconținut da poronci la zapcii și pandurii ce i se înfățosau cu raporturi, și din zi în zi se făcea mai tăcut și mai serios; în așa stare nu l-a văzut nime în curs de zece ani de când el ocârmuiește Bucureștii.

Oare ce e pricina unei așa prefaceri?

Iată întâmplarea:

În acea vreme s-a ivit în Valahia hoțul Tunsul, care a întors asupra-și luarea-aminte nu numai a agăi, ci a Principatului întreg. El se purta ca un vârtej, ca o nălucă, ca o fantazie a junilor poeți, de care încă până acum nu sunt în Valahia, dar nu e îndoială că vor fi curând. Tot într-o vreme se ivea pe lângă Râmnic, sub Mihăilești și în preajma Craiovei, și cu aceasta a împleticit toate urmările poliției. Dar asta e puțin; adeseori se afla chiar în București cu nepăsarea unui pacinic și statornic orașan, și iată ce a adus o spaimă obștească în toată populația de optzeci mii a capitaliei Valahiei; a străbătut până în divan; a tulburat cele mai puternice capete și cele mai lungi barbe. Întâiul apărător al țării, marele spătar, care numai a întărtat pre Tunsu cu ale sale zadarnice urmăriri, tremura în tot minutul chiar pentru persoana sa, și în sfârșit cu hotărâre s-au lepădat de a zădări în deșert pe hoț. Atunce toți, domnul, boierii și poporul au aruncat cea de pe urmă nădejde asupra agăi și l-au rugat să restatornicească obșteasca liniște.

De zece ani cetățenii s-au deprins necondiționat a crede în curajul, mintea și activitatea agăi, și tocmai acum un spânzurat ca Tunsu să-și bată joc de-a lui barbă neagră cu fire albe! Trecu un an de când aga urmărește hoțul cu neadormirea unui vrednic cap de poliție, a obosit toată agia, și însuși nu era o zi să nu meargă cu potera prin cele mai depărtate mahalale; iar hoțul, răsând de neobositul agă, se primbla ziua miază mare prin București.

Necrezută, nesuferită obrăznicie!

Într-o duminică a venit la obor pe un cal sur un arnăut nalt, bine făcut. El s-a preîmblat printre rânduri, a cumpărat scăpărători și titiun, a prânzit și încălecând pe cal a aruncat la săraci câteva jumătăți mahmudiele, poroncindu-le să spue agăi că Tunsul e foarte mulțămît de rânduiala ce se păzește la obor. Cuvintele: Tunsul! Tunsul! se repetară în norod; gloata se feri în lături; ceaușii și pandurii se luară cu puștile după el; zgomotul obștesc se lăți; dar Tunsul nu mai era! În depărtare se ridica pulberea și argintea coada calului.

Aga își smulgea barba.

Altă dată o călătoare trupă italiană reprezenta la Antona-chi “Bărbierul de Sevilla”. Public numeros era adunat la asemenea raritate. Un gros baron din Transilvania, cu musteți mari, cu îmbrăcăminte ungurească ședea lângă aga. Entuziast și cunoscător de muzică, el cu toată luarea-aminte observa fieștecare notă. Fața-i se înroșise de plăcere și mâinile de aplaude. În antracturi, care erau îndestul de lungi, el istorisea agăi cu pronunție neamțo-română despre operele de la Milan și Viena, despre toate noutățile muzicale; și în cursul întrevorbirii, care pe cât se vedea era plăcută agăi, ce pe lângă alte merite avea și iubirea frumoaselor arte, baronul de câteva ori a luat tabac din tabacherea lui. După sfârșitul piesei, ei se despărțiră prea mulțămiți unul de altul. A doua zi aga deschizând tabacherea găsește un bilet în cuprinderea următoare: “Tunsul mulțumește respectabilului agă pentru plăcerea ce i-a făcut la spectacolul de aseară. El va avea de neapărată datorie a se folosi de amabila-i propunere ce-i făcu de a lua dulceți la dumnealui”.

Aga își smulgea barba.

Într-un rând Tunsul încunoștințează pre un mazil din satul Priponeștii că are să-i vie oaspe, poroncind să-i pregătească un fel de bucate de giumătăți mahmudiele. Zapcii și pandu-

rii în hotărâta zi încunjurată satul și se tupilară cu puștile prin grădini și pe la case. Pe la miezul nopții se stârni vijelie cu ploaie mare. Pandurii în zadarnica așteptare, udați până la oase, se duseră la o crăcimă ca să se-ncălzească, lăsând pe la potice câte unul de pază. În vremea când ei se laudau că vor prinde pe Tunsul, numai să le pice în mână, și de urât beau la rachiul, încât despre zi toți beți se cufundară în adâncul somn, iată și Tunsul cu voinica lui bandă ca din cer căzu preste ei și legându-i pe toți, poronci să le numere câte două bice și așa-i muștra: “Asta e pentru ca pe viitor să fiți mai cu minte și mai de ispravă! Când vă trimite cineva după hoți să nu vă abateți prin crăcime la băutura! Îmi pare rău de bunul mei prieten agă; el e om cu minte, dar cu niște mișei ca voi n-are ce face. Mai iată-vă încă câte o sută de lovituri. Sunt încredințat că prietenul meu nu-mi va bănuși”. După aceasta merse la mazil, își luă tributul, bău cafea și se făcu nevăzut.

Aga nemaiputând mistui mânia nici în barbă, în deznădejde lăsă mâinile în jos.

În Valahia Mică, Tunsul a cerut de la boierul ce trăia în satul Cozia aproape de munți ca să-i numere două sute de galbeni, însă nu austrieni, ci olandezi noi, pe care să-i puie în borta unui plop bătrân din poiana de lângă sat. Termenul era scurt. Boierul numără gălbenașii și cu tremurândă mână îi slobozi în fatala gaură. Cu toate aceste în satul Cozia și prin munții vecini era așezată potera. Singur ispravnicul sosise de la Câmpu-Lung și se jura boierului că va prinde pre sumețul hoț. Toate poticele erau prinse de călăreți, ca să dea știre când se va apropia banda. Pedestrimea sta ascunsă la o oierie.

Pe la amiază un pandur veni în fuga mare cu știre, că hoții au poposit cale de un ceas. Toți săriră. Ispravnicul strânse pandurii călări și le dete poroncă să taie drumul bandei despre munți și apoi pe-ascuns să se tragă după ea spre sat; iar

el singur se duse cu pedestrașii ca să încungiure testamentalul plop. În stânga mergea drumul la Cozia, în dreapta era un munte nalt, Tunsul n-avea scăpare, și nici că se putea alege mai bun loc pentru de a-i da șah-mat. Ispravnicul îl va prinde viu cu toată banda lui; îl va duce singur la domn, și înălțimea sa spre răsplătirea bravurii, nu e îndoială că-l va face armaș mare sau polcovnic de agie.

În acel răstimp mergea prin sat un țigan desculț, în curtcă stremțuroasă, cu pieptul gol. Neîntorcând luarea-aminte asupra mișcărilor ostășești și zgomotul ce era prin sat, el cu toată simplitatea unui țigan cânta:

*Spune, spune moldovene
Care-i drumul la Focșeni,
Unde-i casa mititică
Și fetița frumușică?*

Pentru de a masca mai bine poziția armată, ispravnicul poronci clăcașilor să-și caute de lucrul câmpului ca să nu dea prepus că e poteră.

Alt pandur aduse iar grabnică știre că Tunsul a mișcat spre sat.

— Cât de nimerit merge cel țigan cântând, — a zis ispravnicul către boier. Tunsului nici prin cuget nu-i va trece, că noi îl așteptăm aice ca pe un dorit oaspe.

Țiganul însă, mergând și cântând, veni drept la plop, se purtă împregiuru-i și apoi se puse jos la rădăcină; galbenii erau în mână-i.

— Pare că țiganul a luat banii, — însemnă vechiul lor stăpân.

Al treilea pandur sosi cu știre că Tunsul e lângă sat.

— Ce faci tu acolo? — a strigat ispravnicul la țigan. Lipsești, boala dracului! Pune gios ce-ai luat!

Dar țiganul număra galbenii și nici băga seamă la ocară.

— Cuconașule! — zise un pandur către ispravnic, el o să ne smintească toată treaba. De orice întâmplare noi avem

legați șase câini răi. Oare să nu le dăm drumul? Tot sunt flămânzi, încalte să apuce câte o bucățică din cel țigan.

Zapciul dezlegă câinii sumuțându-i și iată șase dulăi mari de pe la oierii cu lătret se repăd la țigan. El însă nu contenea a număra gologanii; dar în clipa când a văzut câinii aproape să-l rupă bucăți, puse galbenii în sân și scoțând două baltage de fier legate la capete cu frânghiuțe, făcu două agere mișcări și patru câini nu mai erau. Ceilalți doi cu cozile strânse o luară la fugă spre sat.

Țiganul răsând tare și-a ascuns baltagele; apoi cu pas măsurat, cântându-și cântecul, și-a înaintat drumul.

Ispravnicul și oastea lui rămaseră uimiți.

— Ce dracu! — zise boierul. Oare nu e Tunsul? El a scris că are să vie după bani la amiază zi. Acuma sunt douăsprezece ceasuri.

— În adevăr, — răspunse ispravnicul, căutând la ceasornic, tocmai douăsprezece. Ce nerod sunt eu că nu luai seama mai bine răvașului.

Numele: Tunsul! cu putere magică a răsunat în auzul ostașilor. Pe lângă ispravnic erau numai pedestrașii. El singur a plecat fuga după hoț, strigând: să dea de tot! să-l împuște pe loc! Dar la panduri tremura mâinile și de grăbire și de numele Tunsului. El fugea fără spor, împușca fără a ținti; iar țiganul desculț acățându-se iute pe deal, se făcu nevăzut din ochii lor și apoi se zări pe alt deal în depărtare, în luminoasa atmosferă a munților, în acelaș costum de țigan, însă pe un cal negru cu o șea frumoasă. El se uita pe vale, unde ispravnicul și o mulțime de oameni sta împregiurul plopului, slobozi un pistol și banda hoților, împrăștiată de panduri în toate părțile, se adună îndată pe lângă a ei căpetenie.

Ascultând astă veste, aga ridică ochii spre cer, căci credința în singura sa putere îl părăsi cu totul.

Ei bine, cine a fost acest Tunsul?

În toată Valahia nime nu știa de unde se trage. Crescut prin munți, deodată a strâns o disperată bandă, cu care se preîmbra prin principat. Cu toate aceste, el mai mult căuta aventură decât prădăciuni. Lua adet numai de pe la boierii înstăriți și de pe la mazili, însă agiuta pe sărăimanii locuitori și pe nenorociții amorezi, și vărsare de sânge nu făcea. De dânsul se vorbea felurite și necrezute lucruri. Unii încredințau că el e un prinț unguresc ce și-a părăsit patria pentru o însemnătoare intrigă politică. Alții ziceau că e simplu țigan, ai treile spuneau, că e un boier cu stare, ce s-a dedat la hoție după un nenorocit amor; ai patru socoteau că e femeie; ai cincile întăreau că e evreu; ai șesele prepuneau că este Napoleon. Nime însă nu cunoștea nici adevărata lui fizionomie, nici obicinuitul costum. El se înfățișa june și bătrân, smolit și bălan, în aur și în stremțe, boier și arnăut, neamț elegant și jidov, călugăr și femeie, încât doi companioni ai săi, prinzându-se, au încredințat sub jurământ, că nici odinioară n-au văzut fața firească a Tunsului. Asemene nedumerire și mister era pricina, că de dânsul se povestea în norod o mulțime de întâmplări deșănțate, de care el însuși nu știa nimic. Rătăcindă închipuire a norodului superstițios îi da niște însușiri mai presus de natură. Se zicea că are buruiana nevăzută, covorul zburător sau ciubotele ce umblă singure. Pe așa temei el se socotea nălucă, și muma vrând să curme plânsul îndărătnicului prunc, îl speria cu Tunsul.

Vara în Valahia e foarte călduroasă. De la nouă dimineața până la șapte ceasuri sara obloanele erau închise și lăcuitorii șed tologiți pe divanuri late, iau dulceți, trag ciubuce și gândesc la amoruri. Cu bună seamă zilele verii atât de fierbinți sunt bune numai pentru chef. Ocupațiile fizice sau morale nu pot avea loc. Și așa cum poziția locului și climatului formează caracterul unei nații, apoi nu e de mirare că românii sunt mai mult plecați către italianul farniente decât către oste-

neală; că subt umbra castanilor, zarzărilor și nucilor la ei sângele circulează mai iute decât la noi subt triștii brazi; că ei sunt mai trândavi și mai supuși poftelor, care îi fac a nu pricepe curățenia asprului moral. Fetele acolo se coc și se trec ca capelele de modă. O singură scânteie e de ajuns ca să ațâțe văpaie. La treisprezece sau patrusprezece ani cuconița se mărită, după ce avu câteva amoruri; la cincisprezece se face mumă, iar la șeptesprezece se desparte și trăiește-n voia ei. Lipsa creșterii morale, climatul, interesul și nepăsarea părinților despre soarta copiilor, nepăsarea bărbaților către credința căsătorească — iată pricinile că cea mai mare parte, ca să nu zic toate femeile în București, trăiesc despărțite. Lucrului acestuia nu se pune nici o greutate. Într-o săptămână se poate cineva însura și despărți. De aceea uitați-vă la o cucoană de treizeci ani; oricât să fi fost de frumoasă în tinerețe și oricum să se îmbrace de bine, nesăbăduitele pofte i-au veștežit fruntea; în ochi i se vede obosirea unei vachante: toată ființa-i dărăpănată și arsă. La vârsta de treizeci ani ea este ruină, însă tot cu nepotolite dorințe asupra vieții și asupra amorului.

Dacă o fată vorbește grecește și franțuzește, știe a dănța, apoi e bine crescută. Altele se mărită numai cu limba grecească, care e întrebuințată la cele mai multe case de boieri. Viața unei cucoane se începe de la opt ceasuri sara; ziua ele nu trăiesc; ziua se ocupă ușor cu casnica tualetă, beau cafe, îndreaptă sprâncenele. Arnăuții le aduc răvășele, ele fac răspunsuri, ocărăsc țigancele, iau socotele vatavului, uneori merg pe la magazii; dar mai de multe ori șed acasă, ascultă șicanele vecinelor cunoscute și cu nerăbdare așteaptă sara. Masă țin îndestul de rea, după masă dorm și sculându-se se gătesc de primblare. Cucoana trăiește numai la primblare: aceasta e a ei menire, iluzie, slavă. Aice își arată luxul echipajului, galantomia tualetei și ademenitoarea frumusețe. A se înamora cineva de o cucoană poate numai la primblare, care ține

pân'la unsprezece ceasuri. De aice bărbații se strâng la jocul bancului, fără cridă, pe aur curat. Iar cucoanele?..

Unele se întorc acasă, altele merg la cofetăria de pe Podul-Mogușoaei ca să ieie înghețată, iar altele multă vreme nu se pot despărți de plăcerea serii. În misterioasa lumină a lunii, în aerul împrăștiat de răcoarea nopții se aude până târziu vuietul calescelor închise și lăsate la bunăvoința vizitatorilor...

Pe pragul ușii a unei sale deșerte, care mai totdeauna cuprinde mijlocul caselor București și e singura scăpare în zilele călduroase, ședea o țigancă trist rezemată pe cotul mâinii. Asprul păr negru, necunoscut cu dinții pieptenului, se împletea în neorânduială pe capu-i. A ei față palidă de un color masliniu, a ei trăsuri și boi fără nici o expresie înfătoșă luării-aminte o sălbatică ființă a naturii, o buruiună ghimpoasă. În acele minute ochii ei mari și negri erau ațintiți fără gând, fără simțire la peretele ce înfătoșo în vopsele proaste pre Icar cu aripile topite în vreme când a vrut să ajungă la soare. Ea nu cunoaște adevărul acestei înfătoșeri, deși rău vopsite, și s-a deprins a privi ca la un gol perete.

Dar iată ușa sălii se deschide. Uitându-se împrejurul-i o fetiță cu rochie albă, cu cațaveică de catifea albastră blănită cu samur, a intrat în sală. Ea abia înflorea. Voioasa copilărie era zugrăvită în albaștrii ei ochi. Părul blond lucind ca mătasea se împrăștia în bucle pe umerele-i albe ca crinul. Câtă interesatețe, naivitate și încredere se vedea în fața ei jună, delicată, de o albeață pătrunzătoare. Ea era luminoasă și curată ca pământul în cea dintâi zi a creației sale. Ca un geniu al luminii se opri denaintea duhului întunericului:

— Sărăimano Stesi, — zice cuconița către țigancă, — pe tine iar te-au ferecat în lanț. Cu ce-ai supărat pre tatăl meu?

Pătrunsă de bunătatea stăpânei, țigancă începu a plânge și a-i săruta mâinile.

— Nu cred că ai furat ceva sau că ai vrut să fugi de la noi?

— Nu, cuconiță.

— Apoi ce-ai făcut?

— Boierul îmi poroncește să nu iubesc; dar cum voi putea eu trăi fără amor! O țigancă poate să trăiască fără soare, fără pâine și apă, însă fără amor niciodată.

— E bine să fii amorezat?

— Mă întrebi de e bine, — răspunse țigancă cu învioșare, și ce poate fi mai bun pe lume? Uită-te, cuconiță Anică. În toată lumea nu e neam mai nenorocit decât al nostru. Soarta ne-a osândit să fim în ticăloșie, să împlinim cele mai grele munci. Cu firul de nisip vă strângem noi aur, mâncăm pâine seacă și bem apă. Suntem drept ocară și nu avem parte nici de copiii noștri. Pentru noi nu e nimic; nu e nici astăzi, nici mâine; dar noi iubim așa, precum nime nu iubește. Când inima țigancei se aprinde de amor, când amorezul tânăr și drăgălaș o strânge întâia dată la al său piept tremurând și uitându-se în ochi îi zice: "Te iubesc!" O, ce dulce! ce frumos! Atunci stremțele aceste se prefac în scumpe mătăsării, bordeiul afumat în palaturi domnești, iar ochii amorezului scânteiază o deplină desfătare, o fericire fără margini; atunce nime nu e mai fericit decât țigancă.

Cuconița s-a înroșit; ea asculta cu mare luare-aminte.

— Întâlnirile noastre sunt rari, — urmă țigancă. — Oamenii nu ne lasă să iubim în pace; dar asta nu e nimic, el numai să fie credincios. Un an întreg eu am adunat nisip de aur, și niciodată n-am văzut pe Alecu. Vara a fost atât de călduroasă, munca atât de grea, iar eu când eram mai ostenită mă puneam pe mal, închideam ochii și, gândind la amorezul meu, îmi împrăștiatam în aducere aminte dulcele lui glas, dezmiertările lui după care mi se renoiau puterile. Îmi cântam cântecul și voioasă scoteam iarăși la nisip.

— Dar de mult nu ai văzut pe Alecul tău?

— De mult! O, nu. Aseară...

Țigancă începu a plânge.

Cu câtă nerăbdare am așteptat eu seara de ieri. În sfârșit, sosi dorita noapte, atât de luminoasă, lină și frumoasă, încât asemine nici că am văzut în viață. Toți se culcaseră. Eu m-am pus la fereastră în odaia noastră de sus și am privegheat multă vreme. O adâncă tăcere domnea în oraș. Zării deodată o umbră clipind prin grădină; acesta era el, scumpul meu Alecu. Inima-mi începu a bate așa de tare, încât mă temeam să nu deștepte toată casa. El cu mare pază veni subț fereastră: “Alecu!” “Stesi, sufletul meu!”. Aruncăi degrabă frânghia ce aveam pregătită; Alecu se apucă de ea, iar eu cu toată puterea trăgeam neprețuitul meu odor. Mâna iubitului era acum aproape să mă îmbrățișeze, încă o clipă...

— Ce faci, Stesi? — auzii neașteptat la spinarea mea. Acesta era tatăl tău cu o căutătură înspăimântătoare și cu un bici în mână. De frică eu am lăsat frânghia din mână și am auzit pe Alecu gemând. Loviturile de bice curgeau asupra-mi ca ploaia; eu însă nu mă clintii de la fereastră până ce nu văzui pe Alecu că s-a ridicat și șchiopătând s-a ascuns din vedere. Atunci și boierul osteni de a mă mai bate și porunci să mă pue în lanț și să mă închidă în beci.

Bătaie în palme, semnalul chemător de slugă, răsună în o odaie din lăuntru casei. Cuconița și Stesi se despărțiră.

* * *

În anul când Alexandru Suțu s-a orânduit pentru a doua oară domn Valahiei, Neculachi Bărbucică ocupa în Principat locul marelui ceauș. Având subț a sa comandă patruzeci de lefecii și pază prin cvartalurile orașului, judeca pricini mărunte și punea pe vinovați la arest. Dar așa precum cu schimbarea domnului și dregătoriile țării se renouiesc cu alte fețe, Suțu orândui mare spătar pe un nepot al său, om foarte lacom de bani. Noul spătar deîndată adăogă tributul posturilor atârinate de el, care pe tot anul se vindeau cu preț

hotărât, în numărul cărora era și marele ceauș. În loc de orânduitele pentru acest post două mii, el a cerut trei mii lei. Bărbucică n-a vrut să dea și locul lui l-a prins o altă lipitoare setoasă, cu nădejde că va stoarce vreo mie lei mai mult de la nenorociții săi supuși.

Supărat de lăcomia și nedreptatea spătarului, marele ceauș s-a tras în Valahia Mică la moșia sa aproape de Craiova. Câțiva ani de-a rândul el cumpăra vite, le îngrășa și le mâna în Transilvania, adunând prin acest mijloc o însemnătoare stare. Dar când singura lui fiică Anica a venit la vârsta de treisprezece ani, el s-a mutat iarăși în București, fără însă a părăsi folositorul său negoț, care mai ales înflorea subț privegherea unui tânăr grec Costachi ce-l tocmise vătaf. Acesta îi îngrășa boii de minune și în câteva rânduri pe an se ducea cu ei peste hotar. Bătrânul Bărbucică număra la galbeni, se uita cu bucurie la fiică-sa Anica și demonul ambiției n-a întârziat a i se înfățișa cu ispita de a ieși iarăși pe scena politică.

Blondinelor care doresc să-și facă partide strălucite le dau sfatul meu să plece îndată la București. Nu vor apuca a intra în oraș, de pe la barieră încă, sau, pot zice, de la cea din urmă poștă, se vor arunca la picioarele lor marii vornici, logofeți, spătari, vistieri, hatmani, postelnici și, într-un cuvânt, toată aristocrația Valahiei. Blondina e acolo zărită, întocmai ca la Petersburg Rinocero, Tallioni și trupa Bartoletti.

Blondină și frumoasă, unică fiică și moștenitoare de o avere însemnată a părintelui său, la cine oare nu va ameți capul? În scurtă vreme Anica se făcu obiectul vorbelor în București, mulți începură a-i repeta numele, a-i dori întâlnirea și a măguli pe fostul ceauș, însă Bărbucică nu-și pierdu mințea. El nicăierea nu se arăta cu fata, o ținea închisă, iar copilei Anicăi nici îi trecea prin cuget, că de ea se ocupă toți Bucureștii, că ulițele întregi gândesc la dânsa și cucoanele o vorbesc de rău fără să o cunoască.

Un singur boier adese vizita pe Bărbucică — acesta era marele vornic a cutiei milelor. Bărbucică cu osebită cinste primea pe mărețul său oaspe, însuși îi da cafeaua și ciubucul și-l petrecea până la scară.

Deși gradul marelui vornic de cutie se socotește de starea întâe, precum spre dovadă el poartă barbă și e boier de divan, dar leafa-i e foarte mărginită. El primește șase mii lei pe an, nu are alte folosuri, afară numai de singura întâmplare când cineva murind fără moștenitori, i se ia averea la cutia milelor, și în urmă, ivindu-se moștenitorii, cu întoarcerea unei asemenea averi își trage din ea zeciuiala. Pare că înadins, spre răul marelui vornic, românii se pricepură de-a muri fără avere, sau cu avere și cu o droaie de creditori. Cu așa chip, întru așteptarea cazurilor de zeciuială, marele vornic își cheltuie toată starea. Trebuia dar o îndreptare măcar prin o căsătorie bănoasă, care în două rânduri l-a mai scos din grea poziție. Adevărat că barba marelui vornic de cutie era bine albă; cu toate acestea, ea era tot barbă și una din acele ce au dreptate să poarte în Principat numai șaptesprezece capete mari. Care dar din cucoane nu ar fi dorit să fie vorniceasă mare?

Vornicul cutiei se folosea de favorul domnului și avea puternice legături cu boierii de clasul întâi. El putea cu înlesnire să înainteze pe cineva la rangul clucerului de arie sau mare armaș. Bărbucică iarăși putea foarte bine să-și mărite fata după marele vornic, dându-i zestre câteva săculețe de aur. Aristocrația mărimii mai adese și mai lesne se întrunește cu aristocrația bogăției.

Multe seri a petrecut Bărbucică cu marele vornic în conversații plăcute, căci amândoi fiind oameni șireți, cu minte și experiență, încheieră legături prietenoase pe calcule bine chibzuite și numai lor cunoscute. În vreme când magnatul vorbea despre măritele sale însușiri, despre rang, putere și buna petrecere a unui om ales, Bărbucică asculta cu supunere și se minu-

na cum poate cineva să ajungă la atâta slavă. Atunci marele vornic începea a-i măguli agitata ambiție, făgăduia să-i mijlocească la domn un post de starea a treia, pe urmă de starea a doua și când Bărbucică plin de nedejdi cu lacrimi de recunoștință strângea mâna înaltului său ocrotitor, marele vornic pentru desăvârșitul efect îi arăta peste un an, peste doi, de departe, din unghiul casei, barba cu rangul marelui clucer.

În urmarea unor așa conversații, Bărbucică își mărită fata după marele vornic de cutie, pentru care începu a-și aduna banii spre a păși cu tot luxul către solenela ceremonie a nunții, păzită câtăva vreme sub secret.

— Ce face Costachi? Cum îi mai este? — întrebă Anica pe țiganca Stesi, așteptând cu nerăbdare răspuns.

Țiganca tristă clătină din cap.

— Fost-a doftorul? I-a dat doftorii?

— Ce-i trebuie lui leacuri? Doftorul nu-l va lecui, sărăimanul Costachi!

— Și ce are el?

— Îi arde inima; el singur arde ca în foc. Ochii i s-au dus în fundul capului, fața i s-a uscat, vorbește într-aiurea.

Anica oftă greu.

— Nu visează altă decât pe cuconiță, și de nu vă vedea, nu venea în astă stare.

— Ei bine, ce poate să i se întâmple?

— El o să moară...

Anica i-a pus mâna la gură și n-a lăsat-o să sfârșească. Lacrămile i se arătară în ochi.

— De vei poronci, el va trăi, dar numai dumneata singură poți să-l învii.

— Eu! Eu pot să înviez pe Costachi? Aleargă repede la el, roagă-l din partea mea să trăiască, spune-i că eu nu voi putea suferi amara durere dacă... nu cutez a gândi! O, nu! el va trăi; așa e, Stesi?

Vestea însurării marelui vornic de cutie cu fata lui Bărbucică se lăți în București. Toți se minunau de această însoțire, numai Anicăi i-a venit amețală când tatăl său îi făcu cunoscut că ea se mărită.

Un șir lung de calesce de Viena se trăgea la Herestrău prin ceața de pulbere ce rădicase. Boierii ședeau măreți cu căciulele brumării în cap, cucoanele zâbeau nurliu la călăreții ce cu agerime se purtau pe lângă echipajuri. Vorbele, hohotele și strigările biruiau vuietul roților, vremea sta frumoasă făgăduind o plăcută primblare.

Într-o alee deasă a grădinii, subt un faimos plop ședeau Anica măhnită și deznădăjduită. În câteva luni ea a trăit vecinicia... a cunoscut amorul! În fața ei în loc de voioasa neîngrijire și naivitatea copilăriei, acuma se vedea un rând apăsător de greutate. Mișcările-i erau silite; în albaștrii ochi scânteia patima amorului; ea se uita la lumea lui Dumnezeu cu neplăcere și adese greu ofta.

Doi pași dinaintea ei sta Costachi în cațaveică albastră blănită cu vulpe și cu fes roșu în cap, ce avea un canaf vânător, lung. Nici o frumusețe osebită nu era în fizionomia bietului grec: singuri numai ochii înfățișau în el minte, bunătate, curaj și tărie de caracter. Dacă Anica l-ar fi întâlnit în societate, ea nu ar fi întors asupra lui nici o luare-aminte; dar acesta a fost întâiul bărbat, tânăr, cu suflet bun și supus, carele, cu tot farmecul învăpăierii, i-a vorbit inimii în acel timp când ea cerea amor. Anica și-a pironit vederile la Costachi, s-a ademenit de a lui cuvinte, ea nu vrea să se mai uite împrejur, supunându-se plecării. Era fericit și pătimea, trecând cu răpegiune procesul amorului. O oftare, o căutătură a amanțului pentru dânsa era de ajuns. În acea vreme ea nu judeca nimic, căci se născu în călduroasa climă a Valahiei.

În lume nu e femeie frumoasă, pe care să o slăvească tot universul, nici caricatură care să nu-și găsească pereche. Gustul oamenilor e organizat atât de variatic și minunat,

încât să nu vă temeți, domnilor, că nu veți afla femeie după gustul fiecăruia, cu inima înflăcărată de amor: trebuie numai să o căutați între oameni. Nu vă mirați pentru ce cutare place cutăreia și celalalt alteia. Aceasta eu vă pot dezlega foarte ușor, când dumneavoastră îmi veți lămuri: pentru ce colorul albastru prinde la galben și ponso la verde, și pentru ce nu e nici o vopsea care să nu facă armonie cu alta?

Dacă caracterul și mintea, căruța cu doi cai și câteva sute de galbeni nu fac bogăție, apoi Costachi era sărac. Neobosit în activitate, el nu contenea a umbla prin Principat neguțitorind cu vite și fără să gonească mari folosuri, găsea plăcere în traiul său cel variatic și neatârnat. Mai adese el petrecea la Bărbucică, carele nu putea îndestul să se laude cu a lui iscusință în întorsuri neguțitorești și dare de socoteli cinstite. Acesta îl tracta ca pe un oaspe dorit; îl punea drept pildă la ai săi casnici, și toți fără excepție ziceau că Costachi e om de ispravă, căci el era modest, bun și galantom la daruri.

Trist, cu ochii în jos sta el acum dinaintea idolului său, ca un osândit dinaintea pedepsei, temându-se a precurma învăluitoarele gânduri ale Anicăi. De când barba marelui vornic s-a pus între norocul lor, ei pentru întâia oară acum se întâlniră.

— Când pleci, Costachi?

— Astăzi, acum îndată, drept din astă grădină. Tatăl tău m-a însărcinat să-i vând multe cărduri de vite; îi trebuiesc bani și eu îi voi aduna pentru cucoana marelui vornic.

Anica oftă greu.

— Dar ei nu m-au întrebat încă de vreu să fiu a lui femeie.

— Ce le pasă despre a ta voință? Marele vornic are nevoie de banii tăi; tatăl tău dorește să se facă mare clucer: oare nu e destul atâta? Prețioasele tale haruri și bunătatea inimii sunt uitate. Rămâi sănătoasă! Mă duc pentru totdeauna, nu pot să te văd în brațele unui verigaș bătrân. Mai nainte de a

te face vorniceasă mare, îți voi aduce din parte-mi prezent de nuntă o mână de țarnă de pe mormântul meu.

Un țipăt dureros ieși din pieptul fetei.

— Viață sau moarte! — prelungi Costachi cu un glas pu-ternic și hotărâtor. O singură minută pentru sentenție!

Cu ochii plini de lacrimi și acoperind fața cu mâinile, Anica se aruncă în brațele lui Costachi.

Înfiorătoare jurăminte, lacrimi de plăcere și dezmierdări au fost încheierea scenei.

Țiganca Stesi de departe se uita la norociții amorezi. Ea venea acum să spue lui Costachi că trăsura-i gata, dar s-a oprit văzând îmbrăçoșerile tinerei perechi. După toare aceste s-a pus la cale așa: ca peste zece zile, pe la patru ceasuri după-masă, când se mai liniștesc Bucureștii, să vie țiganca cu Anica în una din mahalele de pe malul Dâmboviței, unde el le va aștepta cu trăsura gata spre a pleca îndată la Carpați, și de acolo vor trece peste hotar și se vor așeza pentru totdeauna în Transilvania.

În vreme când Bucureștii cu multă dorință aștepta strălucita serbare a nunții marelui vornic de cutie, două ființe numai nu lua împărtășire în obșteasca bucurie, și suferea cele mai grele sufletești învăluiri: Anica, așteptând ziua hotărâtă de Costachi, și aga, urmărind pe Tunsul. Acesta însă în câteva rânduri dăduse de urmele sumețului hoț, îl mreje cu polițienească mreją, și când nu-i rămânea altă decât să-l prindă în căpcană, Tunsul îi scăpa de subt mână.

— Nu vreu să mai fiu agă dacă nu-l voi prinde. Încă o săptămână, două, și apoi mă duc la Măria sa Vodă să-l rog ca să orânduiască în locul meu pe altul. Așa era gândul agăi.

Necurmata urmărire a bandei și înțeleptele măsuri l-au deprins la oarecare semne de a ști unde se află Tunsul. De la o vreme el îndrăgise Odobeștii, un sat ca la două ceasuri

departare de Focșeni. Niște oameni înarmați veniseră la o crăcimă după rachiu; un arnăut călare cumpără doi berbeci și-i mână la munte; apoi într-o depărtare se văzură câțiva cai cu șelele pe ei, care zi și noapte pășteau la iarbă. Un om îndrăzneț străbătând mai departe înseamnă subț un deal o peșteră acoperită cu butuci și în ea niște figuri de oameni înarmați. Despre aceste viind știre la București, aga prinse la suflet și cu încredințare gândi în sine: “De-acum e al meu!”

Poate că, cunoscând bine poziția locului, Tunsul pentru întâia oară s-a zăbovit la Odobești, și prin aceasta a dat agăi vreme să adune o numeroasă potiră. Urmele Tunsului erau atât de văzute, dispozițiile agăi atât de sigure, mânia pandurilor asupra hoțului atât de mare, încât fie Tunsul de șapte palmace în frunte, fie el singur satan sau nălucă, dar peste câteva zile trebuia să pice în mâinile poliției.

O noapte întunecoasă cu furtună se întinse asupra Bucureștilor. Ploaie cu piatră zuruia pe acoperemintele caselor și pe la ferestre; în depărtare răsuna tunetul, și fulgerele șerpuiau cerul învăluit de groși nori. Ulițele se pustiiseră, unde și unde se zărea lumină și lătrau neadormiții câini.

Pe un divan frumos ședea aga răzemat de perini; lumânările abia arzânde îi înfățișau fața posomorâtă. El cerea dulceți, bea ciubuc și cafe, însă fără gust. Toată gândirea-i era pironită la trimisul spre Odobești, pe care-l aștepta din ceas în ceas.

Deodată vântul răzbătu în odaie; aga se întoarse spre fereastră și văzu dinainte-i un boier cu barba sură, care tinzându-i mâna îl salută cu întrebare: “Ce mai faci, cuconașule?” Neobicinuita venire a oaspelui căzut ca din pod făcu pe aga nici să-i răspundă la salutație.

— De mult n-am avut norocire a vă vedea, Domnule agă: Dumneavoastră cu ocupațiile slujbei, eu cu trebile... Dar ce vreme-i afară! Trebuie foarte mult să vă iubească cineva, pentru ca să iasă din casă pe astă vreme...

— Mă rog să știi cu cine am cinste?..

— Nu mă cunoști... rog iertare! am ale mele deprinderi. Oaspele s-a dus la ușă și s-a uitat în odaia vecină.

— Nu e nime, dar ce-i bine nu-i rău; să închid eu ușa ca să nu ne asculte cineva. Mi se pare că nici fereastra nu am închis-o bine, mă tem să nu răcească scumpul meu prieten, respectuital aga.

Aga își făcea cruce, neînțelegând ce să fie aceasta, dar când oaspele cu pas lin s-a apropiat de el, atunci în loc de boier el văzu dinainte-i un călugăr nalt, uscăcios și cu barba roșie.

Călugărul se lăsă pe divan.

— Te pune în mirare schimbarea mea, dar fii liniștit. S-a schimbat înfățișarea-mi, iar nu simțirea. Eu îți sunt tot acelaș prieten către care tu nu ești prea drept. Aveam de mult trebuință să-ți vorbesc ceva. Așa! Îți sunt prieten adevărat la care tu gândești și zi și noapte. Eu sunt Tunsul...

Aga săltă din loc.

— Cu aceasta însă te întâmpin, mult iubite și cinstite prietene, că dacă vei striga sau vei vorbi mai tare decât obicei-nuit, apoi îți voi pune în gură această jucărie.

Tunsul scoase din mânecă un baltag legat de mână-i cu șfară. Aga se înădușea de mânie, dar se puse cu înțelepciune lângă hoț.

— Eu am venit să-ți mărturisesc adevărul. Ești isteț, cu minte, neadormit și brav. Tunsul de mult ar fi spânzurat, dacă supușii ți-ar fi semănat cât de puțin. Multe planuri frumoase mi le-a desființat chibzuința ta. Ești singurul meu dușman, dar eu sunt drept și numai ție voi păstra în inimă cel mai sincer respect.

Aga ședeă încremenit.

— Nu demult însă am aflat că vrei să dai pe crâcime oci nouă, nu-ți e destul o sută mii lei ce-ți aduce postul tău. Ești un om măsurat și bun econom. Zece mii lei ce ai putea stoarce

din această îngăduită nedreptate nu ți-ar face vreun folos însemnător; atunci când această încărcare are să cadă pe bieții birnici și țigani, care în tot chipul sunt asupriți. Fii mărinimos și îndurător, schimbând acea poroncă.

Agă tăcea.

— Aseară fără vină s-au închis la grosul agiei doi bulgari de la Catargi. Logofătul de agie vrea să dovedească că ei ar fi adus la obor boi de furat, numai pentru ca să le ia mită. La ce să se asuprească norodul; poroncește să-i sloboadă.

Aga făcu din cap semn de unire.

— Foarte-ți mulțămesc; trebile mele s-au isprăvit. Să mai vorbim despre noutățile și intrigile orășenilor.

Cu aceasta Tunsul începu a-i spune niște anecdote de cucoane și cuconițe atât de glumețe și niște scene familiare atât de comice, încât aga pe nesimțite luă parte la plăcuta întrevorbire cu hoțul.

În mijlocul unei istorisiri aga s-a sculat să-și aprindă ciubucul, dar când s-a întors la locu-i a văzut dinaintea sa nu călugăr, ci un țigan stremțos, cu toate întorsurile și mișcărilor unui țigan.

— Tunsule, — zise aga, — ești drac nu om. Mult îmi pare rău că-ți pierzi bunele însușiri în fapte rele.

O amară zâmbire se ivi în fața țiganului. El tăcu puțin și apoi cu multă simțire strânse mâna agăi.

— Mă duc. Trebuie însă să-ți las un suvenir.

Atunci pe perete se râdica un paing. Tunsul făcu o mișcare din baltag și paingul rămase turtit.

— De-acum îți dau voie să chemi toată agia.

Fereastra se deschise... și Tunsul în întunecimea nopții se făcu nevăzut.

A doua zi aga s-a sculat foarte supărat. El se lupta să-și facă o idee că a visat întâlnirea cu Tunsul, dar uitându-se la perete i se părea că și paingul din mormântu-i își bate joc de el.

Către seară a sosit trimisul de la Odobești cu știre că pandurii cu potira încongiurată în faptul zilei peștera pe de parte, luând toate măsurile ca să nu simtă hoții, și când a socotit că e bine să facă lovire, atunci în loc de hoți aflară câțiva berbeci îmbrăcați în cațaveice și cu fesuri pe coarne.

Aga se uită cu coada ochiului la peretele cel cu paingul. Două sbârcituri adânci i se arătară pe frunte.

În zadar limbile rele căutau pe aga ca să-l întrebe despre cea de pe urmă prindere a Tunsului, de care se lățise vestea. Două zile el nu s-a văzut în București, însă și acasă paingul turtit nu-i da pace. Trebuiau luate măsuri hotărâtoare pentru prinderea Tunsului. Aga deschise lada și scoase un săculeț cu galbeni.

— De-acum ești al meu! — zise el cu un zâmbet înrăutățit.

Nu este obiect sau lucru, nu este simțire sau virtute pe care în veacul nostru să nu le poți cumpăra cu bani. Din această regulă sunt puține excepții. Aga sună aurul și răsunarea se repetă în credinciosul tovarăș al Tunsului, Iordachi Bulaș, carele hotărî să-și vândă căpetenia.

Spre Sfântul Ilie podul Dâmboviței era împănat de oameni înarmați. După încredințarea vânzătorului, Tunsul avea să intre în București pe la patru ceasuri, într-o căruță verde, cu șese cai de pocită.

Aga și Bulaș se uitau pe drum de la o casă de-aproape. La hotărâțul ceas căruța fugea pe podul Mogușoaei.

— Tunsul! — zise Bulaș.

Căruțai s-a strigat să stee, dar surugiul călare pe un cal de la roate mâna cât se putea, fără să întoarcă luarea-aminte asupra zgomotului; însă când căruța a intrat pe pod, aga poronci să împuște. Doi cai căzură pe loc și pandurii încongiurată pe drumețul trezit din somnu-i prin strașnicele împușcări. În nedumerire el se uita la norodul ce-l împresurase și nu-și putea închipui unde este și ce face.

Acesta era polcovnicul rusesc G...

Atât aga cât și Bulaș au înmărmurit de mirare. Polcovnicul se căuta de nu e rănit; sluga-i s-a trimis la spital să-i facă operația scoaterii glontelui.

— Pentru Dumnezeu, poronciți mai curând să curățe podul, — strigă Bulaș, — nu e cu putință ca el să-mi fi mințit, trebuie să vie numaidecât.

— Iar de nu va veni, — răspunse aga cu glas hotărâtor, — apoi capul tău se va expoza mâine în piață.

Liniștea de mai nainte s-a restatornicit pe pod. Pandurii abia își încărcară puștile și iată altă căruță cu șese cai venea de afară.

— El! — zise Bulaș, acoperindu-și fața cu mâinile, pare că se temea să se uite la Tunsul.

Caii se opriră.

Acela în adevăr era Tunsul, singur-singurel. Dar în desperație el s-a luptat mult și văzând că nu e chip de scăpare s-a aruncat în Dâmboviță, unde ca un leu întărtat de răni se apăra de panduri cu credinciosul său baltag; însă pân-în sfârșit fu prins și ferecat în lanț.

În acel zgomot nime n-a luat sama nici la țipetul dureros, nici la Anica căzută în amețeală pe mâinile țigâncei Stesi. Aceasta era ziua în care făgăduise Costachi să vie după Anica. Ea l-a cunoscut în Tunsul.

Peste câteva zile Tunsul a fost pedepsit în privirea a tot norodul; după aceea și banda lui s-a împrăștiat de la sine.

REFERINȚE CRITICE

... Donici, cuib de-nțelepciune,
 Care, cum rar se întâmplă, ca să mediteze pune
 Urechile ce-s prea lungi ori coarnele de la cerb;
 Unde-i boul lui cuminte, unde-i vulpea diplomată?
 S-au dus toți, s-au dus cu toate pe o cale ne-nturnată.

Mihai EMINESCU, *Epigonii*, 1870.

A. Donici a pregătit spre publicare traducerea în moldovenește a fabulelor lui Krâlov care se remarcă prin toate splendorile originalului, căci a reușit să sesizeze cu măiestrie ideea fabulistului rus și fiecare fabulă a îmbrăcat-o în pitorescul caracter popular moldovenesc.

Alexandru HÂJDEU, *Literați basarabeni*, "Telescop", 1835, nr. 4, p. 611.

Alexandru Donici, inițiat în literatura rusă, ne-a ajutat cel dintâi să cunoaștem fabulele lui Krâlov. Talentul său de fabulist e de netăgăduit. Deși Asachi, Heliade, Alexandrescu au cultivat și ei genul, Donici i-a depășit prin bonomie și naivitate; el este, nu mă tem s-o afirm, La Fontaine-ul nostru.

Mihail KOGĂLNICEANU, *Dintr-un discurs*, 1839.

Nu e destul de a vrea, trebuie și a putea, precum ne învață fabula Parnasului a preaiubitului Donici, care fără a se deosebi în nici un chip de urmările, de obiceiurile și de limba pământească este poet, pentru că așa l-au făcut maica lui, este poet pentru că au simțit poate până a nu

vorbi, și că un cuvânt picat din condeiul lui se duce pe aripele timpului cu numele lui nedezlipit de numele Moldovei...

Mihail CORRADINI, *Hai la vorbă*, în “Calendar pentru poporul românesc pe anul 1845”, p. 147.

După Cichindeal, carele a scris primele fabule române, însă în proză, Donici a dat adevăratul stil și adevăratul caracter fabulei. Se poate zice că, ca La Fontaine al francezilor, el a creat fabula română. Mai toate bucățile lui, imitate sau originale, sunt de o corecțiune și de o frumusețe admirabile. Afară de aceasta ele au marele merit că au exercitat adese mare influență asupra moralității publice din Moldova.

Gheorghe SION, în “Revista Carpaților”, 1861, septembrie, p. 342.

Franța avu mulți fabuliști, nici unul însă nu ajunsese pe La Fontaine, și să vă spun eu pentru ce? Pentru că fabula nu suferă secătură și umplutură; ea cere pe lângă talent o armonie, un stil simplu; ea e datoare să spună numai ce trebuie, nici o silabă mai mult. Și cine avea mai multă armonie decât Donici! În bordei ca și în palat fabulele lui sunt citite și înțelese.

Constantin NEGRUZZI, *Alexandru Donici*, 1867.

... S-a zis că fabula trebuie să fie simplă, familiară, veselă, grațioasă, naturală și mai cu seamă naivă. Nu vom dezvolta acum toate aceste condițiuni care se cer de la fabulă, astfel după cum se găsesc observate cu cea mai mare perfecțiune în La Fontaine, care cu dreptate este privit ca cel mai perfect fabulist și ca unul din cei mari poeți ai Franței. Vom avea ocaziunea să cercetăm și să arătăm toate acestea în fabulele dlui Donici, care cuprind frumuseți de întâia ordine și din care unele se pot compara cu cele mai frumoase ale lui La Fontaine.

Radu IONESCU, *Alexandru Donici. Studii asupra vieții și poeziilor sale*, 1863.

Un umor, o fantezie ușoară, un stil simplu, un vers care sugerează, o legătură mai dreaptă cu realitățile sociale înconjurătoare au asigurat

popularitatea fabulelor lui Donici, prin lumea de povești pe care el o întrupase în ele și cu care atâtea generații și-au hrănit anii copilăriei.

Ion NEGRESCU, *Influențele slave asupra fabulei românești în literatura populară scrisă*, Chișinău, 1925, p. 191.

Donici traduce, dăruind însă textului o noutate, o vioiciune cu totul aparte, creând astfel, în foarte multe privințe, o operă nouă; alteori imită, prelucrează, adaugă elemente de morală care sunt numai ale lui și creează uneori personajelor sale necuvântătoare chiar situații noi, pe care nu le văzuse ochiul spiritual al lui Krâlov. Localizând, aproape întotdeauna, prin raportarea alegoriei la mediul românesc precum și prin folosirea de proverbe și zicători populare românești, Donici se arată mereu preocupat de tendința de adaptare a originalului pe care-l are în vedere, transformându-i conținutul în haina culorii locale, ceea ce dă operei lui valoarea unei lucrări pe de-a-ntregul originală.

Emil BOLDAN, *Prefață* la Al. Donici. *Fabule*, București, 1958, p. 18.

... Donici rămâne în literatura noastră un fabulist original, deoarece el a știut să introducă în fabulele localizate sufletul vieții naționale, tipuri din societatea moldovenească. Fabula lui Donici este adeseori o reflectare, foarte fidelă, a realităților din Moldova.

Vasile COROBAN, *Studii și articole de critică literară*, Chișinău, 1959, p. 68.

Prin prisma subiectelor krâloviene A. Donici reflectează asupra stării de lucruri din Moldova, asupra fenomenelor sociale și politice, asupra moravurilor din societate. Originalitatea sa rezidă nu atât în privința motivelor de inspirație și a diversității personajelor, cât, mai ales, în larga viziune artistică, în forța expresivă a talentului său, care a știut să evoce o atmosferă nouă, împrejurări de viață specifice moldovenești, înzestrând personajele cu vioiciune în expresie și acțiune, cu o gamă variată de sentimente, intervenind cu propriul comentariu, cu unele replici memorabile.

Lazăr CIOBANU, *Creația lui A. Donici în școală*, Chișinău, 1981, p.31.